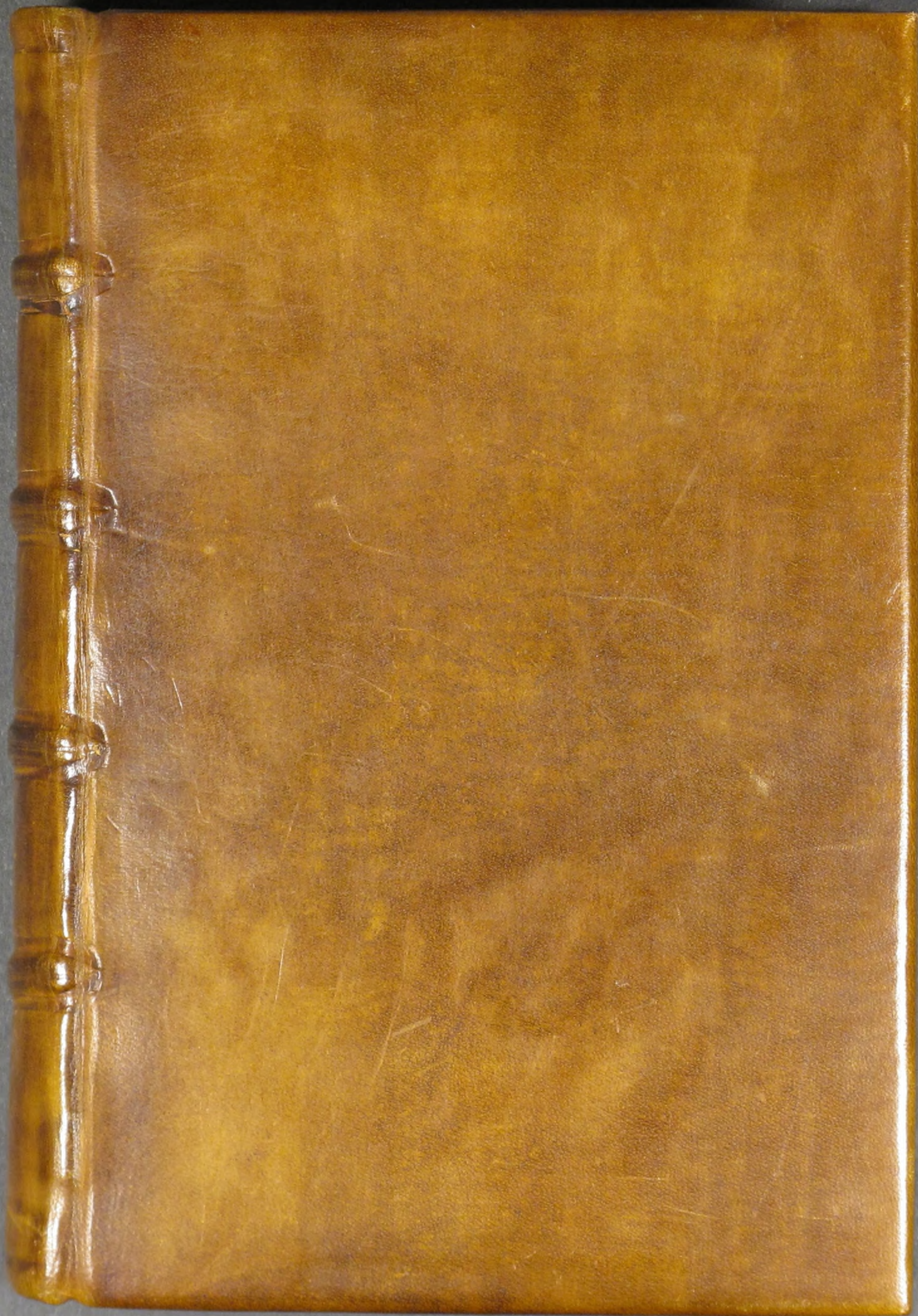
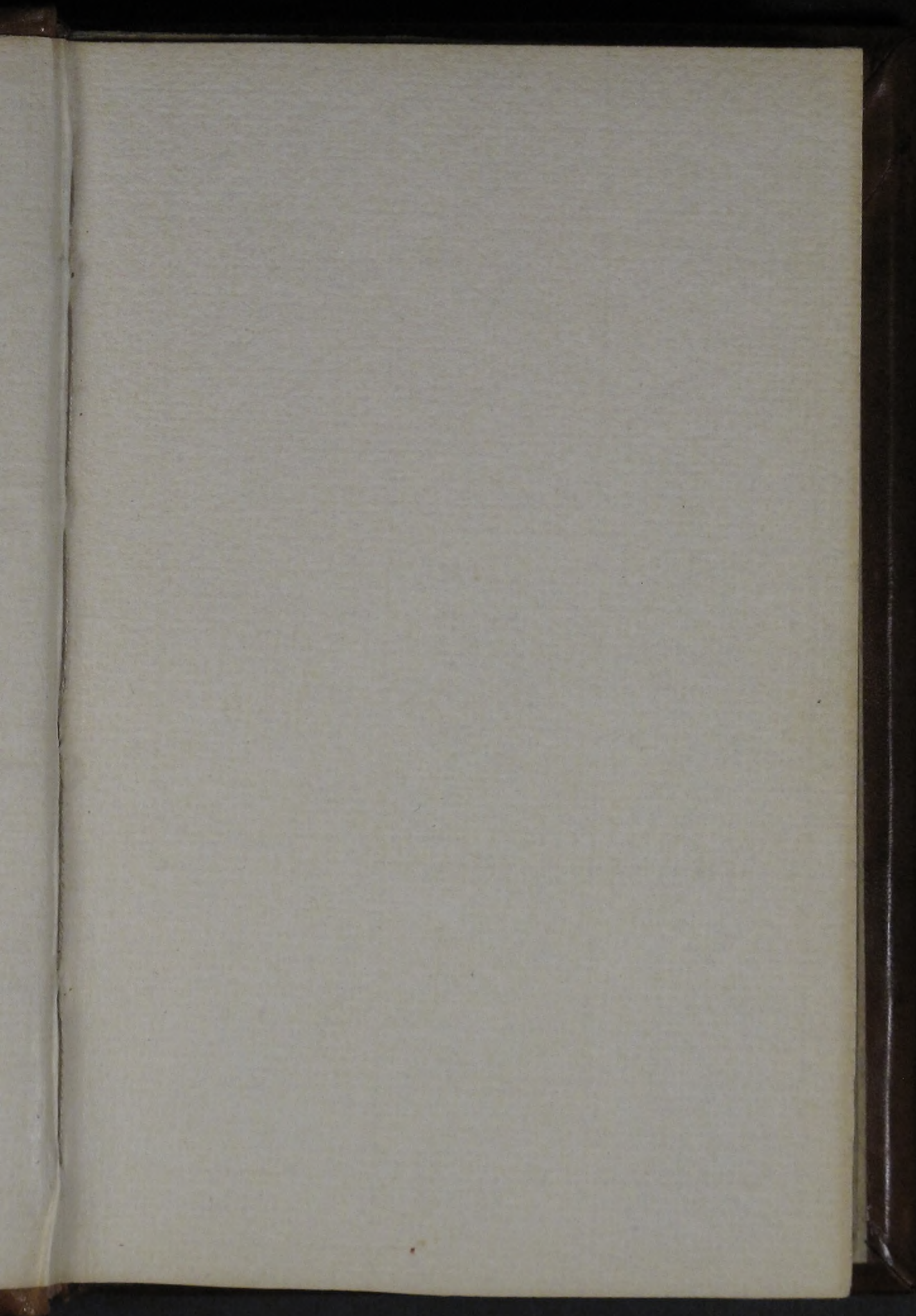

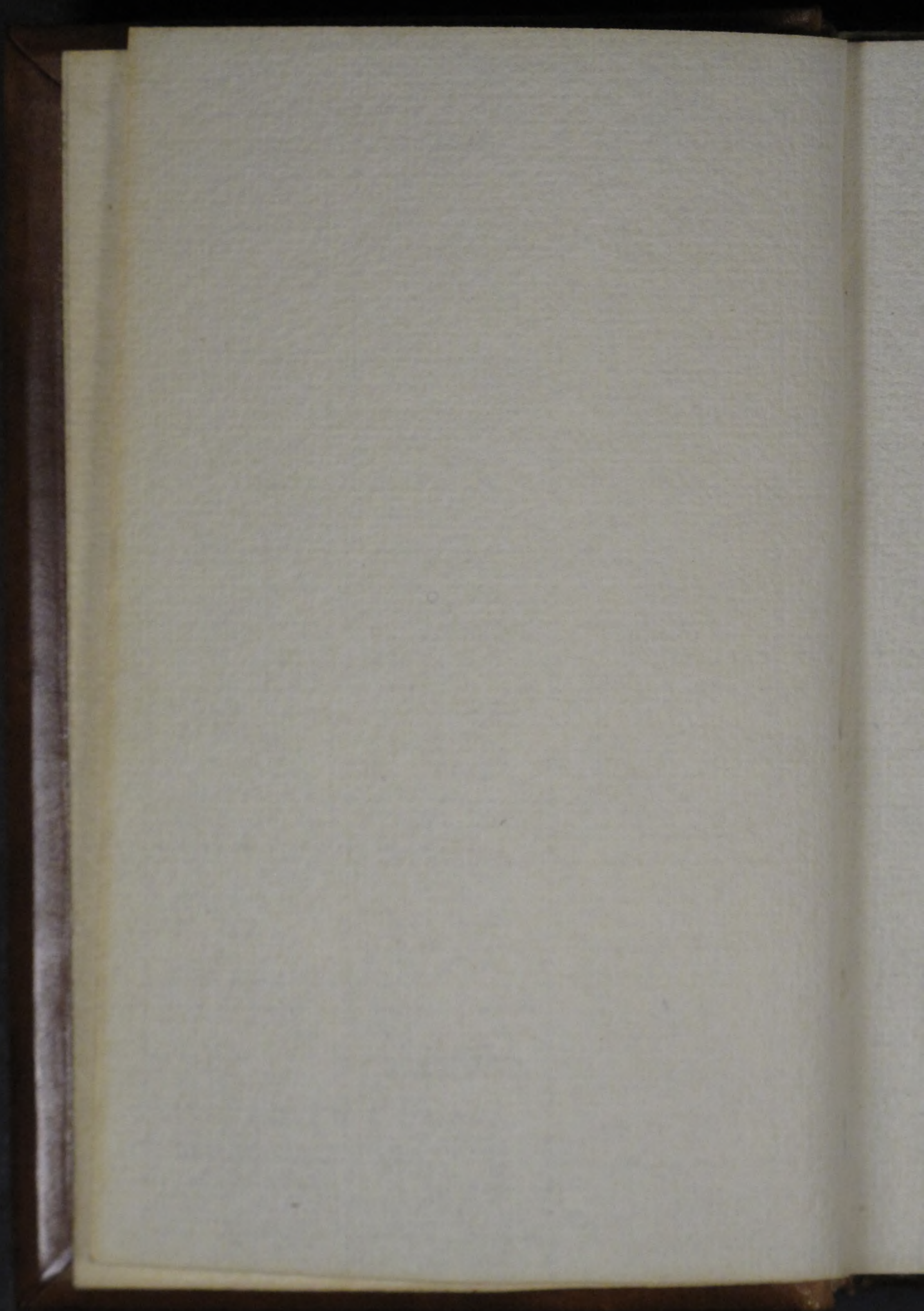

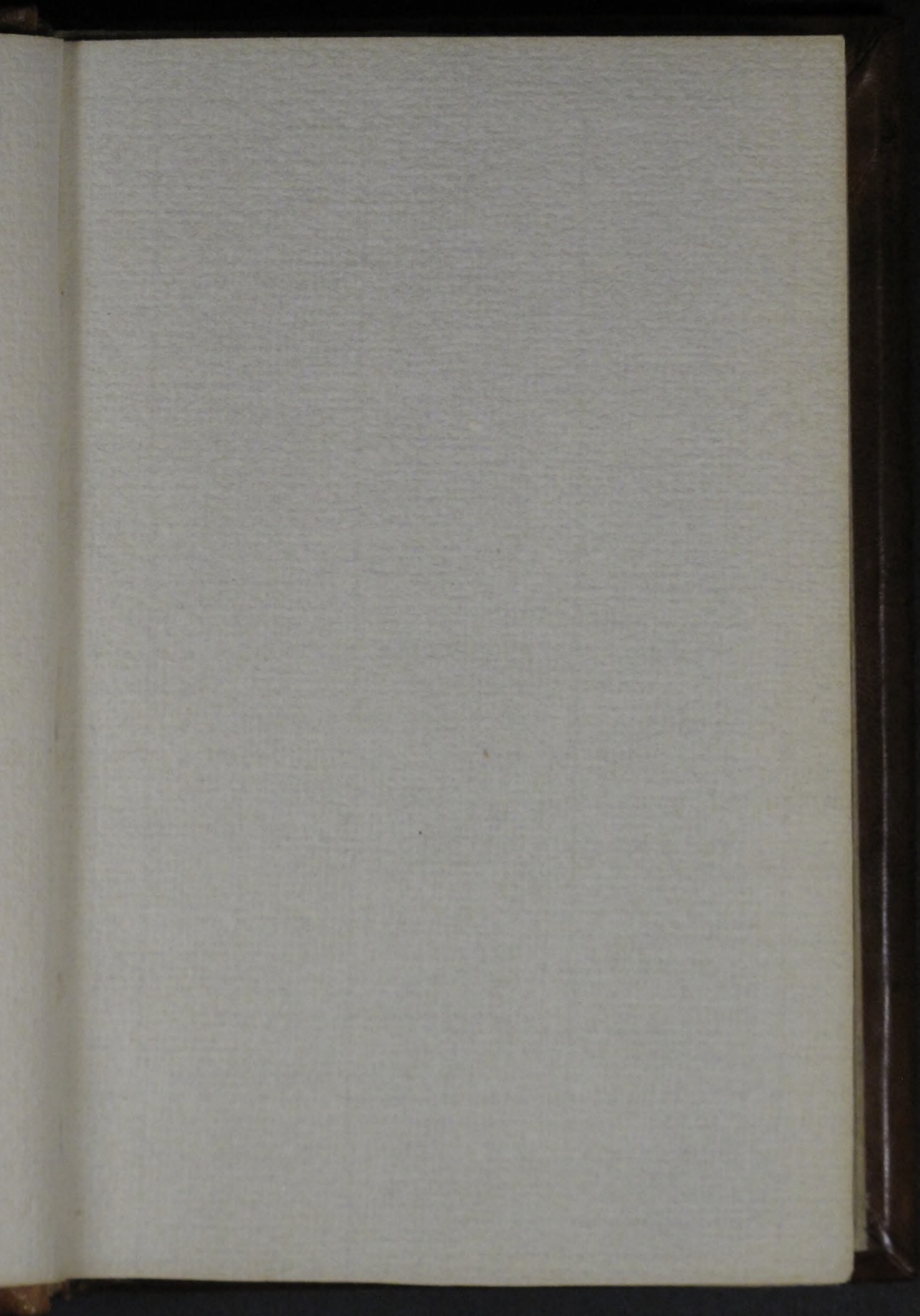
WBP
OCCO

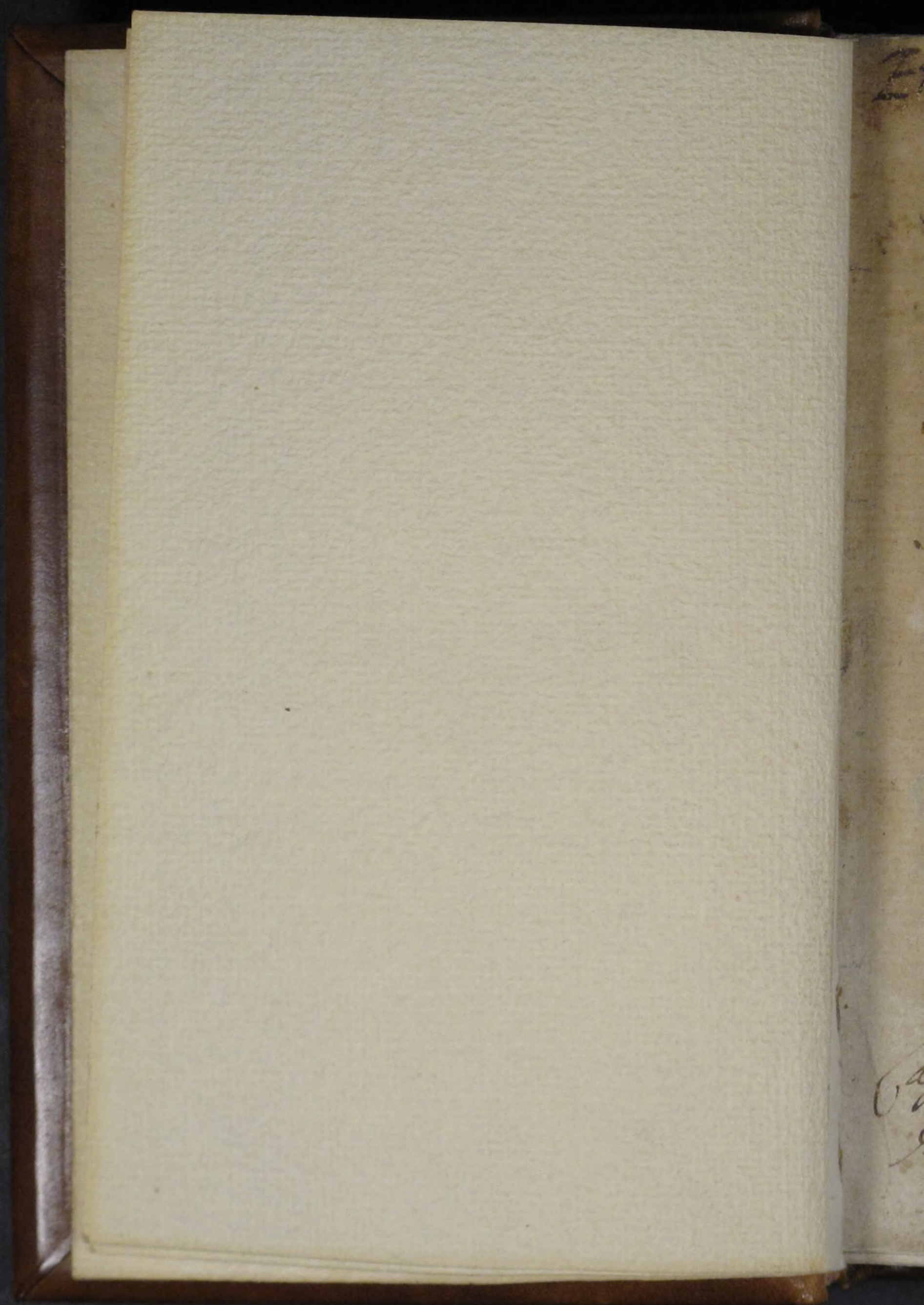
I

233 st.

Ex supradictis
DEFENSIO
PRO TRI-
MEMBRI THEOLO-

gia M. Lutheri, contra ædifi-
catores Babylonicæ turris,

Phil. Melanthonem,
Svvenckfeldianum Longinum,
And. Musculum,
Mat. Flac. Illyricum,
Iacobum Andreā Shmidelinum

Authore Friderico Staphylo.

Esaias 19. Paul. 2. Theß. 2.

Dominus immiscuit in medio eorum spiritum uerti-
ginis. Et immisit illis operationem erroris.

Nissæ recusa & à typographi-
cis mendis repurgata.

Anno M, D, L X.

*Casimirus Dreyer & Comp.
Lipsiæ*

WEP
0000

233 st

Edward
J
1866
11
1866
11

3
REVEREN
DISSIMO IN CHRI-
STO PRINCIPI, AC DO-
mino, Domino Balthasari Episcopo
Vratislaviensi, libero Baroni Plesnens-
si, Sagensi & Soraviensi etc. et Ca-
pitaneo supremo per vtrancq;
Silesiam, Domino suo
clementissimo.

LIBRVM EVM,
Reuerēdissime Præ-
sul, quem Augustæ
effudi potius, quam
scripsi respondens aduersarijs meis,
accepi & legi, sed ita mendosè excu-
sum

132/77

sum reperi, vt sine hallucinatione
intelligi nō possit, nec legi sine tæ-
dio. Alicubi videas dictiones in-
tegras omissas esse, quæ citra legi-
timi sensus corruptelam omitti non
potuerunt; alicubi additas, quæ mi-
nimè requirebātur. Exempli gra-
tia. B. 2. Pro extorserit perperam
supposuit typographus, exarserit.
C. 2. Pro contentiones, supposuit,
conciones. Et mox sequente pa-
gella, pro nulla, supposuit vlla. D.
2. pro aliquanto, supposuit, aliquā-
do. D. 3. in sententia Demosthe-
nis omisum est integrum penè hoc
colon, πῶς δὲ λοιδόριαν βλασφημίας, ἅς
κατὰ. E. 2. pro adorare & colere,
sufferlit

5
sufferſit adorari & coli. F. in linea
5. omiſſum eſt verbum ſignificauit
ſet. Et in ſequēte pagella, pro, tra=
xerunt, ſuppoſuit, traxit. F. 2. ver=
ſa pagella, pro quaſi vos, ſuppoſuit
quaſi cum vos. G. 1. cū legi debu=
iſſet, S. Patrum, pro hoc depraua=
tē ſuppoſitum eſt, S. Petri. K. 2.
pro augmentum, ſuppoſuit argu=
mentum. N. 1. pro, eſſe, ſuppoſuit,
iſte. Y. 3. pro ſpiritum, ſuppoſuit
peccatum. Z. 1. pro frequentes,
ſuppoſuit frequenter. Z. 4. pro
dictum non, ſuppoſuit, dictum. Et
mox, pro vtcunq;, ſuppoſuit vtrum
que. In ſecundo alphabeto, in e. 2.
pro Biblia, ſuppoſuit ſi Biblia. in

A ; integris

integr̃is dict̃ionib̃us hæc ferm̃e err̃ata sunt & pauca quædam alia. In literis vero ac syllabis tot propemod̃ mendæ sunt quot lineæ, in punctis tot errata, quot commata, quot cola, quot periodi. Eodem accedit, quod etiam pauca in Silesiã & Poloniam exempla aduecta sunt, cum non pauci auidẽ cupiant cuiusmodi hoc certamen sit, cognoscere. Pleriq; enim sibi persuadere non possunt, ea, quæ à me collecta sunt, dogmata esse Euangelicorum, cum adeo absurda esse videant, adeoq; et in Deum blasphema & in omne genus mortalium contumeliosa, vt, his stantibus, arbitrentur Christianum

7
num orbem nullo modo amplius
stare posse, sed cum tot tamq̃ furi-
osis hæresiū motibus collisum iam
iam ruere oportere. Quapropter,
vt illud dubium eximi queat, et hæc
confirmari consequentia, rem fece-
ris Reuerendissime Præsul necessa-
riam multorum desiderio, nec alie-
nam à studio pietatis tuæ, si iusseris
librum Nissæ recudi. Corrigendi
molestiam subibunt M. Iacobus
Schorelius, et D. Sylvester Hauck,
ambo cōstantes catholicæ fidei pro-
pugnatores. Deus æternus pater
te conseruet diu ad instaurationem
afflictæ Ecclesiæ incolumem. Cui
me piaq̃ studia mea reuerenter cō-
mendo.

mendo. Datum Vratisslaviæ octa-
uo Calend. Ianuarij, Anno

1560.

Reuerendissimæ Cels. tuæ.

addictis.

Frid. Staphylus D.

MODESTA

refutatio eorum, quæ Philip. Melanthon, & quidam alij obijciunt.

QUOD tardius tibi ^{ex c. 1. p. 1. m. 1.}
Philippe Melantho, ¹⁵⁷¹
cæterisque aduersarijs
meis, quàm aut per-
sonis dignum est uestris, aut mul-
torum de me expectationi par, re-
spondeo, nolim id factum putetis
vlllo contemptu vestri, quos fami-
liares dilexi, aduersarios non odi:
sed partim, quia propter functio-
nis meæ crebra negotia, tantū otij
(præsertim hoc toto propemodum
anno, cum peregrè abfuerim do-
mo)

mo) non est mihi concessum: par-
tim, quia non minus gauisus sum,
quàm dolui, contentionem huius
causæ in eum, in quo nunc est, lo-
cum tandem deuenisse. Lætor e-
nim certè, quòd, cùm omnes elu-
candi neruos intēdistis, interea ni-
hil afferatis, nihil dicatis omnino,
isid. aff. v. l. 1. c. 1. quod non allatum dictumq; sit
prius, quod non ab ijs sectarijs,
quorum tu Melanthon gregalesq;
tui disciplinam consecramini, agi-
tātū sit olim in omnes partes, va-
rieq; controuersum: vnde spem cœ-
isid. aff. v. l. 1. c. 1. pi haud inanem, eundem vobis re-
stare exitum, quo omnes alias hæ-
reses oppressas esse & concidisse vi-
demus.

demus. Doleo uerò quidem, te ho-
minē doctum, nec malē de bona-
rum artium disciplinis meritum,
consenscentem ab ea causa non de-
sistere, quæ abs te defensa, exitium
deserta, & tibi & multis alijs salu-
tem posset afferre. Doleo præte-
rea, cum nullæ apud vos prioris a-
micitia, leges valeant, cum nullum
pacatum de sarcienda concordia
probetur consilium, cum nulla de-
niq; legitima iuris disceptatio am-
plius habeat locum, sed hostili fe-
rocia, sed insanis clamoribus, sed
tumultuosis concertationibus om-
nia geratis: nihil modestè, nihil se-
datis animi feruoribus. Doleo in-
quam,

quam, in tanta rerum omnium con-
uersione, te te Philippe, impetum
in me, nihil in te hostili animo mo-
lientem, facere nunc maluisse, quam
in ullos alios, quorum tela adhuc
cruenta hærent in persona tua. At-
qui istud studium tuum quanto di-
ligentius expendo, tanto ægrius
huc magisque ipse inuitus trahor
abs te in hoc scribendi certamen.
Quamobrem si per te Philippe, tu-
ique similes suum esset ius Ecclesiæ
mediocriter saluum atque integrum,
ut saltem eas, quibus me priuatim,
extra causam communem opprimere
statuistis, controuersias liceret pub-
lico iudicio atque ordinario vel com-
poni,

13.
poni, si sint sanabiles : vel legum
vindicare poenis, si contumaces : nã
ego haudquaquam in hanc vobis=
cum concertandi arenam descende=
rem : in qua idem iudex, qui actor :
idem reus, qui arbiter : sed lege age=
rem certa, & vlitato iure, veræ ne
sint recitatiões vestrorum dogma=
tum, an criminationes falsæ, cum
decreta ea, quæ vos iam pridem e=
didistis, sparsistis, quæq; altas iam
egerunt in animis multorum homi=
num radices, recenseo atq; edo in lu=
cem. Eamq; ob causam in hæc co=
mitia distuli responsionem meam,
sperans fore, vt præsentibus de hac,
quæ inter nos est, lite disceptare=
mus,

mus, iudice ordinario. Hic esset e-
nim Philippe, legitimus agēdi mo-
dus, hæc vlitata inueniendæ veri-
tatis via. At verò quoniam huc
non venistis, & iam audacia est ef-
fectum vestra, vt receptæ leges con-
ticescant, vt oppressa langueat au-
thoritas iudiciorū, vt instituta ma-
iorum contemnantur: idcirco fru-
stra me id consueto iure tentaturū
intelligo, quod iam pridem iniuria
vestra sublatum in Germania est:
quando causam habere potiorē hi,
quibus deceptæ multitudinis pa-
rata suffragia sunt, existimantur.
Hæc sanè legitimi tribunalis euer-
sio, hic disceptandi nouus mos, hæc
ipsa

15.
ipsa rerum omnium miseranda per-
turbatio cogit me, vt mihi iam ne-
cesse sit vobiscum agere, non more
maiorum, non iustis legibus Ec-
clesiæ, sed ex communi hæreticorū
& inueterata consuetudine: qui
propterea semper quasi πορρωθεν pu-
gnare maluerūt, quam vt, si comi-
nus aut συσάστω manus conserant,
non aliquando legū vinculis pro-
pius constricti teneantur. Quæ
pessimi exēpli à vobis introducta
nouitas me abducit eò, quò præ-
sentem Ecclesiæ ruinam nefarij co-
natus vestri impellere coeperunt: e-
amq; nobis legem ponunt, vt nunc
eminus cogamur scriptis dimicare
contra

22
contra vos, non viua voce coram,
neq; præſente iudicum decuria,
neq; expreſſæ legis vigore : verum
abſente antagoniſta, & iudice & diſ-
ceptatore imperito populo : inter
cuius obtutum & veritatis aſpectu
(vt Demotheſenes inquit) magnam
eſſe caliginem, nouiſtis. Quin ea
quoq; te Philippe, & tuos commiſ-
ſitones, oppreſſione Eccleſiaſtici iu-
ris fretos videmus, nullius pigere
flagitij, nullius mendacij pudere aut
calumniæ : quippe cum dubitetis re-
veſtram poſſe veris documentis de-
fendi, omnes ingenij vires ad ma-
ledicendum conuertitis, hac fiducia
elati, quod etſi ipſa ea, quæ inflixe-
ritis

17
ritis vulnera, facile sanari posse nō
ignoretis, cicatrices tamen eorum,
quæ tolli non possint, esse reman-
suras; vnde saltem vel liuor aliquis
asperæ calumniæ appareat, tanquā
veri quædam similitudo. Itaq; iam
videre est, quā furiosa in vobis
exarserit, & quā immanis calum-
niandi maledicendiq; libido, vt eti-
am flagitia nō dubitetis in fraudem
comminisci, quibus honestas perso-
nas, laude vitæ antea etæ veneran-
das, conamini deformare, cum do-
ctrinam conuellere nō possitis. Nec
recens ista est hæreticorum, sed ve-
tus machinatio; etenim quā atro-
cia erant illa, quæ Ariani in D. A-

B thanasium

21
athanasium confinxerant, facinorosa
Mulierem subornarant coniuga-
tam, quæ se vi ab Athanasio com-
pressam quereretur: proferebāt ab-
scissum brachium, quod Arsenij cu-
iusdam esse, quem interfecisset A-
thanasius, criminabantur: scientia
artis magicæ illum multa patrasse
scelera. Vera hæc esse, quo ad res in
iudicium pertracta non fuit, omni-
no credebantur. At verò, postquã
causa est examinata per iudices, in-
nocentia sancti viri magis effulsit,
Arianorum patefacta malitia est.
Quid nostro tempore accidit gene-
roso Principi, Duci Henrico? Deus
immortalis, quorum ille facinorum
non

non insimulatus est, cum ab alijs, tū
 ab ipso Luthero. Sed iudices Du-
 cem innocentem compererunt: in
 Luthero, similibusq, turpissimorū
 mendaciorum resedit infamia. Ad
 me verò quantum attinet, calumni-
 as contemno vestras, fretus firmita-
 te honestæ vitæ meæ, quando nul-
 lum theatrum virtuti conscientia
 maius est. Es sey euch allen trotz
 gebotten/das jr mir ein vneerliche
 that dürfft ins gesicht nachreden.
 Versor in luce hominum, in aulis
 Principum, maximeq, Augusti Im-
 peratoris, & Inclyti Ducis Alberti
 Bauarici: quorum vtriq, quamuis
 immerito, à consilijs sum: hos ego
 iudices, magistratūsq, meos agno-

18
sto atq; profiteor : apud hos, si ino-
genuè mauultis, quàm sceleratè age-
re censeris, actionem iure legum, si
quid in vita reprehenditis mea, in-
stituere coràm in confessu legitimi
magistratus, non in angulis officii
nisiq; chalcographorum : quemad-
modum facere consueuistis. Nam
si ex libellis istis vestris, quos in me
eiaculari soletis, maledicta, quibus
illi referti tumescunt, dempseris : si
conuicia in contumeliam conficta,
præcipuos vestræ rhetoricæ floscu-
los, resecueris : quotta remanebit,
quæso, pars orationis vestræ? Non
ignotum vobis est, homines natura
esse propensiores, vt vitia aliorum
exagitari

exagitari malint, quàm prædicari
 virtutes, audire: quòd hæc, quoniã
 raræ sint, perpaucis arrideant: illa,
 quoniam infinita propemodũ atq;
 peruulgata, communem vulgi mor-
 bum solentur. At mirum profectò
 te Melanthon, hominem studiosum
 maluisse artificium vitiosæ rhetori-
 ces ab AEschine mutuari, crimina-
 tore impudico, vt me obrueres ca-
 lumnia, quàm veras virtutes imi-
 tari in Demosthene oratore casto
 atq; ciuili: ne tam errores cogare
 tuos agnoscere, quàm cognosci ve-
 ritatem odisse. Sunt, qui tametsi a-
 liàs tibi non malè velint, mirentur
 tamen, quòd, cùm iuuenis grauita-

B ; tem

tem senilem æmulatus sis, nunc se-
nex iuuenilem petulantiam imite-
ris: an, quia senectutis vitio bilem
secus concoquere non possis: vel,
quia immoderatus tibi dolor qui-
spiam eas adeo impuras extorserit
& contumeliosas voces. Verum,
utcumque istud sit, non inquirō: gra-
uibus viris certē & cordatis video
istud studium tuum minimē proban-
ri, cum non solum Christianæ cha-
ritatis videare, sed ciuilis etiam de-
cori penitus esse oblitus. Atqui
nulla alia mentis malē sibi conscia
in te si essent indicia, vel ista profe-
rēt tam furiosa maledicendi libido
abundē posset, num Christi sitis,
qui

23
qui mansuetudinem nos docuit, an
Sathanæ, qui arrogantiæ est author
& contumeliæ, discipuli. In libello
nostro hac me vsum spero mode-
stia, & verborum lenitate, vos iure
vt nullum possit verbum offende-
re. Ipse Christus mihi testis nunc
est, qui idem mihi deinceps erit iu-
dex, me in hac causa nihil egisse,
nec agere, vel vllius odio hominis,
vel vlla spe priuati emolumenti, vel
vlllo (vt maleuoli falsò dicunt)
studio ambitionis. Deum aut deuo-
tè precor, vt lucem veritatis in no-
bis, & charitatis ignem accendat, ne
nos odiū occæcet, ne aut veritati per-
tinaces obluſtemur, aut patrocine-

B 4 mur

mur errori impudentes, neue etiam
quid diuini nominis gloria indig-
num faciamus, & alienum ab offi-
cio hominis Christiani. Nolim igi-
tur me speretis, oratoriæ facultatis
vestræ fore æmulum, cum conuiti-
orum probra obesse soleant quàm
plurimis, prodesse nemini, nec tam
eradicare, quod falsum, quàm quod
verum, plerumq; euertere. Dicis te
Melanthon, respondere Crimina-
tionibus Staphyli, quænam, ob-
secro, istæ sunt criminationes meæ?
Fateor equidem me, quæ illæ &
quales sint, nescire, nisi dogmata
ca, quæ propriè vestra sunt, & à me
recitata, criminationes velis dicere.

Collegi

25
Collegi sententias vestras, & om-
nino bona fide collegi: nihil decer-
psi, quod ad integritatem sententiæ
pertinebat: nihil admiscui, quod
erat alienum: sed dico, constanterq;
affirmo, vestra illa esse, & vestris
expressa atq; euulgata libris: atq;
hoc ita cum dico, polliceor me ubi-
cūq; & quando fuerit opus, id pro-
baturum. Quapropter te Philippe,
decuisset non generatim, incerta ut
esset respōsio, sed nominatim, quid
propriè vestrum esse, quid alienum
agnosceres, exprimere: vt si falsò
allegassem, falsarj criminis reus
damnarer: si verè, vt aut rectè illa
habere cuinceret, aut retractares

B s tan-

tanquam ambigua, aut prorsus tā-
quam errata, quæ in hominem ca-
dere possent, abijceres. At horum
tu nihil omnino. Nec mirum, ^{κλες}
^{πῶρ γὰρ ἡ νύξ, τῆς δ' ἀληθείας τὸ φῶς,} inquit
Euripides. Nam cum non igno-
res, vniuersum nouæ institutionis
vestræ corpus, variæ pestis conta-
gione inflatum tumere intus, foris
scatere foedissimis carcinomatū hulu-
ceribus: tu igitur, vti non tam im-
prouidus, quàm parum foelix medi-
cus, si quidem de salute totius cor-
poris desperes, palliata cura, vt me-
dicorum verbo vtar, rem aggressus
es, & cū diffidas vniuersam pestem,
quā tibi libellus meus aperuit, tolli
posse,

posse, tū initio tu foedissima quæq;
 pallio obducis, ne queant cerni:
 deinde strumis aliquot adhibes scal=
 pillum, ne nihil egisse videre. Itaq;
 insidias tu tegere, clarissimæq; luci
 tenebras offundere vt possis, de
 industria confundis materiam di=
 sputationis, ordinem perturbas,
 ne videlicet queat lector, quid re=
 sponderis, scire, modò te sciat re=
 spondisse. At enim tibi frons li=
 bri mei fortasse durior visa est, quā
 vt claua rem gereres, dentem irri=
 tati animi tui in caudam partemq;
 posteriorem libelli infigere ma=
 luisti à pixide Hesiodeæ Pando=
 ræ exorsus, quàm à capite ipsius
 causæ

causæ auspicari negotium. Sit hoc
rhetorices tuæ artificium. Ego ve-
rò cum à sophisticis & animo ab-
horream, quia delector apertis : &
studio, quia huic ego operam arti
dedi nunquam : proinde vagum
istum exultatoriæ velitationis tuæ
cursum non sequar : sed conuertam
me ad ea, quæ propria sunt litis
nostræ, quæq; tu in libello culpas
meo : cætera autem, quæ tu partim
conuiciandi gratia, partim vt cali-
ginem obducas causæ, admiscuisti,
præteribo. Atq; verò ne exordio
deesset *τηλαυγὲς πρὸς ὁσῶτα*, me confe-
stim in theatrum producis, atq; ac-
cusas transfugij, flagitij sanè haud
leuis,

leuis, præsertim in corona tuæ cō-
 cionis : credo , vt me tali ornatum
 epitheto statim initio commenda-
 tiorem faceres tuis discipulis : qui-
 bus abs te si persuasum esset, me ar-
 cem euangelij prodidisse , ad castrā
 profugisse Antichristi, ne facile mi-
 hi, qui à vobis transfuga sim de-
 claratus, habituri fidem, si aliquan-
 do enucleatius vestra mysteria rete-
 gere conarer, videantur. Ita tu fal-
 sum à nefaria insectatione priuatæ
 vitæ meæ iter struis ad euerfionem
 doctrinæ Catholicæ, ὡς δὲ ὅτι ἐνός
 κακῷ σωάπτωμ, vt Orestes inquit.
 Sed vt propius colloquamur, quæ-
 ro abs te Melanthō , vnde demum
 pro-

profugis à quibus & ad quos quo-
niam me publicè perfidiæ crimine
accusas, iure isthæc abs te mihi quæ-
renda sunt : non, quia tu dixeris,
idcirco sit verum continuò, sed quia
habeas eius rei certa documenta,
quia possis producere testes minimè
irreligiosos. Virges verò tu me,
cogor equidem nunc vitæ meæ ra-
tionem reddere publicè, cum id, si
necessarium videretur, ad priuati
examinis iudicium pertinebat. Vi-
xi sanè diuersis in locis, & ita vixi,
vt neq; me vixisse pœniteat, neq;
cos, quibus cum vixi, tædeat pu-
deatue consuetudinis meæ. Ado-
lescens primo Cracouiam profe-
ctus

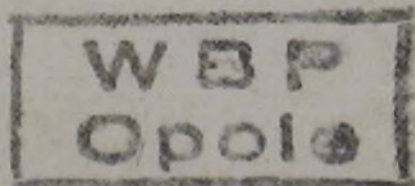
Vita Staphyli

Præf.

Etus fui, deinde Italiam petij studi-
diorum causa, postea Vitebergam
me cōtuli ad vos, mansiq; isthic an-
nis plus decem, vt penitus, quæ
Luthero esset aduersus Ecclesiam
lis, cognoscerem. Inde verò, Smal-
caldicum bellum cum esset coeptum
geri, ad meos in Prussiam reuerti,
duciq; Alberto, te suasore, & co-
gnatis meis, cum is sæpius me ad
se in famulitium accersiuisset, ope-
ram condixi, primum vt essem in
Academia professor, & mox, quo-
niam huic functioni renuntiabam,
vt consiliarius. Quas autem hæ-
reses ibi in populo, quas dissensi-
ones inter professores offenderim,
quam

quam diuersa studia voluntatum
cunctis ordinibus, longum esse
commemorare, inprimisq; in qua
me publicas contentiones traxerin
sectarij, Cinaphæus, Polyphemus
Hakius, & alij. Non ita multum
post, Norenberga profugus, in
Prussiam venit Andreas Osiander.
Qui cum in Franconia naufragio
Vitenbergensis theologiæ fecisset,
Marcionis scapham arripuit, eaq;
in Baltici maris oram vectus, diu
longoq; tempore sepulta Nestorij
atq; Manichæorum placita secum
asportabat. Me autem initio, uti tu
scis Philippe, is seditiosus homo in-
uasit, traxitq; inuitū in illud, quod
diu

diu quæsierat, contumeliosum cer-
 tamen, profectò nulla ratione vel
 ecclesiastici alicuius muneris, quod
 nullum vnquam suscepi aut gessi:
 vel officij academici, quod iam pri-
 dem reliqueram: sed quòd interro-
 gatus à Principe dixeram, dogma-
 ta Osiandri Manicheæ, Nestoria-
 næq; hæresibus esse finitima. Id
 Osiandro cum esset renuntiatum,
 coepit ille eam, quæ inde mox secu-
 ta est, tragoediam excitare in Prus-
 sia. Qua autem in contentione,
 quo etiam hortatu tuo, non leni-
 ter implicabar, qualem virum te,
 & quàm constantem præbueris,
 ego oblitus non sum, meminerunt
 C com=

22
cōplures , nec literæ crebriores tuæ
sinent obliterari. Sed hæc nihil ad
causam. Illam verò nactus occa-
sionem, cum penè inuitus retinerer
à Principe , nec vlla spes propter
nouitatem Osiandrini dogmatis
appareret amplius restaurandæ Ec-
clesiæ, feci, quod Christianum ho-
minem decebat , vt, quia animus à
vestris dogmatibus iam abhorre-
scebat, corpore etiam , vt abessem
longè à vobis , dedi id operam.
Prussiam itaq; reliqui, cognatos,
affines, familiares deserui, rem do-
mesticam magno affectam detri-
mento neglexi, in Silesiam me me-
osq; transtuli , & ad tempus sedem
fixi

fixi Nissæ. Hæc ita facta esse, & nō
 secus, nemo non nouit, nisi qui non
 nouit me. Quid autem in hisce re-
 bus est Philippe, quod vllam ha-
 beat speciem fugæ? quod vllam
 trās fugę suspicionem? aut aliquod
 flagitiosæ defectionis crimen? Vi-
 xi equidem (vt antè dictum est)
 diuersis in locis, vel literarum gra-
 tia, vel conficiendorum causa ne-
 gotiorum, & vixi honestè, vixi in-
 culpatè, vixi modestè. Eiusq; ante-
 actæ vitæ meæ non solum eorum,
 apud quos conuersatus sum, & qui
 minus mihi sunt, quàm vos, irati,
 honorifica possum testimonia pro-
 ferre, verumetiam & vestra, & tua

C

Phi

Philippe, in primis. Toto illo tem-
pore, quo fui Vittenbergæ, an vl-
læ de me sunt delatæ querelæ: an
accusauit me quisquam in iudicio:
an sum vnquam in vestro conspe-
ctus consistorio: Deniq; cum Vit-
tenbergam relinquerem, an tum
aufugi turpiter, vel discessi honestè:
Tu in hospitium venisti, valedixi-
sti mihi, & ego tibi vicissim, itemq;
alij pariter. Ex Prussia quidem
discessi, inuito propemodum Prin-
cipe, & amicis: at neq; tibi, neq; cæ-
teris Vittenbergensibus ille disces-
sus meus fuga, sed religiosa conta-
giosi pulueris excussio videbatur
esse, quandoquidem Osiandri ve-

nenum

37
nenum non minus vos detestan-
dum existimabatis, quàm ego vtro-
rumq̃, hoc est, & vestram, & Osi-
andrinam pestem detestabar. Atq̃
etiamsi Prussiam idcirco penitus
(non absq̃ magna iactura aliquot
millium) deserui, vt omnis generis
hæreses nō solùm animo, sicut iam-
pridem feceram, verumetiam cor-
poris absentia, quod iam tum fa-
ciendum decreuerā, vitare possem;
nemo tamen poterit affirmare, me
fugisse ex Prussia, vnde sponte mea
migraui, non discessi coactus, sed
retentus potius, si modò voluissem.
Quid tu ad hæc Philippe? Nihil
potes, nisi ita facta fateri: sunt e-

C ; nim

nam ea tibi nec ignota, nec dubia :
quæ mihi potius laudi ducenda,
quam malè interpretanda iudicasti :
quo pacto igitur ea in transfugij
crimen detorseris ? Nunquam vo-
luisti, inquis, in ecclesijs nostris do-
cendi munus suscipere : Lubecæ ut
elles vel Augustæ, vel Brunsvigiæ
superintendens, recusasti : ad Duces
Megalaburgenses, cum te expetisse-
sent, ire noluiisti : ad Papistas maluisse-
sti, quàm ad nos migrare, atq; sedem
constituere. Rectè, verum dicis
Philippe. At hincine istæ lachry-
mæ ? Quæro autem, cur hoc mihi
non licuerit facere, illud recusare ?
Nunquid ego in verba vestra aut
dogmata

dogmata vnquam iuravi ⁊ Num
Sclauus ego vester, aut mancipium
vnquam fui, vt mihi esset nefas re-
cusare, quod nollem, migrare quod
vellem. An hęc ob causam tibi sum
transfuga, quia Catholicam Eccle-
siam sim amplexus, Synagogā de-
testatus vestram ⁊ Non sit tibi hoc
mirum Philippe: quia istam vestrā,
non Ecclesiam iudico esse, sed senti-
nam omnium hæresium: illam cō-
trā, esse columnam basinq; veritatis.
Si in hoc transfugij aliquod pecca-
tum est, malo equidem hīc transfu-
ga dici, vt sempiterni supplicij crucia-
tum effugiam, quā istic haberi do-
mesticus, vt peream vnā vobiscum.

At enim inconstantia est, leuitas est,
aduersari his, quibus cum ante vi-
xeris familiariter: nam, vt Stoicis
visum fuit, insipientis est mutare
sententiam, poenitere praeteritorum,
ac dicere, Non putaram: contraque
se falli posse, non credere, de opi-
nione non cedere, sapientis. Zeno-
nis ista sunt, hominis non ita in-
docti, quam vehementer inhumana
ni: cum errare, decipi, falli aut ha-
lucinari, sit quidem hominis non
praeclare agentis, sed hominis ta-
men non prorsus scelerati. Verum
hoc non solum tu, sed & illi solent
clam obijcere, qui sic Athenis vtun-
tur pallio, vt Romae liceat esse to-
gatis:

211
gatis: quiq; apud Lutheranos cum
sunt, me proditi euangelij insimu-
lant, cum apud Catholicos, facti-
onis Lutheranae. Nimirum quasi
ego, veluti Epicureus quispiam, dijs
sacrificem foris, cum eisdem tamen
domi negem prorsus existere. Tam
procul certè ab utroq; scelere abesse
volui semper, quam longè lateq;
vos, cunctosq; alios cupio, si corrigi
non velitis, à Christiana Rep. ex-
terminatos, vel si corrigi, ad gre-
mium Ecclesiae receptos, cernere.
Scio equidem, quod recessus ab
Ecclesia esse potest humani arbitrij,
reditus autem non nisi benignitatis
diuinæ. Cuius rei exemplum citius

C 5 possum

possum, quam euidentē causam as-
ferre. Arcesilaus enim philosophus
quærenti, cur multi ab Academia
ad Epicurion deficerent, vix pauci
redirent ad Academiam, respondit,
ex viris eunuchos gigni posse, ex
eunuchis autem viros nequaquam.
Sic hæresin vidimus natam ex vero
bo Dei, verbum autē Dei natum ex
hæresi nunquam audimus, nec legi-
mus vsquam: siue quoniam angus-
tior via Ecclesiæ est & asperior ad
salutem, siue quia semitæ hæresium,
propter illecebras, sunt amœniores
ad fraudem, propter cōmunem vul-
gi cursum, patētiores ad interitum.
Eamq; ob causam, credo, fuit semper

per

413
per maius gaudium angelis de recu-
perata vna oue, quæ perierat, quàm
de seruato vniuerso grege, qui nus-
quam aberrarat. Impingere qui-
dem ac labi inconstantis est, fateor:
resurgere autem, cum possis, nolle,
hominis perditum. Atqui verò potest
fieri, vt D. Augustinus censet, vt a-
nimo quispiam sit in Ecclesia, cor-
pore foris: vicissimq; animo foris,
intus corpore. Sed horum iudex
Dominus. Inconstantia quidem
leuitatisq; nota minimè caret, qui
deserto veritatis orbe, ad errorum a-
syla confugit: sed hinc remanere, il-
luc, non reuerti, nō solū inconstantis
est, verum peruersi hominis etiam.

Magna

Magna fuit inconstantia, magnūq;
dedecus deficientis Petri, gloria au-
tem & lætitia maxima reuertentis.
Paulus Ecclesiam, dum errabat,
persequebatur hostis; eandem con-
uersus, mox vt fidelis ciuis tuebatur.
Augustinus verò quidē certē quoad
Manichæus erat, hæresin propu-
gnabat, Ecclesiæ obluētabatur; cō-
resipuisset, castam ei fidem præstitit
semper. Osius Cordubensis Præ-
sul, fraude deceptus Arianorum,
imprudenter subscripsit Syrmien-
Synodo; admonitus autem ab E-
piscopo Alexandrino, errorem cor-
rexit, ad Ecclesiam reuertit. Quan-
quam verò ingens peccatum est
priuato

priuato lapsu publicam causam Ec-
 clesiæ facere deteriore, at nullo
 modo profectò tantum malum pu-
 tandum est, erroris commissi, quàm
 dimissi pertinax defensio. Non in-
 ferior, me nonnullis uestris circum-
 uentum fuisse & imbutum opinio-
 nibus, communiq; huius seculi tem-
 pestate longius aliquanto à vero
 portu Ecclesiæ prouectum; verum
 continuo, vt id potui per ætatem
 sentire, vela verti, in stationem re-
 curri, anchoramq; fixi eo in loco,
 vnde me, Dei auxilio, in posterum
 nulli hæresium fluctus deturbabūt.
 Desinas ergo Melanthon, mihi
 perfidiosæ defectionis stigma inu-
 rere,

711
rere, cum, si mellita venena vestra
non satis cautè vitabam adolescēs,
ea nunc detestor, ea nunc execror,
ea nunc fugio homo ætatis matu-
rioris: sinasq; scholis id licere Chri-
stianorum, quod Aristotelis Ly-
ceo, hominis ethnici licebat, ne,
quod veritatis proprium est, ami-
citiae tribuamus. Neq; temerè à me
hoc, aut prorsus inscitè dici, ut im-
periti suspicantur, neq; malitiosè,
vt calumniantur non incerti ho-
stes, sed verè atq; piè, ipse euen-
tus abunde demonstrabit aliquan-
do. Postquàm verò nomen per-
sonæ meæ sat graui oneratum in-
uidia, ac deformatum putasti, ad
libelli

libelli mei oppugnationem desce-
xisti stilum, ac dicis illum esse ἀμα-
ξίω βλασφημιῶν, hæc duo verba ex
Demosthene mutuatus, & quod
ille rectè pro ipsius causæ statu di-
xerat, tu in personam meam per-
uersè congesisti. Nam tametsi in
ἀντιγορίαις vestris quædā est κατηγορία
mea, non diffiteor: verum aio
categoriam à lædoria & blasphem-
ia differre non parum: quem
admodum ipse non incertus esse
potest interpretæ sui Demosthenes,
ἐγὼ λοιδορία, inquit, κατηγορίαν τούτων
διαφέρω ἢ γινώσκω, τῷ πλὴν μετὰ κατηγορίαν
ἀδικήματ' ἔχον, ὥν ἐν τοῖς νόμοις εἰ-
σὶν αἰτιμωρίαι, πλὴν δὲ λοιδορία βλάσ-
φημιαι, ἃς κατὰ πλὴν αὐτῶν φύσιν τοῖς
ἐχθροῖς περὶ ἀλλήλων συμβαίνει λέγειν.
Ecquod

Ecquod certius requiris, inter con-
tumeliam & ipsum causæ negotiū,
discrimen? Proposui ego antilogias
vestras in libro meo, easq; à vobis
quondam publicè inuulgatas, à me
nunc repetitas duntaxat. Quæ an-
tilogiæ si noxiæ, si perniciosæ sunt,
& accusationi illas, & legum pœ-
nis subijci necesse est: sin minus,
absolui oportebit. Intelligis, credo,
Melanthon, eam, quæ est in libro
meo, accusationem antilogiarum,
non lædorianam, sed categoriam esse
se, multo minus ἀμάξιον βλασφημιῶν
quas ait Demosthenes hostibus iux-
ta suam cuiusq; naturam convenire
re, de sese mutuò dicere. Quo fit, ut
ipse me

ipsemet te eius, quo me cōdemnas,
 peccati reum non obscure renun-
 ties. Quid enim & plaustra ne bla-
 sphemiarum sunt, si quos publicē
 edidistis, libros vestros legimus, si
 excutimus, si ea quoq̃, ex diametro
 quæ sibi repugnant, proponimus
 concilianda & Si itaq̃ blasphemi
 sunt habendi, qui antilogias ve-
 stras recitant, quo in loco vos ha-
 beri debetis, qui eas cōmenti estis,
 qui eas conscripsistis, qui non du-
 bitastis, eas, vti purum expressumq̃
 Dei verbum, populo venditare &
 discipulos vestros in illorum ver-
 ba iurare cogere & Addis porrò, &
 quod more rhetorices tuæ ante in
 D genere

genere cœperas, vt definire id sigil-
latim, asseris me non solum tibi, ec-
clesijsq̃ vestris rabiose (ô V V itten-
bergensis Scholæ vrbauitatem &
elegantiam) maledicere, sed libros
etiam propheticos & apostolicos
afficere contumelia. Hæc ista tua
legens Philippe, non te hercule, sed
Patrem tuum in te loqui sum arbi-
tratus, cui nox dies est, & lux te
nebræ. Quid autem tibi responderi
ad ista debeat, inuentu non tam dif-
ficile est, quam quid p̃ijs auribus co-
disseri, difficillimum. Si te dico tur-
piter mentiri, rectè quidem tibi re-
sponsum est, non enim est secus, sed
parum ciuilitè satisfactum p̃ijs vi-

ris atq; modestis. Quapropter ne e-
 go λειδορίαν ἀντιλοιδόριαις, vt Diuus
 Petrus vetat, aio te omne excutere
 maluisse, quàm vllum mordere fre-
 num. Nam quod dicis me tibi rabiz
 osè tuisq; ecclesijs maledicere, esto,
 quanquā id non feci, quale id esset,
 et quàm indignū facinus? Si tibi fas
 est, tanquam alteri cuipiā Polycra-
 ti, maledicere vniuersis, quomodo
 iniquum, te malè audire vicissim à
 nōnullis? Sed ego, sicut ante me ob-
 strinxi, non ita quid iuris est, quàm
 quid necessitatis nostræ, & licentiæ
 vestræ, sequar in hac responsione
 mea. Quamobrem ne cogar id,
 quod minimè verè dicis, me verbū

D Dei

Dei afficere contumelia, duriori alio
quo verbo exequare, peto abs te
perquam humaniter, ut eius rei vlla
lam vocem aut quæ minor est, vnam
literam ex toto libello meo profes
ras, cui vlla insit, non solum mani
festa contumelia, sed aliqua saltem
in apostolicos aut propheticos ser
mones contumeliæ suspicio. Ego
me non magistrum doctorum, sed
Ecclesiæ orthodoxæ discipulū pro
fiteor, Christianumq; hominem,
atq; sic omnino edoctum, ut docuit
Ecclesiā, esse sermones Prophetar
um atq; Apostolorum ipsum De
verbum: quo secundum Deum,
neq; sanctius quicquam, neq; diuini
nisi

nus vsquam reperiatur : cui fidem
habere firmam debeant omnes, re-
fragari nemo : cui demi aliquid,
quod adesse oporteat, sit scelesti sa-
crilegij, addi, quod abesse, nefariae
haereseos. Ita planè de scripturis
sacris sentio, num aliud tu in libro
reperisti meo : Non spero. Atque
tibi si aliud videtur, tu fac in scrip-
tis meis, quod ego in tuis (hæc enim
lex Diuo Augustino æquissima vi-
sa est) & propone publicè : adeoq̃
me non offendes, quin vltro tibi
sim gratiam habiturus. Verum
dum id simulas, Philippe, agis lon-
gè diuersum, vt, quoniam nimis
muliebri putas fortasse illud Græ-

D ; corum

corum ἀκρίβειαν, virilius sit imitari
Tiberiū Cæsarem, qui, quod ma-
ximè cupiebat, simulabat se nolle;
& quod nolebat, velle voluit vi-
deri. Recitavi ego in Antilogijs
non sermones Prophetarum, non
Apostolorum, sed vestros. Atq; hos
dum commemoro, dum redigo in
ordinem, dum legendos propos-
no, clamas tu, me sermones divi-
nos contumelia afficere. Quid obe-
secro tibi vis Melanthon? Non
quidem vis certè videri, at vis pro-
fectò penitus scripta ista vestra, &
quas ex his collegi, antilogias, tã-
quàm Dei verbum, sermonesq; A-
postolorum nos adorare, pro non
incerto

55
incerto numine colere debere. Ro-
manus Pop. C. Cæsarem, quod
dicta sua pro lege haberi volebat,
execrabatur: nec iniuria: etenim
lex est, non vnius aut alterius libi-
do hominis, sed prudentum viro-
rum decretum. Quanto isthæc ar-
rogantia tua execrabilior, qui ma-
nifestos errores, planeq; hæreses iã
olim damnatas, nos tyrannicè iu-
bes habere pro sermõibus Prophe-
ticis & Apostolicis, atque pro ipso
Dei verbo? Quid tu aliud, quàm
Sathanas, vt prostrati, te sermõesq;
tuos adoremus? Recēdere tua scēdis-
sima errata, quorum nunc te pudet
aliquo modo, si hoc est sermones

Prophetarum & Apostolorum as-
ficere contumelia, nunquid errores
tuos non exæquas scripturis diui-
nis, atque adeò etiam ipsi Deo.
Quam aliam expectamus abomi-
nationem in templo Dei stantem
videre? Nullam profectò: nam
signa concurrunt reliqua. An pseu-
doprophetæ multi non venerunt
non multos seduxerunt? An aliàs
vnquàm plus refrixit charitas, ma-
gisq̃, nequitia, quàm hoc seculo
nostro, abundauit? In Ethnicismo
forsitã, in Christianismo nunquam
magis. De dissensionibus autem,
quas Christus prædixit, num si-
gna dubia sunt? De fide pugant fi-
lius

57.
Ius aduersus patrem, aduersus ma-
trem filia, soror aduersus fratrem,
& contrà. Quam ob causam verò?
Quia dum tu tua, alij prophetæ sua
dogmata esse expressum Dei ver-
bum asseritis, dumq; auditorum a-
lij tua amplectuntur, repudiant a-
liorum, vicissimq; alij tua abomi-
nantur, & præferunt vel Osiandri,
vel Caluini, vel Illyrici, vel Suenck
feldij decreta, an mirum est, ex tali
opinionum diuersitate atq; pugnan-
tia non solum in multis prouincijs
ac vrbibus, verumetiam in singulis
domibus tantas esse, tamq; nefari-
as de fide contentiones? Hi cum te
adorant Idolum suum, illi alios, &

D 5 singuli

singuli diuersos, ea ne demum schisma
mata miramur euenire? Dicis im-
pios esse clamores meos, qui voci-
ferer esse diuinum sermonem am-
biguum, veluti σφρυγγὲς ænigmata,
ac potius μᾶλλον ἔριδος. Contume-
lia quidem grauis est, inquit Hip-
pias apud Plutarchum, sed longe
grauior calumnia, quod hæc legi-
bus coërceri non potest, illa potest
nonnunquam. Nunquam dixi,
multò minus vociferatus sum Phi-
lippe, diuinum sermonem esse aut
Sphingis ænigmata, aut pomum
litis. Vtrumque est figmentum tuum,
non dictum meum: ac nisi impro-
bus maior, quàm ingenuus hostis
videri,

59
videri, proba, quod asseris : osten-
de, quod occultas, scilicet ubi nam
istud dixerim, scripserim, vocifera-
tus sim, monstra : ego enim nego :
quare, quid te deceat, haud ignora-
ueris. Nec etiam illud, quod di-
cis me clamare, diuinum sermo-
nem, hoc est, scripturam S. esse per
se ambiguam, est ex omni parte ve-
rum. Etenim quis Christianus ita
vel insanæ mentis est, vel fidei ca-
tholicæ imperitus, qui Spiritum
Sanctum, quem diuinarum scri-
pturarum authorem prædicamus,
arguat ambigui fallacisq̃, veluti
Pythiū quendam Apollinē, oracu-
lis Oro te Philippe, ne me, vllō sūe
catho-

catholicos tam nefarij, tamq̃ blas-
phemi flagitij graues inuidia apud
populum. Nunquam in mentem
mihi vlla venit de certitudine scri-
pturarum dubitatio, tantum abest,
vt istud vociferatus sim alicubi.
Quanquam non inficior, S. Patres
aliquando obscuram esse & ambi-
guam scripturam dicere: at profe-
cto nequaquam hoc animo, quod
ipsum Dei verbum existiment per
se fallax incertumue esse, aut obscu-
rum, aut ambiguum, (quis enim
possit lucem tenebras credere?) sed
quoniam non omnibus obtingit
aeque excellens mentis lumen, cum
alij obtusius, alij acutius rectum scri-
pturae

pturæ sensum queant cernere, sit,
 ut illis obscura, his aperta & clara
 videatur. Si hoc locutionis tropo
 (quanquam ego me ita locutum
 nō memini) nunc vel ego vel alius
 quispiam, veterum authoritate fre-
 tus, diceret, Scripturā S. ambigu-
 am esse, num idcirco diuinum ser-
 monē cōtumelia, ut tu censes, affe-
 cerit? Erras Philippe, vel potius
 sciens volensq; peccas, odio mei, a-
 more tui. Quid enim? politia Mo-
 sis nonne magna ex parte est alle-
 goria adumbrata de futura luce
 Christi & Ecclesiæ? si omnia quæ
 aut Moses nobis, aut, qui hunc se-
 cuti sunt, duces, & prophetæ, ac re-
 ges

ges scripta reliquerunt, non nisi ad
literam seu historiam exigi, nec alia
ud in ijs, nisi τὸ ἑκτόν retinendum pu-
tas, quantam tu syluam infinitæ as-
perias absurditati. Exempla tibi
possum varia referre, si sit opus,
quæ ipsemet præsens cogōui. Quid
aliud, nisi istud dogma tuum, Philo-
lippe, Anabaptistas in eū traxit er-
rorem. Regnum Davidis somnia-
bant; uxores tot licere, quot libeat
ducere; incesta cōmitti, peccatum esse
se non putabant exēplo Lot. Nam
dum τὸ ἑκτόν solū secuti sunt, catho-
licum sensum amiserunt, eumq; in
errorem, te duce, iuerunt præcipi-
tes. De Prophetis sermonibus
quid

ad Melancthonem
doctrina Christiana
Sagittæ
De Obscuri-
tate Scripturæ
quæ trahunt
ad insolentiam

quid opus est literis si ita aperti sunt,
 si nil habent abstrusi, si nil obscuri-
 tatis, quid attinebat Philippum A-
 postolum interpretari Esaïam Eu-
 nucho Candaces reginæ familiaris?
 Quid sibi ipse Dominus voluit, cū
 parabolarum inuolucris abstrusos
 sermones suos haberet ad concio-
 nē populi? Nec sanē scripturam
 sacram interpretatus fuisset suis di-
 scipulis, nisi illam arcanis refertam
 mysterijs, varieq; posse, atq; ambi-
 guē intelligi significauisset. Epi-
 stolas Pauli forsità dices planas es-
 se atq; apertas, intellectuq; faciles, vt
 illas interpretari non sit necessariū,
 satis de genere sermonis lectorem
 admo-

admonere. Ita tu quidem Philip-
pe : verum quid Diuus Petrus ?
Certè esse ^{διουγενῆτα} pleraq; in Pauli
epistolis dicit, quæ indocti, homi-
nesq; instabiles soleant, cum ea non
rectè intelligant, perperam maleq;
detorquere in suam ipsorum per-
niciem. Iam verò (multa autem
hic prætereo) si ipsamet de se scri-
ptura sacra testis est, quòd sit ab-
strusa, quòd multis recondita my-
sterijs, idq; adeò etiam, vt ambigu-
ex se, perniciosiq; sensus queat pro-
mi : quid est Philippe, quod deside-
res amplius ? Causas autem si forte,
cur diuini sermones sæpe abscon-
diti sint, requiris ? Antiquos consu-

65

ilip
rus
Pauli
omi
non
aleq
per
item
scri
ab
ny
igui
ro
de
oro
cō
fu
le

le scriptores, Clementem Alexan-
drinum, Epiphanium, Basilium
Magnum, & huius fratrem Gre-
gorium Nazianzenum: & Lati-
nos nostros, Ambrosium, Augu-
stinum, & item alios. Singulorum
hîc ascribi sententias, longum esset:
libri eorum extant, reperies, quod
asseuero. Et vt ego ex patrum sen-
tentia, meam pronunciem, Deus
idcirco medullam diuinorum ser-
monum voluit esse mysteria, quòd
hæc, quia à verbo $\mu\upsilon\sigma\tau\epsilon\rho$ hoc est, ab
occludendo nomen traxerunt, non
cuius debeant, sed his, quibus ad ea
Sacramenta clavis Ecclesiæ data,
certa lege patere, vulgo occludi.

E

Quid

Quid igitur Philippe? Negas ob-
scuros esse diuinos sermones? Ais
ita apertos omnino, vt nullum vl-
li possint ambiguum sensum præ-
bere? Ita Zaducai olim, vt Iose-
phus recenset; Ita Ariani, vt Basili-
us; Apostolici & Dimæritæ, vt
Epiphanius. Quid ergo tibi vis,
cum eas in Ecclesiam Dei hæreses
reducis? Pro te nunc respondebo,
quoad responderis ipse. Hoc vis
profec̃tò, primum, quia authoritas
regni vestri pendet ex applausu se-
ducti populi; proinde huic vt blan-
diare, vt hunc teneas deuinctum,
vt hic sibi altum videatur sapere,
persuades faciles intellectu esse scri-
pturas,

pturas, non ambiguum Dei ser-
monem, cuius sensum illius, & my-
steria obuiam occurrere. Credit
hoc ita esse illiterata multitudo :
cui tamen, si cum Illyrico tibi a-
gendum, idem ius eripis, quod ei-
dem tribuis vicissim, si pugnan-
dum tibi contra nos. Hoc enim
carmen, μή κρίναι ἀρετῶν λαοδ' ἰκω σοφίη,
in Pontificio certamine improbasti
semper, iam idem approbare cæpi-
sti in perduello Illyrico. Deinde
quoniam dicitis nihil vos in conti-
onem, nisi nudum, nisi purum, nisi
expressum Dei verbum afferre, sci-
licet, vt hoc fallaci prætextu credant
imperiti homines, commenta ve-

E 2 stra,

22
stra, locos communes tuos, Confessionēq; istam Augustanam, esse Dei verbum, esse sermones Apostolorum, esse oracula Prophetarum. Postremò id deniq; efficere vis, vt, cum illud de nobis persuasum populo est, hoc de vobis etiam habeat persuasum: quasi vos nihil loquamini, nisi scripturam sacram: nos contrà nihil, nisi traditiones humanas atq; hominum commenta. Non minus in ore, quàm in cauda veneni habet iste serpens: falsum est enim, vos nudam scripturam afferre: in Deum blasphemia est, tuos locos esse Dei verbum: mendacium quoq; nos Dei verbum abijcere,

abijcere, humana decreta, pro di-
 uinis plebi obtrudere. Sed hæc tu
 fundamenta in nobis sceleratè con-
 singis, vt mendacia in his tua exæ-
 dificata cum aliqua specie possis o-
 bumbrare. Amplectimur nos scri-
 pturas S. & integras quidem, non
 (sicut vos soletis) vlla parte muti-
 las: exosculamur oracula Prophe-
 tarum: sermones Christi, & Apo-
 stolorum sacrosanctos habemus:
 vniuersa deniq; S. Biblia, legem
 scilicet, & euangelium, recipimus,
 veneramur, sequimur, & eadem in-
 tegra quidem, nulla parte sui trun-
 cata. Quod, obsecro, à nobis Dei
 verbū exigis aliud? At verò, quo-

E 3 niam

*Scopus Litis
de Verbo Dei
quis illud melius
intelligat*

niam non hoc agis, quasi id igno-
tum sit tibi, sed illud, quod supra
diximus: itaque vt certū huic quæ-
stioni figamus terminum, aio hunc
esse scopum vniuersæ litis, non v-
tri expressum Dei verbum habe-
ant aut allegent (neutra pars enim
hoc in loco sibi deest) sed vtri ve-
rius Dei verbum intelligant, rectius
us explant, concinnius interpre-
tentur. Ea cum sit huius de verbo
Dei, controuersia summa conten-
tio, vos interea, altera eius parte
dissimulata, vociferamini, traducio-
tisq; nos vulgo, quasi scripturam
sacram nolimus esse controuersæ
religionis iudicem. An non dete-
standa

standa isthæc vestra impudentia est;
Scribimus, dicimus, testamur pu-
blicè atq; priuatim, nos nullum vel
le huic liti iudicem, nisi solum Dei
verbum; at non, vti vos, dimidia-
tū, sed integrum, hoc est, & ipsum
scripturæ S. textum, & orthodoxū
eius intellectū pariter, τὸ ἅπλουν καὶ πλὴν
διάνοιαν, τὸ ἐγγραφὸν τε καὶ τὸ ἀγγραφον.
Hæc enim duo ad integritatem di-
uini verbi pertinere, docuit nos D.
Paulus, cum ait: State fratres, &
tenete traditiones meas, quas edo-
cti estis, siue per sermonem, siue per
epistolam nostram. Eum Pauli lo-
cum consensus Catholicæ Eccle-
siæ, non secus, atq; iam est dictum,
E 4 intel

intellexit vnquam. Verum tu vt
hæc, quæ copulata sunt, diuellas,
Epiphaniꝝ dictum profers nunc,
protulisti etiam in colloquio Vvora-
maciensis, ex ea, quam aduersus
Catharos habuit, disputatione.

ἀλλὰ πάντα τὰ θεῖα ῥήματα οὐκ ἀλληγορίας
θεῖα, ἀλλὰ ὡς ἐκ φύσεως θεῶν, δεῖται καὶ αἰσθη-
σεως, εἰς τὸ εἰδέναι, ἐκάστης ὑποθέσεως πῶς
δύναμις. Hoc Latinè sic verti po-
test. Non omnia verba diuina e-
gent allegoria, sed prout sese ha-
bent. Speculatione namque indio-
gent & sensu, vt sciri possit, quæ
cuiusq; propositionis vis sit, aut no-
tatio. Quo ex dicto persuadere ni-
teris, adeò aperta esse & plana scri-
pturarum mysteria: vt, quoniam
allegorijs

allegorijs nihil habeāt inuolutum,
opus non sit operosa illa & Ca-
tholica S. Patrum interpretatione:
& vt vobis sub hoc obteſto vela-
mine, liceat nō interpretari modō,
ſed veſtras interpretationes etiam,
commentariosq; eſſe purum Dei
verbum, aſſerere. Quām porrō
multiplex vna iſta in re fraus tua
ſe occultat Melanthon: Primum
quia, ne iſta impoſtura tua queat
deprehendi, non aſſignasti, vbi id
dixerit, & quo in loco, Epiphani-
us: deinde dictum Authoris frau-
dulenter mutilatum produxiſti:
poſtremō, diſſimulaſti ſimiles Epi-
phanij ſententias, ē quibus illud di-

E 5 Etum

Etum potuisset rectius intelligi. Dixit Epiphanius, & dixit verissimè, non omnia scripturarum verba allegorica esse. Quid hoc ad causam? Qualis autem ista tua est Melanthon, connectio? Quædam verba non sunt allegorica; ergo tota scriptura sacra non eget catholica interpretatione. Quàm sis absurdus, vide. Esto; fingamus nullas omnino esse in scripturis Allegorias; idcirco ne catholica scripturarum interpretatio repudianda est? O quàm hoc in loco tibi palpitat cor tuum, quàm tremit mens, tanti sceleris sibi conscia. D. Epiphanius scripturas sacras neq; semper ad Allegorias

as referri oportere, sed & alios quos-
 dam explanandi modos docet: vi-
 delicet, initio requiri ipsum scriptu-
 ræ textum: deinde & hunc specu-
 latione quadam discutiendum esse,
 adhibita methodo scientiarum, ac
 sensu externo, rerumq; experientia:
 præterea, ne quis sua deciperetur
 theoria aut sensu, sicut facillimè fieri
 posset, ostendit (quòd tu veterato-
 riè obtruncasti) opus quoq; esse tra-
 ditione S. Patrum, & Ecclesiæ. Sic
 enim cōtinuò subtexuit, *ἡ δὲ ἐκ τῶν
 γραφῶν κεχρημένη. οὐ γὰρ πάντα ἀπὸ τῆς θείας
 γραφῆς δύνανται λαμβάνεσθαι. διὸ τὰ μὲν
 ἐν γραφαῖς, τὰ δὲ ἐν παραδόσει παρέδωκαν
 οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ὡς φησὶν ὁ ἅγιος ἀπό-
 στολος, ὡς παρέδωκα ὑμῖν. Ἡ ἄλλη. οὕτως, δι-
 δάσκω, καὶ οὕτως παρέδωκα ταῖς ἐκκλησίαις.*

Latine

*Traditiones
S. d.*

Latinè sic forsitan. Oportet etiam
traditione vti ⁊ non enim omnia
possunt ex sacra scriptura sumi. Ea
quæ de causa quædam in scripturis,
quædam in traditione tradiderunt
S. Apostoli, vt inquit D. Paulus:
Sicut tradidi vobis ⁊ & alibi. Sic
doceo, & sic tradidi Ecclesijs. Quid
magis potuit, quam hoc ipsum, re-
pugnare assertioni tuæ. Tu vt do-
ceas ~~solam debere nudamq; scriptu-
ram esse iudicem controuersiarum,~~
submoucasq; hoc dubium, ne pu-
tetur scriptura, propter allegorias,
per sese sola obscurior esse, quam vt
queat à quouis intelligi, authori-
tatem Epiphaniij obtendis ⁊ qui
pro-

prorsus in te pronunciat contrari-
 um, propositis duobus interpre-
 tandæ scripturæ modis, vno per
 methodum ἢ ἀνωτέραν ἢ ὑστέραν, al-
 tero per traditiones Apostolorum
 non scriptas in chartaceo codice,
 sed in viuo corde Ecclesiæ. Hunc
 posteriorem modum tu furtim sup-
 pressisti, superiorem clam vsurpas
 more tuo; sed vulgo ne hunc qui-
 dem vis in te animaduerti, ne non
 solam scripturam videare iudicem
 velle; quæ adeò sit plana, pateatq;
 æquè vniuersis, vt credat populus
 interpretatiõe opus nulla esse, cum
 non omnia allegorijs sint abstrusa.
 Cur, si ita tibi probatur Epiphani-
 us, non

us, non etiam hunc illius locum sic
scribentis cōtra Arium, produxisti:
ὅλη γὰρ ἡ βίβλος παροιμῖαι εἰσὶ. πᾶν δὲ
παροιμιαζόμενον οὐ ταυτ' ὅτι τῇ δυνάμει,
ἀλλὰ ἄλλῃ μὲν δυνάμει, ἄλλῃ δὲ δυνάμει
ἀλλήγορεῖται. Non ideo hoc contem-
nit egregius Pater, quod nihil in
scripturis putet esse germano ex-
pressum sensu, absit, sed quod nus-
quam non recondita lateant in scri-
pturis arcana Dei mysteria, quæ
haud dubiè, vt agnoscat Ecclesia,
scripta sūt & dictata per Spiritū. An
non te pudet, tædetq; Philippe, eius
tam turpis, tamq; manifestæ impo-
sturæ? Ecquid, nō est hoc disiuncta
confundere, diuellere cōiuncta, mu-
tilare solida, accumulare aliena. Eius
crimina

eriminis dū me insimulas falsò, ip-
 sum te eius verè condemnas. In ha-
 sce salebras Philippe, vbi te vides
 cōiectum iri, nec incerto ic̃tu iugu-
 lum peti tuum, ibi tu exclamas, me-
 tu percussus haud inani, tuum gre-
 gem esse veram Dei Ecclesiam: &
 continuò, vt quam ista Ecclesia ve-
 rè Dei sit, declares, opem imploras,
 fidemq̃ popularium tuorum: quia
 enim talis ista Ecclesia vestra, in qua
 vera habitare concordia nō possit:
 itaq̃, cum tot vndiq̃ hostes irruant,
 saltem syncretismo pax domi vt si-
 muletur tantisper, quoad oppressis
 externis hostibus, domi ad deposi-
 ta arma possitis reuerti per ocium.
 O tesseram

O tessera Ecclesiae vestrae nobis
lem. Nec profecto potuisses Phi-
lippe, aut personae tuae quicquam
aptius, aut nouae disciplinae vestrae,
quod magis proprium esset, effin-
gere. Sed quid est syncretismus?
quid sibi vult? Vbi in scripturis
expressus? Lege tecum agam tua,
nec sit molestum scripturas me exi-
gere. Paulus ita quidem, sed ex
versu Epimenidis,

κρήτες εἰς θεῶναι, λαοὶ διγίαι, γὰς εἰς ἀγῶναι.

Hoc fundamentum syncretismi est:
iam parietes videamus & tectum.
Plutarchus meminit, & passim re-
ferunt historiae, Cretas peruersis
domesticarum rerum studiis deditos
fuisse

fuisse semper, unde tam pertinaces
 extiterint mutuæ inter ipsos con-
 tentiones, ut nunquam non inte-
 stinis laborauerint discordijs, nec
 vlla alia in re conuenirent, nisi cum
 vicinis ubi bellum gerendum, so-
 lummodo interea pacem ut domi
 simularent, quò robustius possent
 exteras gentes inuadere. Ex hac
 sanè Cretensis populi infamia no-
 men traxit syncretismus. Quàm
 autem tu euangelicè hoc, dum sua-
 des syncretismum tuis, ego nescio,
 tu videris. Propheticus sermo pa-
 cem non fictè iubet, sed verè colit
 & sermo Apostolicus, corde nos
 vult mutuo diligere, non lingua, non

F voce,

*Typus Hæreseos
inter se dissenti-
entium Jmæ Ecclæ-
siæ foederatum*

voce, non simulatione. Nec sanè
vllum reperio, quod rectè imitari
polsis, exemplum syncretismi, sed
quod omnino vites, est in prom-
ptu. Nobilis enim ille Israclita-
rum Dux Samson (nimirum vt in
veteri lege extaret aliqua vmbra,
cuius res in noua pòst manifestare-
tur) aliquot vulpium caudas, quasi
vno vinculo constrinxit, capita il-
larum dissoluta reliquit, dimisitq;
sic vulpes cauda ligatas, capitibus
disiunctas in segetem Philistæo-
rum, vt hanc incenderent. In hoc
vulpium facto imaginem hæreseos
gnauius expressam, sapientissimi
viri iam olim animaduenterunt,
Ambro

Ambrosius, Augustinus, & plerique
 alij Patres sancti. Nam quēadmo-
 dum vulpes capitibus diuersæ, alia
 aliō tēdebat, & omnes tamen cau-
 dis in vnum colligatis, quasi ad in-
 cendiū segetis cōspirasse videbantur:
 ita longo rerum vsu compertum est
 sectarios domi discordes esse solere,
 & in multa ducum diuisos capita,
 foris caudas viresq̃ coniungere ad
 oppugnationem Ecclesiæ. Sed hæc
 umbratilis imago veteris testa-
 menti est: rem videamus in nouo.
 Etenim quod typo vulpium præ-
 figurauerat Samson, id re ipsa Io-
 annes Apostolus expressit in illa
 bestia: quæ diuersa habuit multaq̃

F 2 capi-

capita, caudam vnā : capita sibi
aduersa erant, cauda adeo concors,
vt hæc tertiam e coelo partem stel-
larum detrahē potuerit. Quid
hæc bestia habet diuersum à Philo-
stæis vulpibus, nisi quod hæ um-
bram hæreseos expresserint, illa
hæresiarchiam omnium sectarum.
Nunquid secus hæretici vllō tem-
pore? In cunctis, inquit Augusti-
nus, alijs dogmatibus semper di-
scordes sunt hæretici, in hoc solo
concordes, vt vnanimēs oppugnēt
Ecclesiam. Cum suades socijs syn-
cretismum Philippe, quid effectum
studes? Profecto nihil aliud, quā
in Lutherana bestia vt diuersa ca-
pita

pita maneant dissoluta, cauda col-
 ligetur, ac sit vna, quæ suam cœlo
 tertiam partem syderum possit a-
 uellere. An non iam penè effeci-
 stis, quod bestia fecisse dicitur? An
 non tertiam orbi christiano par-
 tem, præsertim in Europa, detra-
 xistis? Demosthenis verò dictum
 quàm alienum sit à syncretismo isto
 tuo, ipsemet passim abundè edisse-
 ruit: siquidem non hortatur suos
 ciues ad fucatam aliquam concor-
 diæ speciem, sed iubet exemplo suo,
 ex animo omnes similtates, inimi-
 citiarumq; fibras excidere. Tantum
 absuit præstantis viri atq; honesti
 consilium à peruerso syncretismo,

F 3 quan-

quantum distat vera pax à simula-
tis inducijs. AEgrè fers, mihiq;
succenses vehementer, quòd con-
fessionem vestram Pandoram He-
fiodi nominaui: ac succenses prorsus
iniquè: etenim cum syncretis-
mus is, quem socijs suasisti, ad vi-
uū exprimat (sicut ipse vides) Be-
stiā Draconis: quid restabat aliud,
quin, sicuti meretricem illam audi-
mus bestiae insidentem, propinare
ex aureo poculo venenum genti-
bus: ita etiam immani isti bestiae
tuae, hoc est, syncretismo insideat
vestra Confessio Pandora, propi-
netq; cūctis mortalibus ex Apolo-
giae pixide multo lætalius venenū,
quàm

quàm vllum cogitari possit, quip-
 pe omnis generis hæreses, schisma-
 ta, seditiones, animarum interitus,
 rerum publicarum euerfiones. Nec
 existimes velim, dum vel hæc scri-
 bo, vel antilogias vestras colli-
 go, me id agere, vt vestras vo-
 bis exprobrem calamitates: è qui-
 bus scio veritatem doctrinæ nos
 metiri non oportere. Proinde
 nolim putes me adeò esse petu-
 lantis linguæ, animiq; ab omni
 humanitate alieni, vt ex tuis, alio-
 rumq; miseris mea vener gaudia.
 Nec fuerat opus mihi scelera no-
 strorum hominum obijcere, cū scias
 me de vitis Cleri moribusq; non

agere censorem, tametsi neutrius
partis delicta probem, cum hæc ad
abulum rerum pertineant, res ipsæ
ad stabilitatem doctrinæ. Admo-
dum longi temporis præscriptio-
nem opponis admonitionibus no-
stris, cum iactas te doctrinam iam
triginta annos natam profiteri,
quasi illa hoc temporis spatio Ca-
tholicæ veritatis ius titulumq; ade-
pta, possessionem abundè præscri-
pserit, in litem vocari non debeat.
Nonne te pudet tam puerilis, tam
variæ, stultæq; iactantiæ? Ea de-
mum legitimam ætatem ferre di-
sciplina dicitur, ac est, vt Clementis
verbo vtar, πολὺν μάθημα; cuius pos-
sessio

sessio potest ad omnes prouincias
 vniuersi Christiani orbis extendi :
 cuius ætas potest reuolui, continu-
 ata, nec vsquam interrupta, tot se-
 culorum serie ac successione, ad ip-
 sos apostolos ad discipulos Chri-
 sti. Quanto igitur tu Ecclesiam in-
 ceptius post annos mille & quin-
 gentos mones, quam ego te post
 annos triginta? Quæris autem quid
 reprehendam in Confessione ve-
 stra? Num dubium id est, quasi ve-
 rò in meretrice Pandora & in eius
 pixide seu poculo abominationis,
 non sit quod meritò queat repre-
 hendi? Sedet confessionaria ista
 Pandora in dorso syncretizantis
 F s bestia.

Retorsio
Anna Hedrich
propono

bestiæ. Quid autem facit? Capita
sectarj regni vestri disiungit, cau-
dam colligat, eamq; in coeli stellas
extendit, hoc est, in Ecclesiam;
quippe foeminam illam duodecim
stellis ornatam, solisq; amictam
splendore, vastat, in eremum expel-
lit, infantemq; eius, quem præsens-
tem in Eucharistia adorabamus,
abigit: in cælo illum, non in terris,
esse vult. Quid præterea? Tantum
effudit ex pixide, aureoq; illo suo
poculo veneni, quantum satis fuit
ad exitialem Christiani orbis pe-
stem, atque luem Lutheranae hæ-
reseos. Quæ dum sacerdotium non
fert amplius, Ecclesiam planè, fo-
eminamq; illam, de qua ait Ioan-

nes, in desertum propellit ex Ger-
 mania: dumq; Christū filium Ma-
 riæ non vult esse in eucharistia, sed
 alligat illum ad certum quendam
 cœli locum: dumq; tollit incruen-
 tum illud Ecclesiæ matris sacrifi-
 cium, quid hoc aliud est, quā quod
 Ioannes prædixit, infanēt corona-
 tæ fœminæ prorsus ablegare? Sed
 obiter hæc de syncretismo vestro:
 quem alij forsitan penitius rima-
 buntur. Aliquanto prolixius de
 priore parte libelli, quā vole-
 bam: de altera agam contractius:
 nec enim ipsa causa hoc postulat,
 cum in meo libro nihil actum à me
 sit, nisi dogmata vt recitarē vestra.

Nam

Nam vera illa sint, an falsa, tum
non disputabam, cum ea collige-
rem, satis esse ratus, certo nobis ut
constaret in colloquio, quid de vna
quaque parte controuersae religionis
vos sentiretis. Sed cum libelli no-
stri scopum tu praeteruictus Philipe-
pe, ne recta via lector, sed ambagi-
bus duceretur, tria genera disputa-
tionum proponis: primum de per-
sona mea: secundum de controuer-
sis dogmatibus: tertium de antilo-
gis vestris. Sed cum priora duo ad
statum libelli mei non pertineant,
omittam haec, & in tertio genere,
quod obiecisti, criminans me falsae
allegationis, ad id iam tibi respon-
debo.

debo. Nam in meam personā, quæ
tu cæteriꝑ tui similes cōtumeliæ cau-
sa confingitis, talia sunt, vt nemo
vestrū in faciem ea mihi audeat
dicere. Acquiesco igitur his, quæ
suprà ad defensionem famæ meæ
dixi: quoad mihi detur facultas co-
rām agendi vobiscum: quod semel
dictum scitote, ne dicendum sit sæ-
pius. Quod ad ipsa dogmata, quæ
passim aspersisti libello tuo Melan-
thon, attinet, alibi, si vixero, adiu-
uante Deo, agam tecum, in pri-
misꝑ aduersus seditiosum istud tu-
um scriptum disputaturus, quod
nuper inuulgasti contra articulos
Bauaricæ visitationis. Nunc verò
de his,

*De Ma
trimonio*

de his, quæ libri mei, & responsi-
onis tuæ propria sunt, dicam non
nihil. Principio, negas vos de ma-
trimonio hæc verba vel scripsisse
vel dixisse vspiam, Matrimonium
non esse sacramentū diuinitus in-
stitutum, sed ab hominibus in Ec-
clesia inuentum, ignorantia tam
rei, quàm verbi abductis. Negas,
inquam, hoc dogma (qui nefarium
esse vides) & hæc verba esse vestra,
iratusq; exclamas, Dic sceletate sy-
cophanta, vbi vnquam ab vllō in
nostris ecclesijs dictū sit, matrimo-
nium ab hominibus inuentum esse.
Ita ne tu feroculus es Philippe?
Collige te, & da locū iræ; fulmine
enim

enim isto tuo me propemodum ex-
territum de gradu deieceras. Sed
ne tumultuare, pedem siste, inspici-
amusq; secundum Latinū tomum
Lutheri, cui tu præfationem præfi-
xisti, videamusq; librū de Captivi-
tate Babylonica inscriptū, in titulo
de matrimonio, fol. 87. Ecquid
non ista verba, qua tu negas esse
Lutheri, ego affirmo, sic leguntur?
Sit ergo matrimoniū figura Chri-
sti & Ecclesiæ, sacramentum au-
tem non diuinitus institutum, sed
ab hominibus in Ecclesia inuen-
tum, ignorantia tam rei, quàm
verbi abductis. De re, inquis, non
de nomine est contentio. Quid ais
Philippe?

Philippe: Ecquid non ipse Lutherus tam rei dicit, quàm verbi? At qui sic illum sensisse, sic docuisse, palam est ea in concione, quã inscripsit vom Ehelichen leben: &, quae publice edita est, Anno M. D. XXII. Sic enim habet A tertium. Ich hab also gesagt: Wenn ein tüchtig weib zur Ehe/ein vntüchtigen Mann zur Ehe vberkeme/ vnd künde doch keinen andern offentlich nemen / vnd wolt auch nit gerne wider ehre thun / seytemal der Babst hie vil zeugen vnd wessens on ursache fordert. Sol sie zu ihrem Mann also sagen: Sihe lieber Mann/du kanst mein nit schuldig werden / vund hast mich vmb mein jungen leib betrogen / dartzu in fahr der ehre vnd Seelen seligkayt bracht / vnd ist vor Gott kein Ehe/

Ehe/zwischen vns beydē/vergün-
 ne mir das ich mit deinem Bruder
 oder nechsten freund ein heimliche
 Ehe hab/vñ du den namen habst/
 auff das dein gut nicht an frembde
 Erben komme/vnd las dich wider-
 rumb willigklich betriegen durch
 mich/wie du mich on meinen wil-
 len betrogen hast. Ich hab weiter
 gesagt/das der Mann schuldig ist/
 solchs zuuerwilligen/vñnd ihr die
 Ehlich pflicht vnd Kinder zuuer-
 schaffen. Will er das nit thū/sol sie
 heimlich von im lauffen/in ein an-
 der Land/vñ daselbs freyen. Sol-
 lichen rath hab ich zu der zeit ge-
 ben/do ich noch schern war. Aber
 letzo wolt ich wol bas darein ra-
 then/vnd ein solchen Mann oder
 Weib/der ein Weib also auff's nar-
 renseyl fñrt/wol bas in die wolien
 greiffen/desselben gleichen auch ei-
 nem Weib/wiewol das seltzamer
 ist dan mit Mannen. Es gilt nicht

G

seinen

seinen nechsten inn solchen grossen
hohen sachen/die leib / gut / ehre
vnd seligkeit betreffen/so leichtfer-
tig mit der nasen vmbführen. Man
müst es ihn redlich zalen heissen/
das ist so vil geredt / sie sol weid-
lich huren vnnnd Ehebrechen. Ac-
iterum B quarto : Man findt wol so
ein halsstarrig Weib / das seinen
Kopff auffsetzt/ vnd solt der Mann
zehnen mal in vnkeuscheit fallen/ so
fragt sie nicht darnach. Die ist
zeit das der Mann sag / wilt du nit/
so wil ein andere : wil Fraw nicht
so kumb die Magd / so doch das
der Mann jr zuuor das zwey oder
drey mal sagt/ vnd warnet sie / vnd
lasst es für andere leut kommen/
das man offentlich ire halsstarrig-
keit wisse / vnnnd vor der Gemein-
strasse / wil sie dann nicht / so las-
sie von dir/ vnd las dir ein Eker ge-
ben/ vnd die Vast faren / wie der
König Asuerus thet. Hoc

Hoc dogma cum Lutheri propri-
 um sit, cumq; tu approbaris com-
 mendatione tua, vtri quæso no-
 strum rectius conuenit exclamare,
 O scelerate Syncophanta: tibi ne,
 qui sceleratam hæresin approbasti,
 disseminasti, docuisti antea semper,
 vicissimq; nunc negasti doceri in
 vestris Ecclesijs? An potius mihi,
 qui exitiosum istud virus vestrum
 retexi atque patefeci incautis homi-
 nibus? Nec est, quòd hoc in loco
 cauilleris, coniuncta à me diuelli,
 diuulsa coniūgi, vel demptum quip-
 piam, quod adesse oportuerit, vel
 additum, quod abesse. At di-
 ces, Lutheri istas esse hyperbolas,
 G 2 non

non doctrinam tuam. Haud nos
fefelleris Melanthon : tuum istud
est, aut certè tibi cum Luthero cõ
mune. Nunquid non in tuis est in
Paulum annotationibus, cum ita
scribis in 1. Cor. ii. Duo, inquis,
sunt omnino signa sacramentalia,
Baptismus & Eucharistia. Reliqua
sacramenta, quæ numerantur, cõ
menta sunt hominum. Rogas ad
huc me, ubi nam illud dictum sit in
Ecclesijs vestris : Aio in VV uitten
bergenſi academia, in VV ittenber
gensi Ecclesia, in mille alijs locis Ger
maniae, & dictum esse & decanta
tum, & incultatum non semel, sed
sæpiſsimè. Quo authore, Primum
Mar

*Duo Sacramen
ta Hm adhibent
Lutherani*

101
Martino Luthero, deinde Philip-
po Melanthon, denique horum pa-
trum subsecutis filiis. Nonne mihi
Melanthon, hic abs te iusta data
causa esset diligentius discutiendi
tua? Esset crede mihi; sed tuo par-
cam nunc honori. Illud autem si-
lentio non possum præterire, quin
te rogem vicissim, cur, cum antea
nullum esse sacramentum nisi so-
lam fidem, duo autem duntaxat si-
gna sacramentalia posueris, iam in
ultima locorum tuorum editione
ponas quatuor? Quid vero? Ni-
hili censes referre, siue duo des, cum
debeas quatuor; siue quatuor, cum
duo tantum? Adeo ne res leuicula

G 3 est,

201
Sacramenta
aly Duo
aly tria
aly Quatuor

est, vel comminisci sacramenta, quæ
non sunt; vel quæ sunt, respuere.
Itanè vobis licitum est, quemadmo-
dum mercatoribus, calculos cōmu-
tare, vt, qui modò decē valuit iam
valeat aut centum, aut vnū & con-
trā, qui centum, valeat decem & Ita
prorsus. Illyricani enim & Gehe-
nenses duo receperunt abs te, Lip-
senses tria, V vittebergæ quatuor
ex locis tuis habentur. Et quam-
uis tibi tria sint quatuor, & hæc
vicissim duo; illis tamen non per-
inde videtur, quando pugnant in-
ter sese, non tanquam res olei ista
sit & palestræ, sed capitis instar;
quemadmodū criminationes vestræ
publicè

publicè decertantes, nō clam testifi-
cātur. De qua dissensione vestra bel-
lē quidam nuper, at dolenter tamen
iocatus: cum rogatus esset, cur non
haberentur septem sacramenta in
Lutheranicis Ecclesijs: imò haberi
septem respondit, & duo insuper.
Vvitebergæ enim esse quatuor, Li-
psię tria, duo Magdeburgi: quæ
in numerum collecta, nouem effi-
ciant. Ita iam vestrates coeperunt nō
obscurè præ se ferre, quàm regnum
istud vestrum non sperent fore diu-
turnum. Alterum caput, quod tu
negas, ego asseuero, tuum est, cum
scripsi adeò vos nolle Ecclesiam
alligatam ordinariæ successionī,

G 4 vt om

*De Eule:
si p[ro]p[ri]a
ergo successio
ne*

vt omnino deleatis vocem (Catholica) in descriptione Ecclesiæ.
Hoc cum dixi, locos, vbi id factum
à vobis, allegauī. Nec ego primus
istius flagitiosi criminis vos arguo:
fecerunt alij ante me complures. In
ipsa Augustana Confessione, Ecclesiam
cum tu definis, vocem (Catholica)
exclusisti penitus: in Apologia
malitiosè deprauasti, cum ea
de re esses admonitus: contendis
enim non ad gentes pertinere, sed
ad aliquot homines in orbe spar-
sos: scilicet, quando Ecclesia sit cœ-
tus inuisibilis, vt alibi docuisti, eam
doces, non ad successionem ordi-
narij sacerdotij, quod visibile est,
allega-

allegatam esse, sed ad confusionem,
 hinc inde sparsæ multitudinis. An
 non hoc est, & re, & nomine, vo-
 cem (Catholica) ab Ecclesia tol-
 lere? In locis quidem communibus
 fas è de Ecclesia prolixèq; disputas :
 num vllam eius verbi facis menti-
 onem? Imò cum ordinariam suc-
 cessionem in episcopis continuan-
 dam negas, quid aliud negas, ob-
 secro, quam velle, ne Ecclesia sit
 Catholica? Quid dicam de libello,
 quem ex professo de Ecclesia scri-
 psisti? quid de libro examinis vestri?
 utrobique sanè Ecclesiam ita descri-
 bis, vt neutrobique vllam velis ex-
 tare memoriam huius verbi (Ca-

C 5 tholi-

tholica). Hoc tuum exemplum cō-
plures alij secuti in recitatione sym-
boli, præsertim germanica, pro Cas-
tholica, reponunt, Sancta & Chris-
tiana. Nimirū cum huc omnes co-
natus tuos dirigas, omnesq; intēdas
vires, ne aliquando tibi necesse sit,
subijci Catholici consensus iudicio:
cumq; istam mentem tuam sæpe as-
liās, tum nuper in tuo aduersum me
libello abundē declarasti: quid al-
liud verbo te facere, quàm re, quod
facis, dicere possumus? Inepta au-
tem est ista tua ratiocinatio: Petrus
Antiochiæ episcopus non errauit:
ergo nec Samolatenus errat. Cur
non potius à toto ad partem, quam
à parte

⁊ sequenti.

à parte ad totum argumentum du-
 xisti : Ordinaria successio episco-
 porum, quæ potest doctrinam, quã
 proficitur, cõtinuata serie reuoluere
 usq; ad Apostolũ Petrum, nõ errat :
 Paulus verò Samosatenus nõ po-
 tuit demonstrare se hoc docere, quod
 Petri successores episcopi, continu-
 ata serie docuerunt : errauit igitur.
 Nec profectò certius aliquid po-
 test, vel ad agnitionem veri, vel ad
 refutationem falsi, documentũ pro-
 ferri, quam si doctrina, cuius quæ-
 ris certitudinem, ostendatur esse eius-
 demodi, vt queat perpetuo regressu
 eadem fuisse in singulis successorib.
 & vniuersis, quæ fuerat in primo
 Apo-

Apostolo, à quo exordium cæpit,
demonstrari. Nec idcirco successio
Antiochenæ Ecclesiæ interrupta di-
ci potest, quod Paulus Samosate-
nus diuersum de filio Dei tradidit,
quàm vel ab antecessoribus accepe-
rat, vel successores ad posteritatem
propagauerunt: cum eo ipso, quòd
doctrinā perpetua successione tra-
ditam in Antiochena Ecclesia, aut
non amplexus est, aut non tenuit
constanter, in errorem lapsus sit, &
in hæresin: haud eò ruiturus, si se-
riem traditæ acceptæq; doctrinæ
incompactam seruasset. Tertium,
quod contra libellum meum infi-
ciaris, caput est, de Germanica ver-
sione

*De Versione
Germanica
libellus*

sione Bibliorum De qua sic me ac-
cusas, veluti ego omnem sustulerim
vertendi potestatem, cum nec ver-
bum hac de re sim effatus. Nam
verti ne debeant S. Biblia, an non,
in quæstionem non traxi, sed pra-
uam Lutheri translationem esse di-
xi, cum huic ille multa addiderit de
suo, multa detraxerit de alieno, ac
ita demum reddiderit sacros illos
codices, vt discrepent plurimum
à fonte suo. Proinde quo studio
Lutherus S. Biblia, & quo fine
verterit, significabam: ne, cum ip-
sius Lutheri comites & discipuli, de
versionis Luthericæ veritate vche-
menter ambigant, atq; disceptent
inter

inter sese, nobis vulgi stultitia aliquid
quid præiudicaret : quæ eam vide-
tur adepta auctoritatem, vt qui Lu-
theri non veneretur versionem no-
uam, veterem contemnat, parū exi-
stimetur Christianus. Cur autem il-
lud seducti populi iudicium repu-
diandū duxerim, in libro meo cau-
sas non reddidi, hîc reddam obiter.
Et quanquàm multæ aliorum ea-
dem hac de re extant notationes, nō
minus ad certitudinem veritatis co-
gnoscentæ, quā ad vitandum er-
roris delictū perquàm vtilis : vnum
tamen ego, aut alterum huc proferā
exemplum, vt ex vno agnoscantur
reliqua. Diuus Paul⁹ ad Romanos
scribit,

scribit, οὕτως ὡς ἐστὶν ἐν τῷ νόμῳ καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει.

Hoc ita vertit interpretes Latinus:

Per legem enim cognitio peccati,
verbum verbo exprimens. Luthe-

rus verò Germanicè sic: Denn

durch das Gesetz kommt nur er-

kentnis der Sünden. Addidit is

interpretes sacro textui hanc voculā,

Nur/hoc est, solummodo, vel, non

nisi, vt huius vocis adiectione si-

gnificationē sensus ex dimidia par-

te mutilaret. Nam tametsi antè pe-

nitus, quàm Antinomi prodissent,

legem in suo euangelio nullam

ferret Lutherus: postea tamen o-

dio Illebh, vel solummodo ante iu-

stificationem, vt ostendat peccatum,

dixit

*Demonstrant
Erroris versio
nis Germanicæ*

dixit legem requiri, non quia sint
opera legis necessaria ad salutem,
sed quia ut lex peccatum monstret,
eam non prorsus abijci, ut Antino-
mi volebāt, oportere. Docuit Lu-
therus, opera legis inimica esse e-
uangelio, & adeo etiam, ut Chri-
stianum ab omni legis obligatione
liberum renunciaret, legemq; ipsam
impijs debere, non Christianis pro-
poni. Ita Lutherus nusquam non
& dixit & scripsit initio. Arripuit
hoc Illebius, & quod confusius à
Præceptore narratum viderat, ar-
etius sibi explicandum cum sump-
sisset, piguit magistrum se corrigi à
discipulo, maluitq; alterum legis vo-
sum,

sum, ut esset peccati agnitio, recipere, quam utrumque (sicut antea fecerat) in gratiam discipuli, repudiasse videri. Huic igitur stomacho Lutheri Bibliorum versionem seruire oportebat. Nam ubi hic Propheta posteriorē legis usum, quod opera bona saluti hominis non sint necessaria, aboleuisset, vidit, ut priorem retineret, deleteret posteriorem, plurimum ponderis huic opinioni suae accessurum, si sacrae scripturae textus dicere videretur, Per legem enim, Non nisi cognitio peccati.

At quod euasit haec istius adulterinae vocis, Tur/accessio? Certē geminum peperit errorem, in posteriore

H parte

*Ex hoc errore
gullatant
alio h. d. f. e.*

parte Manichæum, qui omnia legis
opera homini Christiano ademit,
in priore Pelagianum, qui legem
non alia de causa datam censuit, nisi
ut sit cognitio peccati. Vtrumq; er-
rorem Illyricus defendit: Lutherus
& tu, priorem: cui, nemo nō videt
istā Lutheri peruersam versionē e-
gregiē patrocinari. In epistolis Pau-
li passim, vbi Græcus textus habet,
δικαιοσύνη θεοῦ, & Latinus, Iustitia
Dei, ibi Lutherus vertit vbiq; ferē,
Die gerechtigkeit die für Got gilt.
Nunquid istud augmentū, Die für
Gott gilt/non mutat sensum scri-
pturæ? Si idem, frustra attexitur:
si diuersum, flagitiosē deprauat scri-
pturæ.

scripturæ sensum. Quia enim ne-
gas vllam esse Dei iustitiam, quæ
homini inhæreat, quæq; Dei posset
iudicio opponi; itaq; cū Paulus di-
cit, vt simus iustitia DE I in Chri-
sto, hanc dictionem (Iustitia Dei)
affirmatis imputatiuam quandam
esse iustitiam, quæ sit in Christo ex-
tra hominē, huic solummodo im-
putata, illi propriē inhærēs. Proin-
de cum ita vobis placuisset, homi-
nem non re, sed verbo iustum fieri,
opportuna vobis fuit ista ad textū
scripturæ facta adiectio, *Die für
Gott gilt*. At enim quanta hæresis
inde consecuta Christianū orbē per-
turbarit, referre prolixum esset, in

H

2

libello

libello meo capita perstrinxi. Apud
eundem Paulum legimus, cū dicit,
μη οὐκ ἔχομεν δύνασιν ἀδελφῶν γυναῖκα
παράγειν, hoc est, Nunquid non
habemus potestatem mulierem so-
rorem circumducendi. Lutherus
sic transtulit: Daben wir auch nit
macht eine Schwester zum Weib
mit umbher zuführen. Neq; in La-
tino, neq; in Græco textu hæc par-
ticula, Zum / significata exprimi-
tur. Verū siquidem nobis pecu-
liare studium fuit, ecclesiasticis viris
vxores copulare, auferre vitam cæ-
libem, poterat non parum argu-
menti huic rei afferre, si generale
vocabulum, Mulier, restringere-
tur

117
tur ad angustius verbum, vxor,
zum Weibe/ germanica phrasi: vt
significaretur, cuilibet sacerdotum
licere mulierem vxorem circumdu-
cere, non mulierem ministram. E-
undem Pauli locum sic etiam Ioui-
niani hæretici quondam, vt nunc
Lutherani, verterunt, scilicet, ne sa-
cerdotes sint cœlibes. Sed graui-
ter hic error taxatur à D. August.
in libro de opera monachorum.
Hoc quidem non intelligentes, in-
quit, non sororem mulierem, cum
ille diceret, Nunquid non habe-
mus potestatem sororem mulierem
circumducendi, sed vxorem inter-
pretati sunt. Fefellit eos verbi Græ-

H ; ci ambie

ci ambiguitas, quod & vxor & mul-
lier eodem verbo Græco dicitur:
quanquā hoc ita posuerit Apostolus,
vt falli nō debuerint, quia neq; mu-
lierem tantūmodo ait, sed sororem
mulierem: neq; ducendi, sed circūdu-
cendi: veruntamen alios interpretes
nō fefellit hæc ambiguitas, & mulie-
rem, non vxorē, interpretati sunt.
Eiusdem generis est in epistola ad
Ephesios, cū ita scribit Apostolus,
διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θε-
οῦ ἵνα δύνησθε ἀντισταῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
πονηρείᾳ, ἢ ἅπαντα κατὰργασάμενοι σῆναι.
Hoc antiqua versio sic reddidit.
Propterea accipite armaturam Dei,
vt possitis resistere in die malo, &
in omnibus perfecti stare, Luthe-
rus

rus autem, Umb des willen / so er-
 greiffet den harnisch Gottes / auff
 das ihr widerstehen künd an dem
 bösen tage / vñ in alle ewern thun
 bestehen müget. An non dimidia
 ex parte deprauat sententiam D.
 Pauli Lutherus, cum expungit in
 sacro textu participiū κατὰ γὰρ ἀμυνεῖ
 Longè enim aliud est, stare quen-
 piam posse, aliud, posse stare per-
 fectum. Sed necessariam, & planè
 necessariam dictionem rasi è sancto
 codice Lutherus. Cum enim is
 Marcionis Manichæorumq; disci-
 plinam consecutus, persuasisset po-
 pulo, peccatum esse rem quandam,
 eamq; adeo fixè, adeo tenaciter hu-
 manæ naturæ inhærere, vt in hac

vita nec vlla vel baptismatis vel alia-
orum sacramentorum virtute amo-
ueri possit, cepit etiam docere, quon-
iam semper in peccatis volutent
homines, legis opera ad salutem
non requiri, cum lex factu impossibi-
lis sit, nec vllam Christiano via-
tori perfectionem posse obtingere.
Huic igitur Marcionis & Manichæ-
orum vesanæ hæresi intellexit Lu-
therus egregium aliquod parari
patrocinium, si Germanica ipsius
versio in sacris scripturis passim ob-
literaret perfectionis vocabulum.
At vero est is error non solum D.
Hieronimi & Augustini, contra
Pelagianos scribentium, sed aliquot
etiam

121
etiam conciliorum grauiſſima cen-
ſura, imo expreſſo Dei verbo dam-
natus. Quid enim D. Paulus? Nō
quod iam perfectus ſum, inquit, ſed
perſequor, vt apprehendam. Et
mox. Quicumq; igitur perfecti ſu-
mus, hoc ſapiamus. Cunctarū ſy-
nodorū authoritas, & vnanimis S.
Patrum conſenſio affirmat duo eſſe
perfectiōis genera, alteram futuræ
coeleſtis patriæ, alteram præſentis
militiæ: in hoc genere perfectū eſ-
ſe, qui poſſit cum Paulo dicere.
Nihil mihi conſcius ſum, ſed in hoc
non ſum iuſtificatus: in illo, vt, cum
apparuerit, quod erimus ſimiles illi
ſumus, quoniam videbimus eum,

H 5 ſicuti

sicuti est. Priorem perfectionis mo-
dum Marcion negavit, Manichæus
reiecit, deleuit Lutherus in animis
hominum penitus. Tanto itaq; sce-
leratius hic adulterinus interpretis vo-
cabulum, Perfecti, elisit in S. bib-
lîs, quanto concinnius vertit ma-
gnificus vir D. Georgius Genge-
rus Ferdinando Cæsari cōsiliorum
princeps. Hic enim ille in suo bre-
uiario. Darumb ergreiffst dē Dar-
nisch Gottes / das ihr an dem bö-
sen tag widerstehn kündt / vñnd in
allen dingen / als die volkomen be-
stehn mügt. Germana hæc trans-
latio est, illa Lutheri spuria, manca,
perniciosa. Iliada possem similium
corruptelarum ex versione Lutheri

pro.

producere, si ita tempus postulare.
Ea quoque fuit causa Melanthon, quod
ego Lutheri Biblia sic reddita dixi,
ut nusquam non fabulae seruirent
vestrae. Addidi praeterea, Tiguri-
nos theologos in praefatione edi-
tionis suae negare, homines obligari
debere ad ullam certam biblicorum
versionem: cum vos, Lipsenses quoque
theologi decreuistis contra, solam
Lutheri interpretationem proponi
in Ecclesijs vestris debere, aliam non
debere. Quamobrem mihi decretum
Tridentini concilij ostendi vehemen-
ter probari, veterem editionem re-
tinendam esse, nouis non assenti-
endum temere. Magnum ne hoc,
et tam

& tam atrox crimen fuit, vt expia-
ri non possit, nisi iussu tuo, me mu-
lieres vestrae coeno obruerent. Ve-
rum tua isthaec rhetorica Melan-
thon, non oleum olet, vt oratio
Demosthenis, sed oletum, vt Glau-
ciae Romani. Hoc certaminis ge-
nere lubens patior me abs te vinci:
vt paria queam, non sanè connitor
admodum. Hoc ego scripto tuo
Melanthon, quod contra libellum
meū edidisti, respōdendum putavi,
confusè quidem, at verè tamen, atq;
modestè: confusè aut, quia adeò ἀμεί-
στον est, & turbata oratio tua, a-
deoq; materies, quæ natura sua co-
hærebat, distracta atq; ipsa rerum
series

series hiulca, varijsq; interpolata a
nimi motibus, vt non tam ductum
aliquem Ciceronis, quàm volatum
papilionis videare secutus: idq; siue
de industria feceris, siue animo, dum
isthæc scriberes, peregrinante, tu
scis, ego non inquiero. Meo quidem
iudicio plus lucis negotio attulisses,
mihi minus laboris, si ordinem, qui
in libello meo est, tenuisses, ne ig-
noraret lector, quid tandem re-
spondisses solidè, quæ agnosceres
esse tua, quæ aliena: & tua quali
in loco habenda, num verà, quia
defendas, num falsa, quia retractes:
ac denique vt lector disertè possit,
de singulis quid sentias, dissentias-
ue, quid

781
ue, quid probes, aut improbes, e-
uidenter certoq; statuere. Errata tu
quidem nonnulla agnoscere tua vi-
deris, sed quæ nam illa sint, quoni-
am tu retices callidè, lēctor diuinare
non potest. Quamobrem, si sic de-
creuisti, vt appares, velle mecum
deinceps concertare: te rogo hor-
torq; expressè vt agas & nomina-
tim, quid in qualibet re proposita
definitè sentias: ne inter nubes ne-
bulonum instar, & quasi Andaba-
tarum more dimicemus, tu in ge-
nere eminus laceffendo, & ego fru-
stra punctim certando, vterq; quasi
colludere existimemur ab alijs. Cæ-
pita errorum vestrorū distinctè pro-
po-

polui, & quæ sint in dogmatibus
 vestris antilogiæ ascripti, & vtrobi-
 que, quibus in libris vestris hæ an-
 tilogiæ, & errores reperiantur, no-
 tauim nominatim : atq; hæc quidem
 omnia non minus verè, quam mo-
 destè. Non solum enim quia boni
 viri non est, alienis dictis, quæ vera
 sunt, detrahere, confingere, quæ
 falsa : verumetiam quia diuina lex
 vetat, ne dicas falsum testimonium :
 quod si in ciuilibus negotijs fla-
 gitiosum est, certè in diui-
 nis fuerit flagitio-
 sissimum.

RESPON-

RESPONSIO AD
TERGIVERSATIO-
NEM SVENCKFELDIA-
NI LONGINI.

IS mos fuit quondam, & est ad-
huc, eritq; hæreticorum semper,
falsa pro veris asserere: & quod he-
ri affirmauerint, negare id postri-
die. Ita Ephiphanius de Ario scri-
bit: ita de Pelagio Augustinus: ita
& ipse Diuus Athanasius in de-
cretis Ephesinæ synodi de Arias-
nis. Sunt homines, inquit, vt Ia-
cobus dixit, duplici animo, insta-
biles in omnibus vñs suis, nec ean-
dem habentes sententiam, sed nunc
in hanc, nunc in illam sese verten-
tes: & nunc quidem probantes,
quod

quod dicunt, mox verò vituperantes,
 quod paulò antè laudauerant.
 Hoc, vt Pastor ille dixit, ex Dia-
 bolo prognatum est, per quod ci-
 tius caupones agnosces esse, quàm
 doctores. Paucis annis antè C.
 Suenefeldius, fidem, esse particulam
 seu scintillam diuinæ essentiae, di-
 xerat: Christi humanam naturam
 esse Deum simpliciter, quia Deo in
 omnibus æqualis, in nullis inferi-
 or. Iam idem discipuli eius impro-
 bant, aliud prætendunt, negantq̃
 ita sentire præceptorem suum. At
 constantiam vide. Suenckfeldius
 ante annos octo, aut circiter ita
 scripsit in libro de duplici statu
 I Christi,

Christi, articulo 17. Iuxta prio-
rem quidem statum caro Christi
fuit in corporali proprietate, &
humana infirmitate & ignominia.
Iuxta alterum verò statum, huma-
na eius infirmitas, in virtutem Dei
est permutata. Ac iterum in 18. art.
In priori quidem statu, in Chri-
sto humana natura carnis, in inæ-
qualitate quadam respectu diuinæ
naturæ verbi (quanquam in per-
sonali vnitate) adhuc stetit, quan-
do etiam filius propter exinaniti-
onem, passibilitatem & mortali-
tatem, adhuc minor patre extitit,
de quo Ioannes ait: Pater maior
me est. In posteriori verò statu,
nulla

nulla planè est amplius distantia
 seu inæqualitas naturarum in Chri-
 sto. Nam est filius, etiam iuxta
 carnem suam, patri in honore,
 gloria, & vnitate diuinæ naturæ,
 per omnia planè totus coequa-
 lis, ac modis omnibus similis,
 Hæbræorum r. Qui est splendor
 gloriæ & character substantiæ e-
 ius. Hoc ego doctrinæ genus
 Eutychianum esse dixi in libello
 meo, negat Longinus: vtri igi-
 tur credendum erit? Nolim autem
 mihi haberi fidem, nisi sic esse con-
 stet, iudice Ecclesia. Legimus in
 prima actione Synodi Chalcedo-
 nensis: Eutyches Presbyter dixit,

I 2 Con

281
Confiteor ex duabus naturis fuisse
Dominum ante adunationē ⁊ post
verò adunationem, vnam naturam
esse confiteor. Ita Eutyches. De-
inde Theodorus Eutychetis disci-
pulus in Constantinopolitana 6.
Synodo, actione 13. Habemus utri-
que, inquit, ex his manifestis, quæ
Dei sunt omnia, quæ de Christo
audiuimus & credimus, siue diuinæ
naturæ cōgruentia, siue humanæ ⁊
& ideo vna operatio est tam Dei-
tatis eius, quàm humanitatis. An-
tequã Christus cōceptus esset & na-
tus homo, duas fuisse naturas, do-
cuit Eutyches ⁊ postea verò quam
humanam naturā assumpsisset di-
uina,

uina, ex vtraque vnam factam esse
 naturam, altera in alteram trans-
 mutata. Qua ex opinione Theo-
 dorus hæreticus consequi vidit,
 quòd, si ea firma esset, & hanc stare
 oporteat, eandem esse actionem v-
 triusq; naturæ, cum vtraq; facta sit
 vna & eadem. An aliud Suenck-
 feldius? Temporis aliquam facit
 discretionem, mutationis nullam.
 Nam Eutyches illico hîc in terris
 eam esse factam in naturis Christi
 metamorphosin statuebat: Suenck-
 feldius mox vbi in coelum ascendit:
 vter altero rectius? Prorsus vterq;
 hæreticè, catholicè neuter. Caro
 Christi, inquit, fuit in corporali

I 3 pro-

221
proprietate. In qua autem nunc
est & Humana eius infirmitas (in-
quit) in Dei virtutem mutata est.
Quæ porro ista infirmitas & Hu-
mana natura. Quæ item Dei vir-
tus & In libro, quem de euange-
lio Christi inscripsit, asserit fidem
& iustitiam, cæteraq; dona Dei,
esse Deum ipsum. Et cum dicit, nul-
lam esse inter humanam Christi
naturam & diuinam, distantiam,
nullam inæqualitatem, sed vtramq;
alterutri æqualem simpliciter ac
Deum omnino: quæso cum hoc
dicit Suencfeldius, quid sibi vult?
Profectò aut hoc vult (si vnū credit
esse Deū) ex duabus Christi naturis
vnā

vnā factā essentiam. Iam aut, quā
 duæ discretæ naturæ possunt vna fi-
 cri, nisi alterutra sit in alterā trans-
 mutata? Aut si hoc non vult, volet,
 credo, vtramq; naturam Christi
 mansisse integram, & per sese sub-
 stantiam quandā, & eiusmodi qui-
 dem, quæ vtraq; sit Deus. Iam ite-
 rum quæro, si vtraq; Christi natura
 Deus est, an non necessario sequi
 videatur, duos deos poni quan-
 doquidem neutra putatam esse v-
 na eademque essentia & natura?
 Nam si duæ sunt diuinæ essentiæ,
 quarum neutra eadem est, sed vtraq;
 diuersa, & vtralibet tamen verè ac
 propriè Deus, duos esse Deos, fa-

tendum erit. Aut denique si neque
hoc vult, illud ipsum velle, necesse
est, quippe, patrem genuisse duos
filios, alterum ab æterno, alterum
sub finem sæculi, quorum vterque
Deo Patri $\delta\mu\omicron\delta\sigma\iota$ sit, & natura
per omnia æqualis. Quin vt &
nunc quæram oportet, si statuatur
Suencfeldius esse duas in Christo
diuinas naturas, quarum neutra sit
in alteram transmutata, sed vtrali-
bet per se sit, existatq; Deus, an non
quaternitatem ponat in diuina es-
sentia? O sacrilegam licentiam gen-
tis nostræ. Duos esse Deos Mani-
chæi fingeant, multos ethnici:
sed vnum esse tantum scriptura S.
nos

nos docuit. Alius non est Deus,
 nisi vnus, inquit D. Paulus. Qua-
 tuor esse hypostasēs asseruit Abbas
 loachimus, ac esse tres diuinæ na-
 turæ hypostasēs tantum, scriptura
 sacra abundē expressit. Filius me-
 us es tu, ego hodie genui te, dicit
 æternus Pater ad Filium æternum,
 & Spiritus S. à Patre procedit, ipse
 Dominus dixit. Contra mutati-
 onē Eutychetis ita quoq; per Ma-
 lachiam ipse de se Deus: Ego Je-
 houa, non mutor. Quo modo au-
 tem non mutatur, si humana eius
 natura coepit esse tempore Augusti
 Cæsaris, cum antē non fuerit? An
 potest, non ens, vt fiat ens, fieri
 I s absq;

absq; motu & mutatione temporis:
An humana natura Christi, quam
in hac vita dicit Suencfeldius esse
medium quiddam inter Creatorem
& creaturam, potest diuina natura
fieri absq; mutatione? Certè aut
hanc in illam transmutari necesse
fuit, sicut Dimæritæ voluerunt: aut
illam in hanc, vt Eutychiani: nam
vt argentum maneat argentū, cum
propriè factum est aurum, est im-
possibile: nisi tropica locutione
quadam, vt thesi ac putatiuè ar-
gentum appelletur, quod iam na-
tura sua sit aurum. Secundum phi-
losophiam, inquis, rectè ista ha-
bent: secundum Dei verbum, non
item.

item. Quis id dicit? Suencfeldius.
Qua authoritate est verum? Suenc-
feldij. O præclarum theologum,
qui veræ, non inanis, philosophiæ
doctrinam, contrariam esse docet
doctrinæ euangelij; cum hæc id-
circo data est, vt illam instauret,
non vt peruertat; vt hæc sit Sa-
ra in domo Dei & domina, illa
Agar & ancilia; altera diuinæ
gratiæ rerumq; coelestium dispen-
satrix, altera rerum naturalium;
vtraq; autem in eadem œconomia
fidelis operatrix communis salutis.
Eam Eutychetis hæresin his verbis
dānauit, explositq; Chalcedonensis
Synodus, actiōe prima; Cōfitemur
itaq;

itaq; Dominum nostrum Iesum
Christum, Filium Dei vnigeni-
tum, Deum perfectum, & homi-
nem perfectum, ex anima rationali
& corpore, ante sæcula quidem ex
patre natum secundū diuinitatem,
in vltimis autem diebus eundem
propter nos, & propter nostram
salutem, de Maria virgine secun-
dum humanitatem, consubstanti-
alem Patri secundum diuinitatem,
& consubstantialem nobis, secun-
dum humanitatem. Duarum enim
naturarum vnitio facta est, non
transmutatio. Nec est effugium,
hic fingere, Synodum loqui de pri-
ori statu Christi, de vtroq; enim lo-
qui.

quitur. Atqui etiam si de priori lo-
queretur, contra Suencfeldium de-
creuit tamen. Nam is propheta
carnem Christi negat etiam in se-
cundo statu esse creaturam: cū Sy-
nodus affirmet carnem Christi esse
carni humanæ, quæ certè creatura
est, consubstantialē. Impudens est
Suencfeldij propugnator, homo,
siue longus ille sit, siue paruus, certè
leuis armaturæ veles est: cum non
dubitet id negare palam, quod mi-
nimè obscure ipse author est pro-
fessus. Quæro abs te, an neges hæc
esse verba Suencfeldij: Humana e-
ius infirmitas in virtutem Dei est
permutata, hoc est, vt ipse exponit,
facta

facta est Deus. Itemq; in articulo
sequente. In posteriori verò statu
nulla planè est amplius distantia,
seu inæqualitas naturarum in Chri
sto. Nam est filius etiam iuxta car
nem suam, Patri in honore, glo
ria, & vnitate diuinæ naturæ per
omnia planè totus coæqualis, ac
modis omnibus similis. Quæro,
inquam, sunt ne hæc verba Suenc
feldij? Si negas, librum, qui de du
plici statu Christi, nomine C. Suenc
feldij circumfertur, huius authoris
non esse, euincito: eo enim ex libro
sumpsi ego, quod tu in libro meo
legisti. Sin affirmas, quin, obsecro,
non est antiquitus damnata hære
sis,

his, asserere, Christum esse iuxta car-
 nem, Deo per omnia coæqualem &
 Nullam esse in secundo statu, hoc est,
 in cœlis, distantiam naturarum in
 Christo. Hunc ego errorē dixi esse
 Dimæritarum, quod cum hi diuinā
 naturam putarint in humanā muta-
 tam; cumq; Suencfeldius humanam
 contrā in diuinam transisse, & utrāq;
 quæ duabus factam esse vnā asse-
 ueret: quid inter vtrosq; interest,
 si mutationem spectes naturarum?
 Nihil penitus: nisi quod Dimæ-
 ritæ ex humana diuinā, & Suenc-
 feldius ex diuina humanam, sed ta-
 men vnitatem naturarum factam
 vtriq; fateantur. Apud Epiphaniū
 extat

extat proluxa epistola D. Athanasij
aduersus hunc Eutychnianorū, Di-
mæritarumq; errorem scripta: & in-
ter cætera. Vnde vobis, inquit, e-
uenit dicere, ô vos hæretici, cõsub-
stantiale esse corpus verbi (τὸ λόγος)
diuinitati: Et paulò post: Etenim
vel ex hoc absurditatem nobis licet
cernere. Si verbum (ὁ λόγος) corpo-
ri, secundū eam, quam ex terra ha-
bet naturam, consubstantiale est:
quin, cum verbum (ὁ λόγος) Patri,
iuxta Patrum S. confessionem, cõ-
substantiale est, necesse fuerit, & Pa-
trem corpori esse hominẽ ex
terra procreato. Quid nos aliud
contra Suencfeldium aut debemus,
aut

aut possumus dicere: Si caro Christi,
 Iesu, diuinitati coequalis est, ut ait
 Suencfeldius, necesse erit, cum diui-
 nitas Christi, Patri est coequalis &
 ὁμοούσιος, carnem Christi etiam esse
 coequalem Patri. Sed quid absur-
 dius fingi potest, quid dici in Deum
 contumeliosius? Adeo firma est do-
 ctrina Ecclesiae ex S. literis, ha-
 rumque orthodoxo intellectu, quem
 Nicena synodus, teste D. Athana-
 sio, protulit, ut dubitare de his, sit
 Eutychianum: contendere, Di-
 mæriticum. Sic igitur cum inter-
 pretatur Scripturam S. Nicena Sy-
 nodus, cum sic Chalcedonense Cō-
 cilium, cū sic omnes Patres sancti:

K

quid

quid nos, vel te, Longine, siue
Suillus sis, siue Opillus, vel ipsum
Suencfeldium moramur: Iudicium
esto omnibus p̄is, imò hostibus æ-
quẽ, atq; amicis, num rectẽ tu ne-
ges, quæ palam ille affirmavit:
num iustẽ defendas, quæ prauẽ as-
seruit homo non tam natura ma-
lus, quàm valdẽ illiteratus. Quod
autem argutaris Longine, si hu-
mana natura sit transmutata in di-
uinam: quo pacto possit Suenc-
feldius, illo posito, id etiam pone-
re, Christum habere corpus pu-
tatiuum: respondeo tibi, si tamen
mysterismus tuus ferre respon-
sum poterit. Quia enim cum sta-
tuitis,

tuitis, tu, vt discipulus, Suencfel-
 dius, vt praeceptor, Carnem Chri-
 sti iam esse $\delta\mu\omicron\delta\sigma\iota\omicron\mu$ diuinitati : oro
 te, vt edisseras nobis (siquidem
 nunc ambae Christi naturae vna es-
 sentia factae sint) qua ratione cor-
 pus illius queat dici praesens in cae-
 na Domini : Si adest, quae natura
 diuina, (quemadmodum vultis)
 potest proprie humanum corpus
 dici, cum diuinitas careat corpore.
 Sin contra, adest tanquam verum
 corpus : quomodo verum erit,
 quod in diuinam naturam sit trans-
 mutatum : vel, quod corpus sit ipse
 Deus : Istum tu nobis nodum Lō-
 gine, cum expedieris, causae statum

K

oro

ordiemur: interea acquiescam, &
quò te vertas, & quid impiè garrias
de μετασχηώσα, expectabo: nam
alio te hamo capiendum arbitror:
nec effugies, crede mihi. Hoc vi-
delicet modo cum Manichæis dixi
Suencfeldium facere, quòd, cum is
Domini corpus esse affirmet diui-
nam naturam, cumq; diuina natura
non habeat corpus, & hoc tamen
velit præsens adesse in Cæna do-
mini, necesse fuit, sicut D. Athana-
sius de Manichæis scribit ad Epi-
scetum, vt, θέσθαι καὶ σολέσθαι, id est, pu-
tatiuum corpus in Cæna Domini
statueret esse, quod, quoniam tran-
sierit in essentiam diuinā, verè pro-
prieq;

149
prius corpus dici non possit. Ita
etiam autem idem, quod sentiat Suenc-
feldius, sentire Hilarium, Cypria-
num, Ambrosium, Hieronymum,
ceterosque Patres S. fictum id est, &
commentitium, euinci non potest,
falso asseritur: cum omnes, diuer-
sum & doceant & sentiant à dog-
matibus vestris. Tertius Manich-
æus error, quem Suencfeldius hoc
tempore, & Osiander resuscitarunt,
est, quod aiunt, hominem iustum
esse essentiali Dei iustitia. Ita docere
& scribere Suencfeldium, liber ip-
sius, quem de euangelio Christi in-
scribit, abunde demonstrat in eo
capite, quo imputatiuam Luthera-

K ; norum

horum iustitiam refellit, fol. 138.

Sie sollen aber ermanet sein / die
D. Schrift zuersuchen / vnd sol-
len zuhertzen führen / ob solcher
Glaub vnd gerechtigkeit nit mehr
ein menschliche persuasione / vber-
redung oder selbst eingebildeter
wahn / oder aber ein Distorscher
vernunft Glaub sey / welchen ihn
die menschen bey irem vnbusfer-
tigen leben aus der Predigt selbst
können machen / weder das es der
ware lebendig Glaube / die Gab
des heiligen Geists / vnd die wes-
sentliche gerechtigkeit Gottes sey.
An non expresse, an non diserte
scribit, iustitiam & fidem, esse essen-
tialem iustitiam Dei: Quin & ipse
Longinus, Suenfeldij protector
ex Hieremia dictum allegat, Icho-
ua, iustitia nostra: quod Osiander
sic

151
sic interpretatus est, quemadmodū
& similia loca scripturæ Suenckfel-
dius, scilicet, vt hominem planē ve-
lit ea iustitia iustum esse, qua ipse
in sua essentia Deus iustus existit.
Eadem disciplina Svenckfeldij est
de fide, qua credimus Christiani:
sic etenim ille in eodem lib. Fol. 61.
Aus solchem bericht kan den bald
gemerckt vñd ausgerechnet wer-
den / was der rechte ware Glaub
oder der gerechtmachend leben-
dige Glaub ist / vñ das er im grund
ein gab des wesens Gottes / ein
tröpflein des himlischen qualbron-
nens / ein glentzlin der ewigen son-
nen / ein fūcklin des brinnenden
sewrs / welches Gott ist / vñ fūrtz-
lich ein gemeinschaft vñd theils-
haftigkeit der Göttlichen natur
vñd wesens ist / daher auch Pau-

B. 4. lus

lus den Glauben beschreibt / das
er ein selbstand oder wesen der din
gen sey / die wir hoffen / vnd ein
gentzliche vberweisung oder ver
gwissung deren dinger (oder von
denen) die man nit sihet / was ist
aber solchs anders das wir hof
fen / dann Gott mit seinem wesen /
vnd das ewig leben durch Chris
tum aus gnaden zu erwerben.
Fidem, ait, esse guttulam coelestis
fontis, esse radiolum sempiterni so
lis, esse scintillam ardentis ignis,
qui ignis sit ipse Deus. Quid au
tem Longine, si coelestis iste fons, si
sol iste sempiternus, ignisq; ille ar
dens est (sicut ait) ipse Deus, quid
aliud guttula eius fontis, quam par
ticula aquæ fontanæ? Quid scin
tilla, nisi particula ignis, aut certe
(quia

¶ quia Deus non diuiditur) ipse
 Deus : An non hæc Manichæa sit
 hæresis, Augustinum aduersus ea-
 dem Fausti Manichæi deliramen-
 ta scribentem consule. Idem te
 quoque sentire, & velle prorsus,
 tua ipsius explicatio arguit. Quid
 enim tu aliud, cum scribis, Wie
 solchs mit zeugnus der heyiligen
 schrifft erwisen / vnnnd die falsch
 Calumnia der senigen / so aus geist-
 lichen gaben Gottes / Qualitates vn-
 Creaturẽ machẽ / abgelcynet wirt.
 Si fides, charitas, iustitia, & similia
 Dei dona, non sunt creaturæ, sunt
 certè ipse creator Deus : medium
 enim nullum potest dari. An non,
 quod Suensfeldium superius sentire
 K s negasti,

negasti, id ipsum tu affirmas hic.
Et quò tu hoc peruersius, eò ma-
gis ingenium miror tuum: liqui-
dem ad istam Suencfeldj sectam
videris accessisse nouitius, qua do-
cilitate senex arcaniores istas hære-
ticorum artes tam citò addiscere po-
tueris. Solent enim hi, sed exerci-
tatiores, aliud imperito populo in-
stillare, aliud respondere aduersa-
rio. Exempla huius artificij, multa
Augustinus in Pelagianis ostendit:
Epiphanius plurima in diuersis se-
ctarijs. Sanè id Strategema sic per-
didicisti Longine, vt discipulus ip-
so præceptore instructior videre:
maximeq; cum, quod ille hætenus
abstinuit,

abstinuit, tu maledicentiam misce-
 as, cum peruersitate infelicitis causæ.
 Nolim verò expectes, vt tecum
 conuiciando faciam paria: men-
 tem potius tibi saniozem optauc-
 rim. Reliqua dogmatum Suene-
 feldianorum capita, quæ recensui
 ego, & tu agnoscis esse vestra, non
 repetam hîc: siquidem rectè illa
 habeant, an secus, nunc ego discu-
 tiendum mihi non proposui, aliâs
 autem si fuerit necessarium. Id iam
 ago, vt, quæ vestra esse scripsi, ve-
 rè vestra esse euincam, quod
 huic tempori satis esse
 iudicaui.

MODE.

MODESTA RESPON-
SIO AD FALSAM IN-
ficiationem & maledicentiam
Andræ Musculi Fran-
cofordiensis Prædi-
cantis.

FERTur Philosophus quidam
interrogatus, cum duo sint ca-
pitalia vitia, calumnia & contume-
lia, vtra capitalior, respōdisse, quòd
calumnia : cum hæc veritatem so-
leat, illa famā hominis oppugna-
re : atq; idcirco licet vtriusq; defen-
sio sit necessaria, veritatis tamen
semper, quia publicum bonum est,
famæ nonnunquam, quia est bo-
num hominis priuatum, & potest
interdum, vt priuatæ iniuriæ vin-
dicta,

dicta, dissimulari. Edidit hoc anno
aduetus me Andreas Musculus,
Francofordiensis præco, libellum
quendam, quem ille calumnia ne
veritatis, an contumelia personæ
meæ abundantius refererit, dubi-
um videri potest: cum utrobique par
studium adhibuerit, ne in alterutra
author esset ipse sui dissimilis. Sum-
psit autem is, quem dixi Musculus
occasionem ex libro meo, sicut &
reliqui, post Vvormatiense Col-
loquium edito, quamvis in hunc
finem à me minimè scripto, ut no-
mine meo publicaretur. Sed eo in
libro quia diuersorum sectariorum
opinionēs inserui, & cum locus in-
eidi. Tet

vidisset de iustificante CHRI-
STO, an is iustificet genus hu-
manum secundum solam naturam
humanam, vt Franciscus Stanca-
rus contendebat, an secundum so-
lam diuinā, vt Andreas Osiander,
an denique secundum vtramq; si-
mul, vt plerique omnes: ibi Andre-
as Musculus adeò Christum esse iu-
stificatorem iuxta vtramque natu-
ram, vt diuinam illius naturam, in
cruce & passam, & mortuam non
dubitarit asserere. Eam Musculi
sententiam ascripsi etiam suo in
loco libri mei. Ne autem ego (cum
illa Musculi opinio Noëtianam
hæresim oleret) incertus essem, ita
ne,

ne, an aliter haberet, præterquam
quod publicus rumor ita esse in-
crebuisse ex ea, quæ illi Franc-
fordiæ cum Stancaro publica e-
rat, contentione, accedebat quoque
tū fides grauiſſimorum homi-
num, qui in Berlinensi aula, ma-
gna valent authoritate, tum &
scriptum quoddam ab ipso An-
drea Musculo Francfordiæ editum,
mihi verò missum ab ipsius qui-
dem tum temporis auditore, meo
autem seruitore quōdam, Ambro-
sio Stubnero. Quamobrem ego
tot diuersis, & idem tamen testifica-
tibus iudicijs confusus, nouum san-
Musculi dogma, aut certè hæresin
antiquam,

antiquam, ascripti inter reliqua placita confessionistarum. Scriptum autem quo Musculus assertionem suam aduersus Stancarum probabilior fore putabat, hoc modo sub titulo Martini Lutheri typis excusum prodijt Francfordiæ ad Oderam.

INSCRIPTIO.
RESPONSIO R. P.

MARTINI LUTHERI, AD QVAE-
stionem, an rectè & uerè dicatur, quòd Christus mor-
tuus sit etiam secundum diuinitatem, cum diui-
nitas non sit subiecta morti, nullaq; in
eam cadat passio.

Bona fide ex ore docentis excepta, &
nunc recens impressa.

Anno M. D. LIII.

Quaestio

Q Væstio est: An rectè dicitur et
verè, quòd Christus passus &
mortuus sit etiam secundum diuini-
tatem, cum diuinitas nō sit subiecta
morti, nullaq; in eam cadat passio.
Cum Petrus dicit, Christum morti
traditum esse secundum carnem, sed
viuificatum secundum spiritum.

Contra hanc Quæstionem: An
etiam Christus passus sit secundum
diuinam naturam, omnes p̄ hoc
tempore & Docti Theologi sta-
tuunt & dicunt, quòd Christus nō
sit passus secundum diuinam natu-
ram, sed tantum secundum huma-
nam naturam, secundum illud Ire-
næi: Christus passus est requiescen-

L te ver-

te verbo, id est, diuina natura in passione latuit, & non exercuit suas vires. Item Petrus inquit: Christus passus est secundum carnem, & secundum spiritum resurrexit. Petrus non inquit, passus secundum diuinam naturam, sed secundum carnem &c.

Das ist / die gottheit ist vnuerückt blieben / vnd hat Christum an seinem leiden in menschlicher natur nicht verhindert &c. Sonder in der auferstehung / hat sich die Gottheit wider herfür gethan / & communicatio Idiomatum, scilicet die vermischung der eygenschaft beider naturen Christi.

Possit obijci.

Si tantum homo, in quantum homo est, passus sit, non satisfactum est pro peccatis. *Res.*

Responsio Responden.

Verum est, si homo, quales nos
sumus, plenus peccati esset passus,
non satisfactum esset pro peccatis.
Sed Christus fuit sine omni pecca-
to &c. & is satisfecit.

Responsio R. D. Martini Lutheri.

Omnes pij & verè Christiani, seu
tota Ecclesia Christi Catholica sine
vlla dubitatione credit, cum statuit
id, quod tradit Symbolum, vide-
licet, quòd Iesus Christus vnicus
Dei filius, eiusdem essentiae, & na-
turæ diuinæ cum patre, sit verè cõ-
ceptus, natus, passus, crucifixus,
mortuus, sepultus.

Credit igitur, nō tantum huma-
nam naturam, sed etiam diuinam,

L 2 seu

seu verum Deum pro nobis passum
esse, & mortuum, quanquam mori
sit alienū à natura Dei, tamen quia
natura diuina sic induit naturam
humanā, vt inseparabiliter coniun-
ctæ sint hæ duæ naturæ, ita, vt
Christus sit vna persona, Deus &
homo, & quicquid accidit huic per-
sonæ, quæ est Christus, hoc accidit
Deo & homini. Ideo fit, vt hæ duæ
naturæ in Christo sua Idiomata in-
ter se communicent, hoc est, vt quod
vni naturæ proprium est, hoc com-
municatur etiam alteri propter in-
separabilem cohærentiam, vt nasci,
pati, mori, & si sunt nostræ huma-
næ Idiomata seu proprietates, qua-
rum

rum diuina natura quoque sit parti-
 ceps propter inseparabilem illam,
 & tamen fide comprehensibilem con-
 iunctionem. Itaque non tantum ho-
 mo, sed etiam Deus concipitur, &
 nascitur ex Maria virgine, patitur,
 moritur, sicut testatur Paulus Ro-
 ma. 1. Filius Dei natus est, inquit,
 ex semine David, assumpsit huma-
 nam naturam, quæ propriè nasci
 dicitur. Et Ioannes inquit: verbum
 caro factum est: Deus homo natus
 est, ita, ut non tantum homo natus
 sit, verum etiam ut filius, ut inquit
 Paulus, seu verus Deus natus sit, &
 Maria sit non solum mater, verum
 etiam vera mater Dei, quod testa-

L ; tur

121
tur Gabriel Lucae 1. Paries, inquit,
filium, qui vocabitur filius altissimi.
Itē, vocabitur filius Dei. Et addit:
Dabit ei Dominus Deus sedem pa-
tris sui David. Ecce vnus & idem
est, verē filius Dei, & filius David.
Porro, quod de communicatione
vnius Idiomatis dictum est & pro-
batum, vt quod nasci competat di-
uinæ naturæ per communicationē;
Idem quoq; intelligi debet de com-
municatione reliquorum Idioma-
tum, vt passio competit humanæ
naturæ, & tamen eam diuina quoq;
subiit, secundum illud Rom. 1. O-
portet nos conformes fieri imaginis
filij dei &c. Itē: Qui proprio filio
non

nō pepercit, sed pro nobis omnibus
 tradidit illum. Item alibi : Si illum
 cognouissent Dominū gloriæ, non
 crucifixissent. Et ad Philipp. Iesus
 cum esset in forma Dei, quia erat æ-
 qualis Deo, humilē præbuit semet-
 ipsum, factus obediens Patri usq; ad
 mortem, mortem autem crucis, &c.
 Item : Eccles : canit. Vita in cruce
 moritur &c. Est ergo certē creden-
 dum, omnia illa, quæ humanæ na-
 turæ propriē competunt & accidūt,
 communicari quoq; naturæ diui-
 næ, ita, vt rectē & verē dicatur Deus
 nasci, lactari, iacere in præsepio, al-
 gere, calere, ambulare, vigilare, e-
 dere, bibere, pati, mori &c.

L

4

Sed

Sed est insignis locus ad Hebræos, qui huc maximè pertinet, quem adhuc in hac parte mihi adducam, cap. 2. Fecisti autem cum paulò inferiorem ab Angelis, cernimus Iesum, propter cruciatum mortis, gloria & honore coronatum &c. Et dicit pusillum, id est, donec gustaret mortem. Quid dilucidius dici potuit? Est, inquit, inferior Angelis, quorum natura non est subiecta morti. Ipse autem cum sit Dominus Angelorum, & creator, cumque sit natura Deus, tamen mortem optulit, humilians, exinaniens semetipsum. E regione autem sentiendum est, quòd diuinæ naturæ Idiomata

mata in Christo verè communicen-
 tur nostræ humanæ, quæ est cum
 diuina sine aliqua separatione con-
 iuncta. Ideo inquit ipse Christus
 Ioh. 3. Nemo ascendit in coelum,
 nisi qui descendit de coelo, filius ho-
 minis, qui est in coelo, sed tamen in-
 terim adstat in terra colloquens cum
 Nicodemo. Vides ergo homini,
 siue humanæ quoq; tribui, quod di-
 uinæ propriè competit. Item apud
 Mathæum inquit: Vbicunq; duo
 aut tres congregati &c. Item: Ego
 ero vobiscum vsq; ad consumma-
 tionem seculi &c. In his locis certè
 loquitur Christus de sua personali
 præsentia, & cum illa persona, quæ

L s est

est Christus. Sic ubiq; necesse est
quoq; hominem simul & Deū, seu
vtramq; naturam cōiunctam ubiq;
& vere adesse, exaudire, operari om
nia in omnibus, iuxta illud. Sub
iecisti omnia sub pedibus eius, cum
tamen nulla mens humana hoc as
sequi aut intelligere suo ingenio,
aut sapientia possit, debet eis certo
assentiri fide, quod ubi fecerit, tum
demum sentiet, quantum is articu
lus consolationis adfert in omni
inuocatione, in omnibus tenta
tionibus, peccati & mortis. Item
comperiet, quantum etiam lucis
adfert intelligendæ scripturæ, &
omnia in historia passionis Do
minicæ

171
minicæ videbuntur otiosa, & frigida, nisi hic locus teneatur. Hinc facile intelligi potest, Petrum, cum ait, Christum esse morti traditum secundum carnem, non excludere naturam diuinam à communione mortis & passionis. Nam dicit, secundum carnem traditum esse morti, quia mori propriè competebat humanæ & mortali naturæ. Sed tamen ait, ipsum Christum mortuum esse, qui est verus Deus & homo. Igitur Deus & homo mortuus est. Præterea his cognitis, neminem potest offendere Gregorius, qui adorat Christum mortuum in sepulchro. Cur enim mortuum non adoret,

adoret, cum in mortuum & sepul-
tum crederet, qui, quia mortuus est
& sepultus, erat non tantum ho-
mo, sed etiam Deus.

HOC schediasma siue confi-
ctum sit, siue exceptum ex ore do-
centis Lutheri, litem non fecero me-
am: verum id ipsum à Musculo
euulgatum esse, & Musculum ita
docuisse publicè, minimè hæsitante
testificaturi sunt ij, qui idem mihi
non dubia fide, cum ipsimet audi-
uissent ita docentem, retulerunt, vi-
ri scilicet graues atq; celebres. Mus-
sculum decuisset, si compendio vo-
luisset uti, ut me leuaret labore, se
suspicionem, Francfordiensis acade-
miæ

173
miæ testimonium publicum, quod
illum non obscure frustra intellexi
petisse, proferre. Ita demum si ab eo
loco, in quo res ista gesta est, veri-
tatis euidentia requireretur, fieret
omnino, ut nec ego affirmare, ille
frustra inficiari absq; certis testibus,
videremur. Quocirca, quandoqui-
dem ipse inficiando munus pro-
bandi in sese sponte sua recepit, o-
periar equidem Francfordiensis
scholæ, vel in hanc, vel in illâ par-
tem, publicatam sententiam. Eamq;
ubi videro, proferam & ego no-
minatim testimonia eorum, qui il-
lum id Neotianum dogma inno-
uantem audiuerunt, efficiamq; non
solùm,

solum, vt crimen falsi in me non
hæreat, sed ne maleuoli animi sus-
picio quidem. De Francofordien-
sis academia fide mihi hoc pollice-
or, vt haud dubitem viros honestos
istud amicitiae priuatae non daturos
esse, quod propriè debetur veritati
publicae. Et hoc satis de calumnijs
Musculi. De contumelijs strictim:
cum probra iniusta cōuitiati po-
tius, quam conuitijs affecto soleant
conflare inuidiam. Ego verò in
aliqua parte felicitatis posuerim,
quòd me is homo conuitiatur, qui
nec ipse purius, quàm loquitur, vi-
tam ducere didicit. Beati, inquit D.
Petrus, cùm maledixerint vobis,
scilicet

scilicet modo ne patiamur ut ho-
 micidæ, ut fures, ut malefici, ut epi-
 scopi degeneres. Tametsi quidem
 infirmitatem meam non dissimulo,
 mihi enim non solum, sed alijs mul-
 tis antea vita mea perspecta est &
 cognita: tamen ita vixi hactenus
 diuersis in locis, in academjs, in
 aulis principum, ut neq; me, neq;
 meos mei queat pudere: eiusq; in-
 nocentis vitæ meæ, illorum merui
 non tantum, qui mihi sunt bene-
 uoli, sed etiam eorum, qui me nunc
 oppugnant hostes, præclara testi-
 monia: tantū abest, ut metuam me
 alicuius sceieris conuictū iri. Ne etiā
 aliquando, ut ἀλλοτρίοις ἰσχυροῖς, iure
 malē

malè audirem , abstinui equidem
magnopere & abhorruì ab omni
Lutheranicorum sacrorum initia-
tione, nec vnquàm passus sum vl-
las obtrudi mihi, quantumuis ma-
gnificæ offerrentur, functiones ec-
clesiasticas, ratus præstare; me labo-
riosam Laicæ vitæ conditionem
subire, vt viuerem obscurus, quàm
vt splendidus, aut clarus, sustinerem
periculosum aliquod onus ecclesia-
stici muneris. Verè hoc à me non
falsò recenseri, ipsos Vuitember-
genses Theologos, multosq; alios
testes habeo locupletes. Sed enim
quò verius hoc à me dicitur, eò im-
pudentior est Musculi & contume-
liosior

lior criminatio, dum me infimulat, vulgoque traducit, quod ambitionis causa certarim cum Osiandro, & cum id certamen mihi parum convenisset feliciter, huc ad Pontificios me profugisse, ut hic felicius. Hoc confectum est à Musculo, neutrum factum à me. Non sponte aut vlla ambitionis causa, sed vi quadam, importunitateque huius sæculi, me in illud duellum tractum esse atque compulsum, cunctæ Prussiæ notum est, nec obscurum doctis hominibus in Germania. Rogatus tanquam consiliarius ab ipso Principe, qualia mihi dogmata Osiandri viderentur, cum doceret Christum sola di-

M uina

uina natura esse iustificatorem hu-
mani generis, affirmaretq; hominē
oportere diuina illa & essentiali Dei
iustitia, qua Deus ipse iustus est, ius-
tum fieri: respondi, hoc dogma
Manichæum esse, illud Nestoria-
num, neutrum ab ullis posse Chri-
stianis probari, quādo vtrumq; iam
olim sit anathemate percussum.
Quamuis ego hæc non in publica,
sed in priuata consultatione pro ea,
qua obligabar, fide, dixissem, com-
pertum est tamen, quo in discrimi-
ne vitæ, fortunarumq; mearum cō-
stitutus fuerim eam ob causam. Nec
ignotum, quā trepidē, quā in-
certē, quā hæsitanter theologi
Con-

Confessionarij, eam controuer-
 siâ primò susceperint, deinde quàm
 frigide atq; perplexè, quam vanis &
 inter se pugnantibus sententijs tra-
 ctarint, vt plus ipsis inter se esset,
 quam cum Osiandro contentio-
 nis. Ego Osiandro opposui non
 meum, sed Catholicæ Ecclesiæ iu-
 dicium, quo, cum regia Ecclesiæ via
 cōmonstraretur, non minus confu-
 tationes Confessionistarum, quàm
 assertiones Osiandri, refutabantur.
 Aliorum esto iudicium: ego de me
 nihil arroganter. Quod verò me
 ad Principes Catholicos contuli,
 nullā habet neq; transfugij speciem
 neq; ambitionis: sponte enim, non

M a coactus,

coactus, Prussiam deserui, cognatos
reliqui & affines, iacturamque a-
liquot millium marcarum contem-
psi (non ignota refero) in ditio-
nem Cæsaris Ferdinandi me con-
tuli, non profecto aliqua adipiscen-
di honoris spe, sed salutis studio non
amittendæ. Verè hoc à me dici te-
stis est lætalis ille morbus meus,
cum Vratissaviæ, medicis de vita
mea desperantibus, ostenderim co-
in vitæ meæ discrimine non fucari
me Lutheri religionem detestari,
ex animo amplecti catholicam.
Verum quid ego hæc? Nil enim ad
Musculum: quem ego tanto non
dignor honore: nam ipse quæ nar-
rat,

rat, carēt omni testimonio, destitu-
 untur omni probabili documen-
 to, argumenta sunt ex Lucianicis
 deprompta narrationibus. Ita lo-
 quitur homo nefarius, vt in ganeo
 impuri Lenonis, non in schola Ci-
 ceronis loqui didicisse videatur.
 Quæ enim emblemata istius Leno-
 nij oratoris sunt, nisi quæ manife-
 stò vera esse noscuntur, ea menda-
 cia vt dicat esse, & calumnias? A-
 me quæ aut ex Lutheri libris citata
 sunt, aut ex Melanthonis, aut ali-
 orum, ascripsi librorum nomina &
 loca. Quod hac in re crimen falsi-
 quæ calumnia? quod maledicendi
 studium? Sed somnium istud est ex

M ; ele

elephantina istius hominis porta
profectum, & oculis orbem, & lu-
ce veritatis cassum. Cur Musculus
volumina ea, quæ sunt à me alle-
gata, non inspexit, vt probabiliter
posset ac verè pronuntiare, sit ne
ita, vt ego citauerim, vel non sit.
Sed ille (sicut mos est sectariorum,
quod ipsi faciunt, solent accusare
aduersarium) in genere garrit, nec,
cur quicquam garriat, aut pronun-
ciet rectèue habeat, legitimis rati-
onibus sibi euincendum arbitratur.
Quid attulit Musculus, dum me in-
uidia grauat maledicentiæ & calū-
niarum, nisi procacem quandam
& meretriciam calumniandi ma-
ledicen-

ledicendiq̃ proteruitatem. Suos se-
 ctarios laudat, conuitiatur Catho-
 licos : sed quod argumentum, cur
 hoc vel illud rectè faciat, in medium
 adduxit. Nullū. Nisi forsitan, quia
 ipsi homines docti, nos indocti : illi
 doctores clari, nos obscuri : illis li-
 cet, quod nusquā est, asserere : quod
 est, inficiari : nobis non licet. Scho-
 lasticorum doctorum antilogias,
 iurisq̃ Canonici nos Musculus iu-
 bet colligere, quas putat infinitas
 esse, suas verò suorūq̃, quasi nullæ
 sint, aut certè nullius momenti, non
 attendere. Nolunt ista nuper ex-
 orti euangelij lumina, ætiologias,

M 4 cur

cur quidquam asseueret, argumen-
tis, testimonijsq; euincendum, re-
quiri. Verum, vt istam ad rem viri
graues sunt ac tardi, ita veloces pe-
des habent ad effundendum san-
guinem, vt, vbi veritatis argumen-
tum sibi intelligunt deesse, ibi gla-
dio Martiniani, seu (quod idem est)
Martialis euangelij supplere que-
ant. Me breui mala morte ac infe-
lice perituum prædixit Franco-
fordiensis propheta, sed non spiritu
Eliæ, aut Elizæi, sed eius, qui, vt
mendax est, ita & homicida. Et
procax, & insidiosa bestiola est mu-
sculus, planeq; *μῦς* *ως*: credi posset,
si æquè ei adesset facultas, atq; vo-
luntas

184
luntas prompta est, sicarios aliquot
conduxisse: qui ex insidijs clam mi-
hi necem afferrent. Eo pacto ipse
se prophetam haberi posse putat, &
me eodem iure Iulianum. Vtitur
exemplis recentibus eam ad rem hic
prophetes, Pacæi nimirum, ac lau-
datissimi principis, Episcopi Her-
bipolensis. Vides, optime lector,
atrocissima latrocinia, tanquam ius-
ta supplicia collaudant nostri E-
uangelici. Edidit nuper, nescio quis
scriptum quoddam, quo non du-
bitavit author, quod alter eorum à
crudeli sicario interfectus est, id op-
timo iure & quidem diuinitus fa-
ctum asserere: de altero idem illos

M 5 sentire,

sentire, euentus comprobauit, &
idem Scriptor ostendit nō obscure.
Hinc profectō dubium debet videri
nemini, quo spiritu de mala morte
mea, quam Deus in ipsius caput a-
uertat, prophetizet Musculus Fran-
cofordianus. Me, adiuuante Domi-
no, neq; minis paratae cædis, neq;
obiccto exemplo siue Iuliani, siue
Herosoftrati quisquam auertet à
veritate Catholicae fidei: quam cō-
fiteor me amplexum adeo integrè,
vt si venulam in corpore meo vllam
sentientem cum sectarijs cognosce-
rem, excidi illam curarem: tantum
abest, vt hæreses queam Lutheri
probare: in quas mihi verbis præ-
iri,

iri, nunquam sum passus. Præcor
autem Deum, ut me vasculum ali-
quod velit esse misericordiæ suæ, ac
si res ita postulet, minimè dubitem
martyr pro veritate veri euangelij,
contra falsum fictumq; euangelium
Lutheri, honestam mortem con-
stanter oppetere.

RESPONSIO AD
CONFICTAS DIS-
sensiones, quas inter Catho-
licos esse falso crimi-
natur Math. II-
lyricus.

CVM Mathias Flacius, homo
Illyricus, cerneret in Germa-
nia passim libellos quosdam contra
me

me editos, tanquam ferales discor-
diarum, furiarumq; faces volitare,
piguit illum, ne, quando hoc in lu-
do nunc primas obtineat, frequen-
ti applausu populi, postremus esse
existimaretur. Ne etiam vulgato
eo, quem secuti socij sunt, modo ve-
teretur, aliter statuit hoc dragma
producendum ex scena, imitatus
eius generis mulierem, quæ corpo-
re suo quæstum facit. Eam enim,
si honesta matrona hoc, quo vocari
consuevit, nomine appellet: tum
illa confestim contra in hanc, Et tu
talis es: quippe, cum se esse scortum
negare non possit, eiusdem crimi-
nis macula aspersam cupit aduer-
sariam

188
sariam videri, vt paritas exaequatae
turpitudinis, quoquo modo culpā
leniat scortationis. Sic etiam Illy-
ricus se suosq; gregales purgat.
Quia enim ita in libro meo alicubi
rationabar, notam hæreseos esse,
quod hæretici semper inter sese so-
leant esse discordes de præcipuis
Christianæ fidei articulis: cum au-
tem Lutherani furiosè inter se di-
micent de ipso Christianæ religi-
onis fundamento: hæreseos notam
illos non posse effugere, significa-
bam. Pronuntiātū antèrius largi-
untur pleriq; omnes: posterius Ia-
cobus Smidelinus infestè negat, Il-
lyricus concedit, pensatq; crimen,
quod

quod suum esse agnoscit, alio cri-
mine, quod nostrum esse, nequa-
quā agnoscimus. Itaq; suo in libro
contra me euulgato hunc fixit sco-
pum, & quamuis esse hæreses inter
Lutheranos, ipse non modò non
inficietur, sed publicè & scribat &
proclamet, nos tamen vt refellat,
regerit idem crimen, quasi etiam in-
ter Catholicos sint horrendæ dis-
sensiones. Nos verò illud Illyrici
responsum, veluti rectè confessum,
accipimus, esse videlicet inter Lu-
theranos multas hæreses: hoc autē
quod in nos regerit, constanter ne-
gamus, iure reijcimus: euinci enim
nō potest vlllo modo, etiamsi furiat,
me

mediusq̃ rumpatur Illyricus. Quare
propter id nunc agam, sed breuiter,
vt doceā inter Catholicos (quoad
tamen re ipsa Catholici sunt) nul-
las esse, nec fuisse vnquam dissen-
siones de fundamento & præcipuis
Christianæ fidei articulis per Ec-
clesiam, ex orthodoxa scriptura-
rum interpretatione, ritè defini-
tis atq̃ conclusis. Quo autem
hoc ego planius faciam & magis
perspicuum, punctim oportet con-
stitui, quod sit corpus doctrinæ
Christianæ, quæ præcipua mem-
bra, qui articuli necessarij : quæ
demum particulæ, quibus læsis,
corpus tamen integrum maneat,
itemq̃

itemque quæ accessoria, qui vestitus,
& similia eiusdem generis. Dubium
credo, est nemini, omnem Chri-
stianæ doctrinæ constitutionem,
rectè diuidi solere in ius diuinum &
humanum; quorum illud nulla au-
thoritate hominum mutari possit,
hoc possit; vtrumque tamen ita inter
se copulatum, vt alterum absque al-
tero non queat commodè existere.
Hoc adeò planum esse & manife-
stum confido, vt qui inficiari aude-
at, nemo mortalium reperiatur.
Ius autem diuinum, id est, quod
Deus siue in lege morali Moïsis, si-
ue in prophetis & euangelis Christi,
siue aliàs patefecit ad institutio-
nem,

192
nem, salutemq̃ humani generis ne-
cessarium. Huc pertinet non solùm
scriptus sacrorum Bibliorum tex-
tus, sed verus etiam huius atque or-
thodoxus intellectus: qui, si catho-
licus est, & quia catholicus, falsus
esse & sectarius non potest: necesse
est, vt planè verus sit, nec vlli refra-
gabilis mortalium. Quo fit, vt ex
hoc catholico scripturarum intelle-
ctu quicquid ritè conclusum fuerit,
& qui hinc per œcumenici concilij
consensum sanciti canones, explici-
tè sint iuris diuini, nec minus, quàm
ius diuinum implicitè scriptū, cum
plus vno non possit eadem in re
esse verum, sed eandem oporteat

N esse

esse tam in textu, quàm in glossa,
tam in τῷ ῥητῷ, quàm ἐν τῇ διαβολῇ ve-
ritatem: vicissimque sit, vt quicquid
huic catholico scripturarum intel-
lectui, & sacris canonibus inde du-
ctis, contrarium innouatur, perti-
naciterq; contra legitimum Eccle-
siae magistratum defenditur, sit hæ-
resis. Ius positium, quia iuris di-
uini vestitus est, circumstantias con-
siderat, & accidentia, quibus res in
genere positæ applicari possint in-
diuiduis personis ac rebus. Sed hoc
ius ante legitimam sanctionem, li-
berum est atq; adiaphorum: post-
quam verò sancitum positumq; est,
à nemine potest nec debet dissolui,
nisi

194
nisi ab his, à quibus poni potuit. Et
quicquid contra hoc positium ius,
quando iam positum legitimè &
fancitum est, & cōtra hos canones,
qui inde iudicio Catholicæ Ecclesiæ
producti sunt, innouatur, pertina-
citerq; defenditur, schismatis speci-
em habet, aut certè rebellionis.
Eaq; de causa omnes sancti Patres,
cum illud Pauli explanant, State
fratres, & tenete traditiones meas,
quas edocti estis, siue per sermonē,
siue per epistolam nostram: cōstan-
ter asseuerant vniuersi, quod & scri-
ptum verbum, & nō scriptum, tra-
ditumq; ab Apostolis, vtrumq; pari
veritatis auctoritate habendum sit.

N Vnde

Vnde illud Hormisdæ canonibus
insertum, vt est in Decretis, cons.
25. q. 1. Prima salus est, inquit, re-
ctæ fidei regulam custodire, & in
constitutis patrum nullatenus de-
uiare. Crassiore ego hæc quidem
Minerua, quam solent homines in
hoc genere excellentes, spero tamē,
licet generatim à me dicta sint, ni-
hil habere absurditatis. Membra
autem Christianæ doctrinæ, quæ
summam diuini iuris complexa est,
præcipua sunt (etiam vestro iudi-
cio) de Deo vno & trino, de cre-
atione, de prædestinatione, de pec-
cato, de libero arbitrio, de lege, de
euangelio, de iustificatione, de fide,
de ope.

de operibus, de legis impletione,
 satisfactione, & merito, de pœni-
 tentia, de Redemptoris Christi be-
 neficio, de Ecclesia, de sacramentis,
 de potestate ciuili, & alijs. Hæc (& si
 quæ alia præterea) membra Chri-
 stianæ doctrinæ in vnum collecta,
 efficiunt aliquo modo corpus Chri-
 stianæ & Catholicæ religionis. Vi-
 cissimq; eadem ista membra legiti-
 ma partitione in suas diuisa partes,
 Catholicæ fidei articulos constitu-
 unt. Quocirca omnes illi, qui aut
 reale membrum aliquod, aut rea-
 lem articulum fidei, siue collidit, si-
 ue loco commutat suo, eumq; co-
 natum suum aduersus consensum

N ; Catho-

Catholicæ Ecclesiæ defendit, non
potest non hæreseos crimen com-
mittere. Cedò iam Illyrice, agamus
placidè, facessant affectiones priua-
tæ, rem videamus. An non, si qua
dissensio est, eam necesse fuerit, aut
de humano iure esse, aut de diuinor?
Credo id largiri te nobis. Si de di-
uino est, necesse quoq; fuerit, vt sit
aut de principali membro aliquo,
& articulo tali, quo læso, corpus
integrum nequeat persistere, aut
certè de aliqua eiusmodi particula,
qua vel ablata, vel læsa, vel relicta
in dubio, corpus tamen incolume
possit, & integrum remanere. Si
iecur lethaliter læsum est, aut pulmo,
aut

aut cor, aut cerebrum, quoniam
 principalia membra hæc sunt, ut a-
 nimal intereat, necesse est: si vngu-
 lam pedis abscideris, si eliseris co-
 stam, si conuulseris armum, non
 morietur fortasse pecus continuo
 quidē, at mutilatum tamen articulo
 functionis suæ munus cogitur de-
 serere: sin contra capillarem venam
 incideris, aut cutim raseris, inco-
 lume potest esse, nec idcirco mox
 integritatem corporis sui amittit.
 Hoc ergo fixū nobis sit memoriaq;
 teneamus, duo esse, quæ constitu-
 ant hæreticum, error in aliquo mē-
 bro seu articulo catholicæ fidei seu
 doctrinæ, & erroris pertinax de-
 fensio.

senſio. Accidit nonnunquam, vt e-
mat quiſpiam rem furto ſublatam,
quam tamen credidit bono titulo
iuris poſſeſſiſſe venditorem. At ve-
ro licet poſtea reperiatur emptor
furtiuæ rei, quam emit, eſſe poſſeſ-
ſor, non tamen idcirco vlllo iure
potelt aut fur dici, aut furti crimine
accerſi. Itaq; D. Auguſtinus ait ſe
hæreſin habere forſitan poſſe, attā-
mē nolit eſſe hæreticus. Atqui eſto,
ſint etiam nunc, fuerintq; olim inter
theologos de aliquo fidei articulo
nondum per Eccleſiam determina-
to contentiones, quam iſtæ habent
faciem hæreſeos. Nullam penitus,
ſi non ſunt fractis charitatis Chri-
ſtianæ

200
stianæ repagulis, non contra iudi-
cium legitimi concilij, non contra
Ecclesiæ Catholicæ definitam sen-
tentiam. Ante annos pene trecen-
tos vehemens fuit disputatio inter
theologos, alijs asserentibus per
virtutem baptismi paruulis culpam
quidem remitti, sed gratiam non
conferri, alijs contrà, & culpam il-
lis remitti, & virtutes, & quæ has
informet, gratiam infundi, quoad
habitum, licet non confestim, quo-
ad vsum. Discussa hæc quæstio est
inter Patres œcumenici Viennensis
concilij, & approbata assertio po-
sterior est, prior reiecta, authoribus
tamen huius nequaquam de hæresi
N s dam

damnatis. Nam licet ipsa illa as-
sertio, hæresis fuerit per se, sed ta-
men, quia authores sui illam, cum
Catholicæ Ecclesiæ definitionem
intellexerant, non defenderunt er-
rorem pertinaces, hæreseos dam-
nari non potuerunt. Non modò
enim error de S. scripturis, sed &
pertinax erroris defensio, facit hæ-
reticum. Si tradidero corpus me-
um, ita vt ardeat, charitatem autem
non habuero, nihil mihi prodest,
inquit Diuus Paulus: Charitas e-
nim ου τὸ πρὸς τὸ ἐξουτὶ, ου φουσιδῆ non super-
bit, non proteruè obsistit rectè mo-
nentibus. Idcirco sua ad Glorium
& Elenium epist. August. sic non
per.

pertinaciter errantem excusat. Qui
sententiam suam, inquit, quamuis
falsam atq; peruersam, nulla perti-
naci animositate defendunt, præ-
sertim, quam audacia suæ præsum-
ptionis non pepererint, sed à sedu-
ctis atq; in errorem lapsis parenti-
bus acceperūt, quærunt autem cau-
ta solitudine veritatem, corrigi
parati, cum inuenerint, nequaquam
sunt inter hæreticos deputandi.
Quærebant theologi veritatem,
ante Viennense concilium disputā-
do, post conciliū veritati per Catho-
licam Ecclesiam inuentæ subscripse-
runt obediendo, nec vlla pertina-
cia sententiam suam defendentes.

De

De Catholicorum disputationibus
hæc lex viguit semper, hæc dissen-
siones hætenus diremit, & si quæ
adhuc sunt inter Bernhardinos &
Dominicanos, inter Sotum & Ca-
tharinum, & similes, dirimet pro-
ximo Concilio, cum Catholica Ec-
clesia vnum in locum coierit. Hinc
satis manifestum esse, spero, qui in
dissensione non sint hæretici: iam
collustremus, qui hæretici propriè
queant dici. D. August. contra
Manichæos scribens, ita hæreticum
definit. Qui in Ecclesia Christi
morbidum aliquid, prauumq; quid
sapiunt, si correcti, vt sanum re-
ctumq; sapiant, resistunt contuma-
citer,

citer, suaq̃ pestifera & mortifera
dogmata emendare nolunt, sed de-
fensare persistunt, hæretici sunt. In
eandem sententiam D. Ambrosius
etiam, cum illud D. Pauli expo-
nit, Hæreticum vita. Hæretici sunt,
inquit, qui per verba legis (id est,
scripturæ sacræ) legem impug-
nant. Proprium enim sensum, ver-
bis astruūt legis, vt prauitatem suæ
legis (id est, suorum dogmatum)
authoritate scripturæ commendēt.
Ecquid non graphicè vterq̃ san-
ctus Ecclesiæ episcopus depinxit
Lutheranos hæreticos? Nihil aliud
hi crepant, quàm verba legis, hoc
est, scripturarum; & harum interea
ortho-

orthodoxum intellectum impu-
gnant earundem scripturarum ver-
bis, vt expugnato genuino illarum
sensu, suum propriū sensum & hæ-
reticum, scripturarum authorita-
te commendent imperito populo.
An non proprius hic Lutherano-
rum est sensus, qui Catholico con-
sensui repugnat, dissentitq; ipse se-
cum? An non eum ipsum dissenti-
entem sensum suum pertinaciter,
defensitant, non superbè excusant,
non propagant nefariè in detrimen-
tum Catholicæ Matris Ecclesiæ?
Tu hîc confer Illyrice dissensiones:
& istas, quæ inter vos sunt: & has,
quæ inter Catholicos: atq; id tandē
nobis

nobis ediffere, vestrae ne debeant, an
 nostrae censeri haereticae. Dogmata
 vtriusque partis pensitemus, prius
 vestra, nostra deinceps. Membra
 & articuli Augustanae Confessi-
 onis sunt, vt supra dictum est, de
 vno & trino Deo, de lapsu Adæ &
 peccato, de lege & euangelio, de
 Christo, de libero arbitrio, de iu-
 stificatione, de fide & bonis ope-
 ribus, de sacramentorum nume-
 ro, de baptismo, de coena Domi-
 ni, de poenitentia, de sacris ordi-
 nibus, de Ecclesia, de ritibus Eccle-
 siæ, de ciuili magistratu & simili-
 bus. Hæc membra, & quos inde
 colligitis articulos, habet & tractat
 con-

confessio Augustana. Atqui opi-
nor te, Illyrice, idem fateri nobis-
cum, & adeo quidem etiam, ut, si
quis in his errorē committat, defen-
datq; contumaciter, illum hæreseos
crimine reum velis esse, quia de fun-
damento articulisq; fidei sit in tali
contentione periculum. Credo et-
iam te non ire inficias, communi
nomine nunc euangelicos dici, A-
diaphoristas, Maioristas, Saxoni-
cas Ecclesias, Zvinglianos, O-
siandrinos, Brentianos, Svencfel-
dianos. Nam si roges horum ali-
quem, cuius religionis sit, mox eo-
rum quilibet, se Evangelicum esse
respondebit. Iam igitur cum illi sint
articuli

articuli Euangelicæ fidei vestræ, & hi greges Euangelici: inuestigemus sanè ex ordine articulorum confessionis Augustanæ, an de articulis fidei vestræ, & de fundamento dissentiat, an de leuibus friuolisq; materijs. Quando igitur tu, Matthia Illyrice, negas (hoc enim ordine percurram articulos) τὸν λόγον in euangelio Ioannis, personam esse, quemadmodum epistola tua te sentire conuincit, quid & de articulo fidei ne ista dissensio inter vos est, an de lana caprina? Nunquid hæc connectio Aristotelica non est? Negare, quod ὁ λόγος sit Deus, est Arianæ & Samosatena hæresis: Illy-

O ricanæ

ricani negant illud : est igitur inter
Illyricos Ariana hæresis. Cum
Oliandrini, homines vel in primis
Euangelici, scribunt ac docent, quod
illa imago Dei, quam D. Paulus
appellat virum, sit incarnatum Dei
verbum, ipseque adeo Christus, Dei
& Mariæ filius, & quemlibet Chris-
tianum esse eandem, quæ Filius Dei
est, imaginem : cumque Melanthon
contra asserit, esse in mente veram
notitiam Dei, in voluntate arden-
tem dilectionem : de articulo fidei
ne res ista controuertitur : De pec-
cato originali secus intelligunt eo-
uangelium in Heluetia Zvingli-
ani, secus Lutherani in Saxonia : hi
enim

enim peccatum esse naturam ream,
 nec posse integrè tolli in hac vita :
 illi contrà, esse naturalem morbum
 quendam, qui tolli queat radicitus.
 De fundamento ne fidei est ista dis-
 sensio. Tu, Saxonesq̃ tui legem,
 neq̃ ante, neq̃ post iustificationem
 esse necessariam dicitis : Philippus
 contrà, ante iustificationem requiri,
 vt sit agnitio peccati. De funda-
 mento fidei ne, est scire, quis integer
 sit vsus diuinæ legis, quis dimidia-
 tus : Culpas Philippum, quod
 malè sentiat de discrimine legis &
 euangelij : an nec hæc confusio est
 de fundamento fidei : Osiandrini
 docent, Christum ex sola diuina
 O 2 natura

natura iustificare hominem: Stan-
cariani ex sola humana: vtriq; ho-
mines Euangelici. Iacobus Smi-
delinus in Sueuia, & Nicolaus Gal-
lus Ratisponæ, asseuerant Chri-
stum quoq; in inferno passum, atq;
sensisse æterni ignis cruciatum. In
ciuitatibus maritimis docetur con-
trà, nullum esse infernum, sed (cum
suum cuiusq; sepulchrum dici soleat
Hebraicè infernus) in sepulchrum,
non ad inferos, descendisse Chri-
stum. Qualia hæc dissidia censen-
da: de articulis fidei ne, an de furfu-
re externæ cutis: De libero arbitrio
est ne leuis disceptatio, cum tu negas
rectè de beneficio Christi posse cō-
stitui,

stitui, nisi dogma Lutheri de seruo
 arbitrio stet incolume. Cum itaq;
 tu, & Caluinus sententiam Me-
 lanthonis oppugnetis: de asini um-
 bra ne vobis lis est. Tu sola fide
 hominem vis esse iustum: Melan-
 lanthon & Maior, fide quidē prin-
 cipaliter, charitate verō minus prin-
 cipaliter: itemq; tu opera negas ne-
 cessaria ad salutem, imō obesse eti-
 am contendis: Maior omnia in op-
 positum. Quin nec ista quidem fue-
 rint de fundamento & articulis fi-
 dei. Quando alij duas ponunt, alij
 tres poenitentiae partes, adeo ne res
 leuis est, num tres, aut duas partes
 in re ritē diuidenda ponas. In hæ-
ⁿ **rite** O redi-

reditaria, & re pecuniaria fas non
est, in tanto sacramento crit? Tu
septem crassissimos tuorum errores
de eodem hoc sacramento recensens,
& tamen negantur esse in Luthe-
ranismo hæreses. Quanta etiam in-
ter vos est de sacramentorum nu-
mero digladiatio? Tu Genæ & in
Saxonia duo recepisti, quod tibi
cum Caluino est commune: Li-
psenses theologi tria agnoscunt, nec
plura, nec pauciora: Melanthonij,
quatuor esse volūt: sunt, qui vnum
admittant duntaxat, reliqua repu-
dient. Perinde ne est, siue statuas
vnum, siue duo, siue tria, siue qua-
tuor? Si hæresis est, sacramentum
Domini

274
Domini violare : penitus tollere,
erit & hæresis, & sacrilegium simul.
Quid Calviniani & Anglicani E-
uangelici sentiant de baptismo, tibi
notum est : quid tu, tuiq; similes,
non ignotum nobis : an negas li-
tem esse de fundamento fidei ? Tu
Ecclesiam esse invisibilem defendis
contra Menium : Melanthon quō-
dam in apologia idem tutatus est
contra Catholicos : sed iam, versa
vice, in vltimis locorum commu-
nium editionibus, & alibi, esse Ec-
clesiam visibilem asseuerat. Quid
autem ? Si nihili interest, cur antea
sacrilegium iudicastis, si quis diuer-
sum sentiret ? Cur nunc secus, cum
O 4 illud

illud displicet, hoc placet & Cū Lū-
therus negat esse superioritatem,
cum subditis interdicit, ne præstent
obedientiam principibus, cum in
militiam aduersus Turcam contri-
buere vetat, quid & an ius diuinum
non violat, qui resistendum docet
magistratui & De Cæremonijs ve-
rò, alijsq; ecclesiastici iuris negotijs,
quæ ad ius positium pertinent,
non scrupulosè disquiram & de do-
gmatibus aut articulisq; fidei nunc
potissimum & qui adeò apud vos in
dissensionis crimine versantur, vt,
nolitis, velitis, non hæresin, sed in-
finitas hæreses esse inter vos (quem-
admodum & tu, & Gallus, & ipsi
duces

216
duces Vinarienses ingenuè falsi es-
stis) fateamini, necesse est : quan-
doquidem non solum earum hæ-
resium, quas contra Catholicos,
verumetiam, quas in vosmetipsos,
sociosq; vestros mutua lite contro-
uertitis, criminosa nomina extent
apud antiquos scriptores : id quod
me, quoties & quandocunq; neces-
sarium fuerit, abunde demonstra-
turum polliceor : siquidem tu, &
Gallus, & Amsdorphius, hic in
publica confessione suæ doctrinæ,
ille in libro hypothesium, affir-
matis, non esse dissensiones istas
vestras verbalia certamina : sed esse
de ipsa euangelij medulla, graues

O

5

contro-

controuerſias, & cuiusmodi contra-
ria quidem, quæ nullo modo poſ-
ſint conciliando palliari, ſed con-
tradictiones ſimpliciter, quæ alte-
rutrius partis poſtulent condemna-
tionem. Ita enim ſcribit Gallus in
ſuis hypotheſibus vltimo folio:
So ſind ja nit geringe ſtreit vn-
ter vns/vmb geringe ſachen / ſon-
dern vmb die hohen artickel vn-
ſer Chriſtlichen lehre / vom geſetz
vnd Euangelio / rechtſertigung
vnd guten wercken / Sacramen-
ten vñ brauch der Ceremonien ꝛc.
Wögen auch keines wegs vergli-
chen oder vnderſchlagẽ werden.
Dann es ſind je vaſt eitel Contra-
dictiones, ſo nit zuuergleichen ſte-
hen / als das Geſetz ſol man in der
Chriſtlichen Kirchen predigen/
vnd ſols nit predigen. Unſer ge-
rech

rechtigkeit ist Gottes selbwesen
 in vns / oder es ist sein werck / thun vñ
 lassen in vns / oder ist seines gehor-
 sams zurechnung außer vns. Das
 blut Jesu Christi macht niemand
 gerecht / vnd das Paul. sagt / Ro-
 ma. 5. Wir sind durch sein blut ge-
 recht. Gute werck sind nötig zur
 seligkeit. Niemand ist je on gute
 werck selig worden / ist auch vn-
 möglich on gute werck selig wer-
 den / vnd dargegen gute werck sind
 nit nötig zur seligkeit / oder wie der
 Psalm sagt: Selig ist der / dem sei-
 ne Sünd vergeben oder zudeckt
 sind / oder nit zugerechnet wer-
 den: der nicht mit wercken umb-
 gehet / oder einige hat noch haben
 kan / zur seligkeit. Rom. 4. Chris-
 tus ist vnd wirt im Abendmal ge-
 nossen / leiblich vnter Brot vnd
 Wein / von glaubigen vnd unglau-
 bigen. Vnd das er allein geis-
 lich da sey vnd genossen werde /
 von

von glaubigen allein ꝛc. Pleni sunt
talium anathematum libri vestri,
quibus aut vos alios damnatis hæ-
resium, aut alij vos vicissim. Vi-
narienses Principes nouem sectas,
harumq; singulas multarum hære-
sium reas proscribunt. Quæ qui-
dem sectæ non modò vos dam-
nant singulæ, sed etiam sese ipsæ
mutuò hæreticas esse proclamant.
Quot scelerum te, hæresiumq; au-
thorem, ostendit schola V Vitten-
bergenſis? Quot tu contrà in pro-
ximo libro Melanthonem? Pro-
uoco ad scripta vestra de his ludis
edita: ac nisi decies crudeliora fue-
rint in sese, quàm hîc recitantur à
me,

me, patiar malæ fidei notam mihi
inuri: nec, si fortasse, qui vobis est
mos, inficiari velitis, desunt vestri
complures libri, testes mutuae inter
vos de hærese damnationis. Ad-
uersus Gœppingensem Smideli-
num si quis forte scripturus est, col-
liget ista de moribus concordiaq;
vestra suffragia publica. Hoc in
loco satis est, certò agnosci, vos
non de stipulis aut fœno gladios
stringere: nec tã de terminis, quàm
de possessione dominici agri, de
ipsoq; possessionis titulo sociale bel-
lum gerere. Istæ autem assertiones
vestræ cum sint de solidis membris
& articulis Christianæ fidei: cumq;
etiam

etiam vestro iudicio sint erroneæ: vt
hæreses sint, necesse est: cū deniq; eas-
dem assertiones, quas esse erroneas
fatemini, defenditis pertinaces: ec-
quid non manifestò hæretici estis?
Sit ergo id nunc à me responsum
Illyrico, me vnà cum ipsis fateri es-
se inter Euangelicos & in horum
doctrina & societate manifestas hæ-
reses & schismata, & ea horrenda
(vt ipsorum vtar vocabulo) qui-
dem: quos tamen errores suos, cō-
tumaciter inter sese, maximoq; or-
bis tumultu propugnant: & ob
eam causam quoq; illos planè hæ-
reticos & esse & dici oportere. Iam
id restat, vt doceā dissensiones qui-
dem

dem & esse & fuisse semper in Ecclesia: at quo nam modo? Nimirum aut de subtilibus illis theologorum disputationibus, quas inuestigandæ veritatis causa, Ecclesia non modò non damnat, sed præmijs ornat etiam: aut de rerum quotidianarum commercijs, vt de iure & possessione ecclesiasticorum bonorum, de dignitatum gradibus, de collatione sacerdotiorum, alijsq; generis eiusdem. Quis autem ita inhumanus, rerumq; est humanarum imperitus, vt postulet ab Ecclesia, ne istis de rebus clerus inter se litiget, aut iure contendat? Licetum enim id per se esse, scriptura S. nos

nos docuit. At si quis idem tamen
fraudulenter, si quis seditiose, ne-
glectæ charitatis vitiū est, non cri-
men hæreseos. Quanquā verò
vtrumq; malum est, sed minus ta-
men, quod ad priuatos mores per-
tinet: maius, quod aduersus fidem
committitur, quoniam id ad vni-
uersos quodammodo redundat:
eoq; fit, vt hoc acriter radicitusq; ex-
tirpandum sit, illud aliquando to-
lerādum propter infirmitatem pec-
cantis personæ. Huc spectat, pri-
mum lex Christi, vt qui Ecclesiam
audire non velit, sit nobis tanquam
ethnicus & publicanus: deinde il-
lud Pauli, Hæreticum vita. Et ite-
rum:

rum : Tollite malum ē vobis : quia
serpit hæresis tanquām gangræna,
ferro secanda est , igni exurenda.
Rectē itaq; censet Ecclesia, quando
hæresis est violatio diuini iuris, poe-
nam sequi oportere, vt hæretici igne
concrementur , memoriaq; eorum
vnā deleatur cum cinere. Quam-
obrem etsi exortæ in Ecclesia hæ-
reses fuerunt semper, attamen, quo-
niam ab Ecclesia exierunt , de Ec-
clesia non fuerunt, abscidit hæc il-
las veluti putrida atq; contagiosa
membra : non possunt itaq; post-
quām damnatæ renunciantur, esse
in Ecclesia propriè dici. Quia enim
cum vna fides sit in Ecclesia, & hæ-
P resis

resis semper varijs inter se discor-
dijs diuisa, impossibile est, eritq; in
æternum Illyrico, commonstrare,
vel vllam esse nunc, vel quondam
fuisse in Ecclesia hæresin. Quem-
admodum igitur nego vllas hære-
sium discordias esse apud nos: ita
fateri vos oportet, esse in Ecclesia
multa prauorum morum zizania:
quæ sæpe de meo & tuo, deq; mu-
tuis fraternæ charitatis officijs, non
de rectitudine fidei, pariant gra-
ues contentiones: quas tolerari o-
portet, cum funditus euelli non pos-
sint. Hinc sanè Mathia Illyrice
responsionem in te meam ordiar,
primumq; id quæro abs te, cum
Barna

Barnabas dissentit à Paulo, aut Paulus à Petro, quo de iure id fuerit dissidium: si de diuino: aut de fundamento fuit & aliquo articulo fidei, aut de re leuicula quapiam. Si de iure positiuo: nihil ad articulos fidei. Barnabas Marcum voluit socium itineris, Paulus non voluit, quid hæc dissensio ad articulos fidei: Priuatæ affectionis motus fuit, non commotio in fundamento fidei. Petrus cum esset Iudæus, & viueret ethnicè, volebat ethnicos Iudaicè viuere. Vidit errorem Paulus, restititque in faciem Petro. Qua de re fuit concertatio: Non sanè de iure diuino,

P 2

diuino, sed de humano, hoc est, non
de articulis fidei, nō de fundamen-
to doctrinae disceptabant, verū de
viuēdi ritibus, more ne Iudæorum,
an Ethnicorum Christianis liceat
viuere. Et quoniam de hisce rebus
externis nondum fuerat communi
vniuersæ Ecclesiæ consensu ius vlti-
mum positum, peccauit quidem Pe-
trus, at minus tamen, quā si iam
positiuum extitisset. Quin admo-
nitus de errore Petrus, non dissol-
uit vinculum charitatis, nec cætero-
rum Apostolorum consensio-
ni re-
luctatus est vltius: vnde mani-
festō cerni potest, Petrum schisma-
tis rebellionisūe crimen nullum cō-
misisse,

misisse, multo minus hæreseos.
 Quòd autem se Cyprianus oppo-
 suit piæ admonitioni Romani Põ-
 tificis, quo affectu id fecerit S. Mar-
 tyr, soli Deo cognitum est, quo ip-
 sius causæ euentu, tempus patefecit.
 Errasse Cyprianum certum est, at-
 que, si post declarationem plenæ
 Concilij, Catholico Christiani or-
 bis iudicio non obtemperasset, in
 hæreseos censuram incurrisset pro-
 cul dubio. De anabaptizandis his,
 qui ab hæreticis erant baptizati,
 dogma Cypriani ne Lutherus pro-
 bavit quidem, cum rectè damna-
 tum id ab vniuersis viderit. Falsò
 autem prorsus, moreq; suo Illyri-
 cus,

722
cus, cum ait Cyprianum disceptasse
cum Cornelio de primatu : nam
D. Cyprianus multis in locis pri-
marie dignitatis honorem defert
Romanæ Ecclesiæ, tanquam sedi
apostolicæ. D. Basilius sua ad Sa-
mosatas epistola conqueritur de li-
tigatione sacerdotum : & ad clerum
Cæsariensem scribens, excusat no-
uos, quos introduxerat, psallendi
modulos : & volumen de S. Spiri-
tu abs se absolutum, concludens,
præsentis Ecclesiæ statum describit,
narratq; illarum tempestatum pro-
cellas. Quid autem hæ litigationes
cleri de rebus positivo iuri subie-
ctis, ad excusationem vestrarum hæ-
resium?

resum? Olim concertarunt de col-
latione dignitatum inter se sacer-
dotes Samosatani: ergo hæreticæ
dissensiones Lutheranorum etiam
tolerandæ sunt. Quasi verò nos,
quid exemplo demonstretur ali-
quando patratum, id nobis iure
existimemus licere, & quidem in re
dissimilima. Deplorant æquè vete-
res, ac recentiores theologi mise-
riam Ecclesiæ & afflictiones, dam-
nant malos mores cleri, hæreti-
corum sparsa venena execrantur:
quid igitur? Quoniam fuerunt Ec-
clesiæ semper cruenta certamina
cum sectarijs: vestræ discordiæ tam
ob causam non sunt hæreticæ.

Sic Illyrica dialexis : Aristotelica
hoc modo. Ecclesia Catholica fun-
damentum veritatis est : veritatis
autem fundamentum errorem ne-
scit, hæresin non tolerat : iure itaq;
iampridem vos, vestrasq; discordes
sectas, damnauit, deuouit, eiecit fo-
rās Ecclesia. De Origenis do-
ctrina, quamuis alij durius cense-
rent, alij mitius, quo genere crimi-
nis damnanda fuerit, disceptatum
esse, verum est, quis refellit? sed il-
lud non verum, quod subindicat
Flacius, Chrysostomum, quia in
Origenis fauorem propensior fu-
erit, defendisse eius errores, aut su-
scipisse vlllo pacto. Litem scimus
fuisse

fuisse Romanis Pontificibus cum
 Constantinopolitanis Patriarchis,
 vtra sedes primaria sit, vtri altera
 debeat parere; itemq; sit ne Roma-
 nus Pontifex iure diuino successor
 Petri, an humano. Quid (quæso)
 hæ quæstiones ad hæreses & di-
 scordias vestras? Nemo theologo-
 rum vnquam, nemo iureconsulto-
 rum, ita insaniuit, vt, cum discepta-
 tur, sit ne hæc lis vel de humano iu-
 re, vel de diuino, hanc ipsam disce-
 ptationem, diceret esse hæresin?
 Frustra itaq; , prorsusq; ineptè hæc
 dissidiorū exempla, quæ iuris po-
 sitiui canonibus & iudicata in Ec-
 clesia, & dirempta sunt, obtendun-

P 5 tur

323
Eius hæresium Lutheranicarum ex-
tenuationi, in fraudem iuris diuini.
Fuit inter Augustinum & Hiero-
nymum, non de authoritate scri-
pturæ S. sed de versione, tū Græca
tum Latina, disputatio: dum hic
Hebraicæ linguæ peritia confusus,
translationes aliorum negligere vi-
deretur: illeq; vicissim nouitatis stu-
dium reprehēderet in Hieronymo,
vetustam 72. seniorum editionem
laudaret, quod hæc non incertis
miraculis diuinitus agnosceretur pa-
tefacta. Ea inter hos tam præ-
claros Ecclesiæ doctores, amica ve-
litatione de versione, similibusq; Ec-
clesiæ negotijs, num habet vllam
hæreticæ

hæreticæ dissensionis speciem? Si
 omnis discordia hæreticis est, quæ na-
 tio, quæ vrbs, quæ domus tandem,
 aut priuata familia, non erit hære-
 tica? At est absurdum hoc, cum in
 Catholicæ religionis fide nō vrbes
 modò, sed regna etiam & gentes
 plurimæ vnanimis, concordēsq̃,
 & sunt, & erunt semper. Postea
 verò Illyricus, quàm satis se fir-
 mum iecisse causæ fundamentum
 putauit, quippe si similes inter A-
 postolos sanctosq̃ patres discor-
 dias, quales inter Lutheranos vi-
 det, esse persuadere conatus est, ad
 rem vult videri propius accede-
 re: trahitq̃ in argumentum, quia
 sint

28
sint non solum singulis homini-
bus, sed & vrbibus, & prouintijs
patroni peculiares, vt S. Marcus
Venetis, Sanctus Stanislaus Polo-
nis, Borussis S. Albertus: eaq; de
causa, cum Catholici tam diuersos
sibi patronos accersant & tutelares,
dissidere illos in doctrina Christi-
anae religionis. Bella ne isthaec ra-
tio est? Catholicorum alij Petrum
Canisium malunt, alij Mathiam
Citardum concionantem audire,
cum licet vterq; in suo genere ex-
cellens sit, neuter tamen docet ab
altero diuersum, nec Catholici, qui
vel hunc, vel illum libentius audi-
unt, idcirco discordes censebuntur.

Alius

Alius Patauini medici opera vti
 mauult, alius Bononiensis, alius
 Salernitani, alius alterius: idcirco
 ne medica ars praua est, vel penitus
 sunt in arte sua medici discordes,
 vel ægrotantes de medicina dissen-
 tiunt: S. Vlrichum patronum co-
 lunt Augustani ciues, quia euange-
 lium Christi ea in vrbe instaura-
 uit, miraculis illustrauit, propaga-
 uit aliò etiam. Salisburgenses con-
 trà D. Rubertum, quod & ipse fuit
 in Alpibus illis primarius euange-
 lij Apostolus. Eadem de alijs ratio
 & causa est. Sed quid inde dissidi-
 j colligis, demens Illyrice: Addis
 præterea istis ineptijs, vt vanitatem
 tuam

tuam cum pernicio religionis Chri-
stianæ coniungas, homines omnem
salutis suæ fiduciam in Sanctorum
Patrocinijs collocare, eisq; honores
diuinos, qui soli Deo debeantur,
tribuere. Sed verum istud non est,
flagitiosè, falsòq; criminari om-
nium temporum Ecclesiam. Quo
honoris titulo & iure inuocentur
Sanctorum suffragia, aliò spectat,
satisq; est explicatum ab alijs, ego
non disputabo nunc. Hinc tan-
dem accedit homo sterquilinarius
ad examen S. Canonum, theolo-
gus nimirum, qui nullum vnquam
à quoquam mortalium, quid Ca-
non sit, audiuit, didicit non dicam.

Quæ

Quæ aut illa est, ô stultissime Flaci,
arrogantia & quæ, supraquàm credi
possit, superbia tua & Nulla vllius
hominis ætas satis esse potest, vt
scientiam Canonum mediocriter,
quanta illa sit, queat perspicere &
tantum abest, vt meliora eis pro-
ferre possit. Tanta est canonum
inter ipsos consensio, tamq̃ neces-
sariò cohærens mutuo nexu disci-
plina, vt tu Illyrice indignus sis,
qui, quæ illa, & quanta sit, debe-
as cognoscere. Contrariæ re-
periuntur sanctiones. Ingens pec-
catum. Quibus autem in rebus &
in ijs ne, quæ sunt iuris diuini? A-
uertat Deus & prudentiores enim
dedit

dedit Deus semper Ecclesiae suae œ-
conomos, quàm tale vt flagitium
committerent. In illis igitur, quæ
iuris positiui? Ita prorsus & rectè
quidem. Quia enim dubium non
est vlli Christiano, œcumenicum
concilium vniuersæ Ecclesiae Ca-
tholicæ personam quasi repræsen-
tare; cum hæc ipsa Ecclesia sit (ma-
gistro Spiritu S.) legitima fide-
lisq; scripturarum, ac iuris diuini in-
terpres; quia nec addit substantiæ
diuini verbi quippiam, quod abesse
oporteat, nec subtrahit, quod ades-
se necessario. Cumq; hoc præstet
fideliter, nec id solet negligere, quo
rectius generales illi ex diuino iure
deriuati

deriuati Canones singulis personis
 pro diuersitate diuersorum casuum
 applicari possint, atque dispensari,
 quinetiam ex circumstantijs, quæ
 circa substantiam diuini iuris ver-
 santur, ius formet positium, & ex
 hoc consimiles sanciat Canones :
 qui, sicuti communi Catholicæ Ec-
 clesiæ consensu sanciti sint ac recepti
 pro temporum, atq; locorum op-
 portunitate, sic queant eiusdem Ca-
 tholicæ Ecclesiæ consensu mutari,
 queant deleri, queant reponi dissi-
 miles atq; diuersi. Quid hac in re
 hæretici dissidij est? Est, inquis, vbi
 Canones matrimonium concedunt
 sacerdotibus (vt dist. 31. c. Nicæna

Q

Syno

Synodus) : est contrā (vt dist. 32.
c. Seruanda est igitur) vbi adimit
penitus. Nunquid contraria hæc
non sunt? Diuersa sunt, fateor, &
relatiua opposita, non contraria;
quoniam matrimonium non op-
ponitur cœlibatui tanquam ignis
aquæ: nec priuatiua sunt, quoni-
am non omnis homo natus est, vt
sit coniunx: atque si esset, neces-
sariò, nisi copularetur, cum aliqua
parte sui priuari oporteret: quod
autem cum non eueniat, necessitas
ducendæ vxoris imponi debet ne-
mini. Quare etiam si ipsum matri-
monium res sacra est, planeq; di-
uini iuris, nec, ne non sit, vlla ho-
minum

minum auctoritas potest efficere :
 certum tamen est, coniugium, non
 ratione ipsius rei, sed respectu per-
 sonarum, esse adiaphorum, ut li-
 ceat ducere, qui velit, qui nolit,
 & hoc liberum esse, ut liceat non
 ducere. Eamq; ob causam D.
 Paulus, Dico autem, inquit, coe-
 libibus (ἀγαμοῖς) & viduis, ip-
 sis bonum est, si maneant sicut
 & ego. Hoc dat consilium Pau-
 lus, coelibatum suadens : il-
 lud contrā non continentibus,
 Si non continent, inquit, du-
 cant vel nubant : melius enim est
 nubere, quā vri. Vtrumque es-
 se bonum affirmat : sed alterum

Q

2

tamen

tamen altero esse melius: quoniam
qui ducit, inquit, bene facit: qui nō
ducit, facit melius. Idcirco & D.
Gregorius Nazianzenus coelibem
vitæ statum sic carmine celebrat.

ὅλβιος ἁγυγέων μακάρων βίος, εἰ δέ οὔτις
εἰσὶ πέλας καθαρῆς, σάρκ' ἀποσείσάμενος.

Hæc sanè in vtramque partem di-
uinitus concessa libertas, ex perso-
narum circumstantijs præbuit ne-
cessitatem Ecclesiæ, vt vigore iuris
positiui sanciret de vtriusq; liberta-
tis conuenientia certos canones: si-
cuti factum esse videmus, & hac le-
ge prorsus: quia enim in neutro li-
bertatis genere vltimus finis poni
debet, sed medius quispiam, ad vl-
timum

timum qui ducat, videlicet, vt car-
 nali soboli procreandæ seruiat con-
 nubium, spiritali, coelibatus. Hoc
 ex vsu Ecclesiæ ponderans circum-
 stantias locorum, temporum, atq;
 personarum, canones diuersos pro-
 posuit: Græcis enim Ecclesijs &
 Orientalibus, propter eius gentis
 & loci conditionem, concessit Ni-
 cæna Synodus coniugium, non vt
 omnes oporteat ducere, sed vt li-
 ceat, cui lubeat: Latinis occidenta-
 libusq; Ecclesijs nõ concessit, quòd
 hæ & fidei Catholicæ constantia,
 & honestate sanctioris vitæ semper
 Græcis plurimum præcellebant:
 quòd item sese vltro obstrinxerant

Q 3 voto

voto casti coelibatus : vnde d. n.
Stephanus Papa ait, Occidenta-
lis, non orientalis Ecclesia castita-
tis votum obtulit. Aliter se ori-
entalium Ecclesiarum traditio ha-
bet, aliter huius Romanæ Ecclesiæ,
Nam earum sacerdotes, diaconi,
aut subdiaconi in matrimonio co-
pulantur. Istius autem Ecclesiæ, vel
occidentalium Ecclesiarum, nullus
sacerdotum à subdiacono vsq; ad
episcopum, licentiam habet, con-
iugium sortiendi, &c. Cuilibet
Christianorum, antequàm vouit
coelibis vitæ castitatem, licet duce-
re, si vir est, si foemina, nubere : po-
stea verò, quàm vouit, vt abstine-
at,

at, necesse est. Atqui huius positi-
 ui iuris Canonem insinualle vide-
 tur D. Paulus, cum sic quærit.
 Alligatus vxori es? Ne quæras
 dissolutionem. Solutus ab vxore?
 Ne quæras vxorem. Vtrobique li-
 bertatem proposuit D. Paulus, vt
 si velis ducere, possis hoc honestè
 facere, sin nolis, possis cœlebs vi-
 uere. At verò tum amplius liberum
 esse non voluit, vt, cum duxeris, li-
 citum sit ab vxore solui: vt, cum
 cœlibem vitam voueris, rectè queas
 à cœlibatu solui, copulari coniu-
 gio. Hæc cum ita sint, Illyrice,
 quam tu hîc discordiam fingis?
 quâ hærescos notam aut schismatis

Q 4 inde

inde collegisti? Vides ne, quàm ineptus sis in doctrina Canonum? quàm temerarius in aliena Republica nouator? quàm strenuus rectè dictorū calumniator? Prius discere, quæso, quàm doceas: prius experire, quàm operere: ne, cum tu idcirco & ineptus sis, & nefarius, quia & doces, quæ non fecisti, & facis, quæ non didicisti vnquam: seducta multitudo scurrilem vanitatem secuta tuam in perpetuam ruinam secum trahat has miserabiles Germaniæ reliquias.

Decretum, inquis, quatuor modis censet posse animas defunctorum liberari, (vt est causa 13. q. 2. Non

247
Non æstimemus, vt in præfenti) :
Contraq̃, (caus. 24. q. 2.) : Mor-
tuos nec solui posse, nec ligari. Hos
canones vult Illyricus contrarios
esse, & ea de causa etiam æquè esse
inter Catholicos, ac inter Confes-
sionistas, hæreticam discordiam.
Sacrilegum (quæso) hîc animad-
uerte decipiendi studium. Tria ge-
nera hominum sunt morientium :
aliî, qui citra moram, vt mortui
sunt, cœlo excipiuntur, vt Aposto-
li, vt Euangelistæ, vt martyres, &
similes, qui in vera fide per charita-
tem operante excesserunt hac vita :
aliî, qui in lethalis culpæ nexu ob-
ierunt, quales sunt ethnici, Iudæi,

Q 5 hære-

hæretici, & qui sine poenitentia vi-
tam duxerunt flagitiosam, nullisq;
possunt officijs iuuari amplius: alij,
qui tametsi in fide per charitatem
operante migrarunt ex hac vita, ta-
men quia non expiarint tempora-
lium poenarum satisfactiones, illo
in seculo vt eas poenas satisfacien-
do dependant, necesse est, nisi pñs
precibus iuuentur, & ieiunijs, &
elemosynis Ecclesiæ. De hoc
ultimo genere loquitur decretum
caus. 13. q. 2. de secundo respon-
det Gelasius Papa, caus. 24. q. 2.
Nec nisi & oculis cæcutiret corpo-
ris & animi Illyricus, in margine
glossam potuisset legere homo per-
uersus,

uersus, nisi sciens volensque omnia
peruertere conaretur. Nam qui-
dam hæretici, inquit glossa, in ci-
uitate Constantinop. postulaue-
runt à Fausto Apostolicæ sedis le-
gato, vt veniam sibi concederet:
nolebant tamen corrigi de errore.
Item petebant, quòd hæretici, qui
iam defuncti fuerant, absolueren-
tur. Quare legatus quæsiuit à Ge-
lasio, vtrum hoc esset faciendū. Re-
spondit, quòd nō, quia sub isto cœlo
nec exemplum inueniri, vt rema-
nentibus in errore venia conceda-
tur. Sic glossa. Nec verius quicquā
dici aut rectius potuisset. Pro his
enim, qui vel in hærese moriuntur,
vel

vel in aliquo manifesto mortiferoq;
flagitio, cuius non poenituerint eos
in hac vita, certum est nullas preces
valere: contraq; pro illis, qui in
Catholica fide & vera poenitentia
decesserint, valere vehementer, Eco-
clesia nunquam dubitavit. Iterum
ne vides, Illyrice, quam grandis sis,
& strigosa bestia? Dicit Illyricus,
decreto sancitum, quod, qui com-
municet sub vna specie, committat
sacrilegium, & hoc ex Pontificio
Canone putat se probaturum, de
con. dist. 2. cap. Comperimus.
Præstigijs illudit nos homo Illy-
ricus. Canonem, quem citat ve-
terator, non de communione po-
pulari

251
pulari loqui, sed de peragendis di-
uinis sacrificijs, & præcedentes &
sequentes Canones, qui solummo-
do de sacrificio missæ decernunt, te-
stificantur. Ad Gelasium Rom.
Pont. scripserant, Maioricus &
Ioannes, Episcopi, esse sacerdotes
quosdam, qui inter sacrificandum,
sola hostia vescerentur, à calice ab-
stinerent: rescripsit Pontifex, gran-
de id esse sacrilegium, cum vtraq;
species ad planiorem Dominicæ
passionis demonstrationem sit ne-
cessaria in sacrificio missæ, vnā spe-
ciem sumi, alterā repudiari. Quæso
te, ô homo, si homo tamen es, qui
vel audire possis, vel vti ratione,
primum

primū quid isthæc allegatio ad ex-
cusandas discordias vestras: deinde
quæ vnquam fuit Græcis cum La-
tinis de vtraq; aut de altera specie
contentio, siquidem hi vnā por-
rigant populo, illi vtramq; Nulla
vnquā, nisi Husso & Luthero au-
thoribus. Binas species sumit sacri-
ficans sacerdos, vnā accipit laicus,
integrum Christum vterque: quid
hac in re periculi est? quod discor-
diæ venenum? Cur obtendis au-
thoritatem Pon. Gelasij errori tuo,
cum hic de missa, non de commu-
nionē decretum ferat? Caneonem
terra non tulit hoc Illyrico im-
puriorē. Alij, inquit, alia ha-
bent

253

bent Breuiaria, alia Missalia, alias
Cæremonias. O grande nefas.
Diuersi sunt Monachorum ordi-
nes. O irreconciliabilis discordia.
Vtinam nos Germani expendere-
mus, quam admiranda Dei sapi-
entia in hac rerum diuersitate recõ-
dita lateat. Potuisset Deus omnes
mortales ad vnius certi hominis ef-
figiem creare, si voluisset, cum tan-
ta sit, & ingeniorum, & facierum
varietas, vt vix inter decem mil-
lia inuenias duos, qui facie ea-
dem sint, aut ingenio similes. Cur
autem? Hæc Dei infinitæ vir-
tutis laus est, identitatem seruare in
specie, in indiuiduis diuersitatem.
vt

vt ex vtriusq; commixtione earum,
quas creauit, rerum consistat per-
fectio. Vna scriptura sacra cunctis
est Catholicis, vnus etiam illius &
Orthodoxus intellectus, vnus ma-
gister, vnus mediator homo Iesus
Christus. Hac in vnitate, propter
varias & locorum, & temporum,
personarumq; circumstantias, in-
signis quædam est diuersitas: quæ
sic virtutem matrem colit, vt filias
huius ex suggestu templi producat
in forum, in curiam, in singulas do-
mos. Ethoc expressit Gregorius
Nazianzenus suauissimo versu.

Ἄλλης ἀλλότῳ ἀρετῇ ὑποχώρα ἁγούσης,
πολλὰ γὰρ πολλῶν εἰσι μοναὶ βιότῳ.

Scilicet,

Scilicet, vt ex hac diuersitate diuer-
 sa emanarent iustitiæ præmia, ex
 illa vnitate communis per Chri-
 stum iustificatrix gratia agnosce-
 tur. Sed hoc ei, quem tu circumfers
 Illyrice, spiritui ignotum, & absco-
 ditum est. Illud dicas velim, quo-
 niam diuersis linguis locuti legun-
 tur Apostoli; idcone discordes?
 Monachorum varij quidem ordi-
 nes sunt, sed idem Christus tamen;
 eadem scriptura, eadem fides, eadem
 sacramenta vniuersis. Alius se hoc
 modo iugum Christi commodius
 portare posse credit, alius illo, alius
 isto; cum omnibus eiusdem vnus
 ferendi iugi, eadem sit mens, eadem

R volun-

voluntas. Ita quoque statuendum de
Cæremonijs, de agendis, de breui-
arijs: in quibus omnibus vnum est
idemque corpus, vestitus diuersus:
quem ex consensu capitis pro com-
moditate sua, & decori totius cor-
poris cuilibet membro, hoc est, cui-
us particulari Ecclesiæ & ordini,
peculiarem sumere, licuit semper.
Quare autem, inquis, contendunt
hi, quod ordo suus præstet: illi cō-
trā, quod suus? Quia homines sunt,
de quibus recte dici potest, quod si
negent se peccatum habere, veritas
in eis non habitat. Luctatur enim
& in monachis caro aduersus spiri-
tum, & spiritus aduersus carnem:
atque

atq; ne succumbat spiritus, vincat
 caro, mundi illecebras disciplina
 monastica vitare student: tametsi sic
 euitare pleriq; non possunt, quin
 etiam in id superbiæ malum im-
 pingant nonnunquam, vt regu-
 lam sui ordinis meliorem esse glo-
 rientur, deteriozem alterius. De
 Scholasticorum doctorum discor-
 dijs sibi censuram vendicat homo
 ineptus, sumitq; sibi de tantis viris
 iudicium, quos ne legit quidem vn-
 quam, tantū abest, vt quoquo mo-
 do rectè intellexerit. Per occasione
 fortuito, opinor, aspectu, si quan-
 do voculam arripiunt isti homun-
 culi, quam putent non sic dictam

R opore

oportuisse, mox eam censura collisi
cerebri sui feriunt. Ne autem ego &
tempus inutiliter teram, & ineptias
stulti hominis cogar discutere, id ab
eo efflagito, nominatim nobis ut
enuntiet, num audeat dicere, dissensio-
nes eas, quas inter se dubio sensu
exercent Scholastici doctores, esse
de iure diuino, hoc est, vel de solidis
membris Christianæ doctrinæ, vel
de ipsis fidei Catholicæ articulis: an
verò de capillaribus venis, subtili-
busque illis & minutis intricatissimarum
quæstionum spinis: an de iu-
ris politici emergentibus casibus.
Hisce positis diuini iuris & humani
differentijs, quid erit difficultatis
porro,

porro, quò minus discernere possi-
 mus, vestræ ne potius, an scholasti-
 corum doctorū disceptationes sint
 hæreticæ, sint errorum plenæ, sint
 seditiosæ ciuiliū contentionū flam-
 mæ atq; faces? Punctim de his, non
 eminus velitando, oportebat de-
 terminare metas. Ego verò, ne,
 quod præcisè constituendum fuit,
 ambiguè pronunciem, nec quod in
 specie tractādum, generatim, quasi
 per transennas, tractasse videar:
 aio omnes Scholasticorum disce-
 ptationes, quas ipsi inter sese dubio
 contrarioq; sensu controuertunt, es-
 se vel de casibus ad ius positium
 pertinentibus, vel de minutioribus

R 3 theolo-

theologicarum quaestionum spine-
tis, vel de his deniq, de quibus ad-
huc nulla extent decreta Catholi-
cae Ecclesiae : non autem de soli-
dis Christianae doctrinae membris,
non de ipsis fidei nostrae articulis,
non de alijs quaestionibus per Ec-
clesiae iudicium definitis. Huc pro-
di Mathia Illyrice: hinc, qui sis vir,
ostende : hinc, quid valeas, declara:
hinc etenim tibi, crede mihi, resta-
bit insignis pro te, sectaq, tua di-
cendi corona. Atqui verò dicis,
Magistrum sententiarū lib. 2. dist.
25. & 26. asserere, adeò hominis
vires corruptas esse, vt nihil boni
queat penitus ex libero arbitrio fa-
cere,

cere, nisi Deus de nouo creet in il-
 lo nouum liberum arbitrium. Lu-
 therus, tametsi aliàs iniquus erat &
 durus censor Petri Longobardi
 & Scholasticorum doctorum, haud
 dubiè tamen si istum hominem Il-
 lyricum talia nugantem audisset,
 exclamasset, Schawet wie sich
 der delirische Esel in der Theo-
 logi vordreget. Ait homo, & sui
 & honoris publici oblitus, Ma-
 gistrum affirmare, adeò corrup-
 tam naturam esse, vt prorsus nihil
 habeat amplius liberi arbitrij, post
 lapsum: cum ista vesana Illyrica de-
 mentia ne somnianti quidem Ma-
 gistro vnquam venerit in mentem.

R 4 Tripli-

Triplicem ille eodem in loco, quem
Illyricus allegauit, recenset liberta-
tem: vnā à necessitate: alteram à
peccato: tertiam à miseria: quarum
posteriores duas amissas dicit, pri-
mam duntaxat post lapsum homi-
nis mansisse. Nec ab hac Magistri
sententia Scholastici doctores re-
cesserunt, sed affirmant vnanimē,
quod alia sit libertas naturæ, alia
gratiæ, alia gloriæ: primam re-
mansisse, reliquas amissas esse ac
perditas peccato primi hominis.
Neque ita solum Magister, &, qui
hunc frequentes secuti sunt, docto-
res scholastici, sed etiam Augusti-
nus, etiam Chrysostomus, etiam
Bern.

Bernhardus, Patresq; sancti omnes. Quid igitur nugaris Illyrice? Quis te spiritus in eos adegit Manichæos scopulos? Cacodæmon certè: qui te, Gallumq; tuum docuit, adeò naturam hominis corruptam esse, vt existimetis hominem non minus, quid Deus in ipso agat sentire: quàm incus, quid maleus. Perge Illyrice: habes Stoicos Manichæosq; magistros, habes ducem ipsum Sathanam, habes comites Caluinum, Amstdorphiū, Gallum: dies vos docebit & supplicium, quos Eccles. Christi non potuit docere. De opere operato, deq; bonis operibus quod Scholasticis

R. 5 doctori

doctoribus obijcis, tuum mendaci-
um est Illyrice, non dogma illo-
rum. Fingitis tu, tuicq; limiles ista
commenta, nemo Scholasticorum
ita scripsit, nemo ita sensit, & si qui
ita senserunt unquam, damnatos
ab Ecclesiæ scito. Tuum erat no-
minatim dicta istorum, quos insi-
mulas, ascribere, & quo in loco,
& à quibus. At tu horum prorsus
nihil, ne vulgo imposturæ patefi-
ant tuæ. Autoritas Erasmi nobis,
sanctiq; Martyris Anglici Rosensis
opponitur, affirmantium de argu-
tjs Scholasticarum disputationum
inter doctores esse lites: id si quis
nostrum negaret, forte cauillandi
haberet

haberet occasionem Illyricus : at
 verò quis refellit? Hoc quæro, hoc
 postulo, nobis edisseri abs te Illy-
 rice, num Erasmus, vel Rofensis
 Scholasticos doctores affirmet dis-
 sentire de solidis Christianæ doctri-
 næ membris, discordes esse in arti-
 culis fidei, de fundamento conten-
 dere, hæreses tueri? Neq; Rofensis
 hoc, neq; Erasmus dicit: quò igitur
 tua ista spectat allegatæ authorita-
 tis vanitas? Nimirum, vt te insi-
 gnem declares impostorem, illos
 turpis mendacij tui testes cupias es-
 se. Sunt contentiones inter Schola-
 sticos, sed qua de re? de spinosis qui-
 busdam & obscuris quæstionibus :

quæ

quæ si explicatæ sint, non parū lu-
cis possint alijs scripturæ locis affer-
re & sin minus, maneant sub iudice
lites, nec enim inde quicquā capiet
detrimenti Christiana respublica,
nihil inde metuendum hæreseos,
nihil schismatis: contenditur enim
saluo charitatis vinculo, saluis Ca-
tholicæ fidei articulis. An apud Lu-
theranos etiam & Libri horum le-
gantur, conciones audiantur, no-
tentur schismata. Adeo ipsum Chri-
stianæ doctrinæ corpus conuulse-
runt, vt ne vllus quidem articulus
vlli cohæreat, nec vllum suo loco
membrum consistat amplius, sed
fœdissimi monstri instar est corpus
istius

istius sectariæ disciplinæ artubus distortum, ipsa specie horrendum, ut nulla Chimæra possit aut deformitate foedior, aut intuitu horribilior fingi vel cogitari unquam. Quod cum sit in libello meo euidenter ostensum, nec ipsi obscure turpitudinem videant patefieri suam, conatus est Illyricus idem in re ficta præstare, quod in vera re mihi præstare fuit facilimum. Ut nusquam non Illyricus sui similis appareat, nescio quam, suam iactat Confessionem, negatque tantum vel eruditionis in nostris theologis esse, vel nos ita causæ fidere, ut ausi simus unquam aliquam proponere fidei nostræ confessionem.

feſſionem. Si alius quiſpiam iſtud,
videlicet homo mediocriter crudi-
tus effutiret, mirandum eſſet om-
nino, in tot tamq̃ præclaris doctiſ-
ſimorum theologorū monumentis
non videre Catholicæ fidei confeſ-
ſionem: in Illyrico autem quid mi-
rum? Potiorē ætatis partem is ex-
cogitandis conuitijs obtruiuit, reli-
quam conſumpſit partim in defen-
dendis antiquis hæreſibus, partim
in reperiendis nouis. Quare nō huic
dementi homini, ſed ſanioribus, ſi
qui forte rogent, vbinam, & quo
authore, integra aliqua extet fidei
noſtræ confeſſio: Reſpondeo pri-
mum, extare volumen de doctrina
Chriſt

Christiana, authore D. Augustino :
 deinde de Orthodoxa fide, authore
 Ioanne Damasceno : præterea qua-
 tuor libros sententiarum, authore
 Petro Lōgobardo : deniq; S. theo-
 logiæ summam, authore D. Tho-
 ma Aquinate. Plures possem recen-
 sere, at satis isti, & abundè satis,
 atque adeò etiam, vt, si quis inte-
 grum Christianæ doctrinæ corpus
 desideret, is neq; perfectius aliquod,
 si veritatem spectet : neque concin-
 nius, si methodum requirat : recteq;
 docendi normam, meritò possit à
 quoquàm mortalium desiderare.
 Recentiores dare iubet : Do etiam.
 Nota est S. Episcopi Rosensis
 edita

edita in Lutherum refutatio. Cele-
bratum est Dominici Soti volumen
de natura & gratia : multis nomi-
nibus laudata Confessio Polonica,
authore Episcopo Osio. Nihil quis-
dem ab his scriptum dictumue est,
quod & scriptum & dictum non sit
ante annis plus mille : sed ita scri-
pserunt illi tamen, vt & legitimam
corporis compagem solide expres-
serint, & dissolutas istas vestras,
nullaq; calce cohærentes nugas for-
titer refutarint, prostrauerint, ob-
triuerint. Conatur etiam Illyricus
ex eo hæreticas esse apud nos dis-
sensiones, demonstrare, quod disce-
ptatum est, sit ne naturæ magis cõ-
ueniens,

ueniens, si Pontifex Rom. praesit
 Concilio tanquam caput, an vero
 ille huic, tanquam membrum, de-
 beat subiectus parere. Quaestio sa-
 ne, quoniam de capitis est, & cor-
 poris harmonia, plurimum habet
 abstrusae difficultatis, nec, si quae a
 doctis hominibus in vtramque so-
 lent partem afferri, vnquam a limi-
 ne audisset homo Illyricus contro-
 uerti, nullo modo tam arroganter
 nobis hoc certamen obijceret. Sed
 utcunque haec vel grauis disputatio est,
 non tamen potest dici de aliquo ar-
 ticulo fidei dissensio. Quapropter
 siue verum sit, quod asserit Sorbo-
 na, Pontificem Concilio subijci o-
 S portare,

portere, siue contrariū, quod Scho-
la Bononiensis, nihil hæc dubialis
ad certitudinem Catholicæ fidei.
Cum insigni impudentia, menti-
endi turpitudinem coniungit Il-
lyricus, cum idcirco hæreticas di-
scordias fuisse inter Patres Tri-
dentini Concilij asseuerat, quod
Ambrosio Catharino, cum Do-
minico Soto disceptatio fuit de cer-
titudine diuinæ gratiæ. Nam quæ-
admodum vestra assertio, quod
sola fide possit homo certè statu-
ere se esse in gratia Dei, omnino
Eunomiana hæresis est: sic con-
trà, veritas Catholica, quod ne-
sciat homo, amore ne, an odio di-
gnus

gnus sit, cum nemo scire possit,
 (speciale priuilegium excipitur,
 quale Maria habuit & Petrus) an
 perseueraturus sit ad finem usque,
 vel non, an morti prædestinatus,
 aut vitæ. De vtraque sententia
 inter Patres Tridentini concilij di-
 sputatum est explicandæ verita-
 tis causa : estq; prior ista, quoni-
 am impia & Eunomiana hæresis
 est, concordissimo iudicio legiti-
 mē damnata, atq; reiecta : altera
 admissa in subtiliorem discutiendi
 modum. Punctus autem huius
 controuersiae, quæ inter Sotum &
 Catharinum est, versatur in eo,
 quòd hic affirmat, posse hominem
 S se esse

se esse in gratia Dei scire ex fide per
charitatem operante, non tamen
tanta certitudine, quanta est Catho-
licæ fidei; ille contrà, non posse, sed
tantum queat habere certitudinis,
quantum probabiliter ex eo, quod
diligat, valeat statuere. Illyricus ex
hac Dominici Soti Cathariniq; li-
te, putat se euincere, inter Catholi-
cos esse hæreticas dissensiones; at
quid theologo indignius, quàm,
quale hoc genus disceptationis sit,
non animadvertere? Insignem Il-
lyrici impudentiam sua ipsius pro-
dit confessio; scribit enim Sotum
Scoti viam in suis disputationibus
sequi malle, quam antiquorum Pa-
trum.

275
trum: cum Sotus sæpe contra Sco-
tum, & veteres producat, & , qui
horum fidelis collector est, S. Tho-
mam Aquinatem: vnde manifestò
cerni potest, Illyricum nec veteres
vnquam, nec recentiores, nec legisse
aut Soti aut Catharini scripta, sed
arripuisse voces aliquot feruore di-
sputantium, animoq; permoto ef-
fusas. Crede mihi, neutrius theo-
logi opera, Catharini Venetjs, So-
ti Lutetiæ emitti in vulgus proce-
res concessissent, nisi dubiæ litis rem
cognouissent esse. Nihil poenæ cu-
pio suæ temeritatis luere Illyricum,
nisi, vt scripta vtriusq; doctoris le-
gat: at legat (inquam) non vol-
uat: &

uat: & legat hoc pacto, ne tergiver
setur, sed alterutrū ē duobus faciat:
aut, vt polliceatur se effecturum, ne
vlla remaneat necessaria deinceps ea
in quæstione dubitatio: aut, si id se
videat præstare non posse, sinat
istam inter Catholicos Doctores
agitari quæstionem, quoad ex illa
disputationum collisione, veritatis
scintillæ emicent clariores: cum
neuter illorum interea neq; charita
tis soluat vinculum, neque præiu
dicet quicquā vlli articulo fidei.
Sed nefas esse duco hæc mysteria
à Care exigenda, in quo dubiæ
medicationis pharmaca experien
da olim prudentes existimauere.
Pro

Pro euidentissimo argumento ducit Illyricus, quasi magnæ sint & hæreticæ contentiones inter Catholicos: quoniam, inquit, iam penè triginta annos conatus est Rō. Pont. Concilium cogere œcumenicum, primum Mantuæ, mox Vicentiæ, deinde Bononiæ, postea Ferrariæ, ac denique Tridenti: sed ait tanta semper distineri Patres discordia, vt coalescere nullo pacis vinculo queant, nullo vnanimittatis consilio concilium inire: discordias igitur esse hæreticas in Pontificijs. Hoc, credo, eam ob rem nobis recitari ab Illyrico, quemadmodum de Iliensibus olim dici solebat,

S 4 quod

quod hi nonnunquam poëtas con-
ducerent, qui recitarent Iliada Ho-
meri, hoc est, adulteria Paridis, gen-
tisq; suæ patrata scelera: vt sic etiam
is homo Lutherani excidiij penul-
timus Tros, aut minus etiam quam
Tros, Cares nimirum, audiat ex
me, quibus artibus hætenus, ne vl-
lum haberetur Concilium, impe-
ditum sit à suis socijs. Vt alia omit-
tam, Tridētinum verò Concilium
an vlla potest hæreticæ dissensionis
suspiciuncula insimulari, conuinci
non dicam: Cōtenderunt inter di-
sputandum. Num potest fieri, cum
(sicuti in Concilijs consuetum est)
inter theologos, scholarum more,
de

de controuersis punctis in vtramq[ue]
 partem disceptatur, veritatis expla-
 nandæ gratia, vt non alteri alter
 opponat, alter argumenta alterius
 oppugnet: Erant homines docti,
 cum Lutherani non comparerent,
 designati ad hoc munus, vt argu-
 menta, quibus illi dogmata stabi-
 liant sua, tuerentur inter disputan-
 dum. Si quid ergo disceptationis
 fuit, hoc fuit: in cæteris optimè cō-
 uenisse inter Patres, vnanimis illi
 tot sanctissimi Canones abundè
 testificantur. Cur autem non est cō-
 tinuatum: Non profectò, quia
 Patres discordes fuerint, sed quia,
 cum Vuittebergeneses theologi hæ-

S 5 resium

resum sibi conscj suarum, metues-
rent scelera sua Christiano orbi de-
tectum iri, armatum suum princi-
pem Tridentum miserunt, vt is fero
ro igniq; responderet in Concilio
pro Philippo Melanth, Noremba-
gae simulante iter ad Concilium.
Eisdem technis caeteri Pontificum
conatus, ne vllum Cōcilium fieret,
repressi sunt haecenus: eisdemq;
impedient Lutherani, credite mihi,
& hoc, quod iam speramus, futu-
rum. Non metuo, ne, cum hoc le-
gerint Protestantes à me esse scri-
ptum, nunquam illos in potestate
oecumenici Concilij futuros, mei re-
fellendi causa, vt ego mentitus vi-
dear,

dear, vertant se, "Concilio" pare-
ant: nunquam facient: non inui-
debunt huic laudi meæ: mallent me
prudentem à Catholicos, quàm se
modestos existimari. Cumulat
multos diuersarum rerum abusus
homo curiosus, & his ipsam re-
rum naturam destruere machina-
tur, eoq; fuko prorsus, ne vulgus
vllum videat inter rem, reiq; abu-
sum, discerniculum. Recenset vi-
gilias, &, quæ pro defunctis ha-
bentur, curas: missas commemo-
rat: fraternitates vituperat: exagge-
rat peregrinationes, indulgentias,
reliquias sanctorum. Nulla interim
sit mentio, cur in hisce omnibus,
& quo-

& quonam modo, statuat esse hæ-
reticas inter nos discordias : sed ad
hanc vnam regulam omnia redu-
cit. Colunt Catholici fraternita-
tes : sunt igitur hæreticè discordes.
Venerantur Sanctorum reliquias,
eorum loca inuisunt : sunt ergo hæ-
reticè discordes. Legunt missas pro
defunctis : dissentiunt ergo S. Pa-
tres. Monachi & sacerdotes vtun-
tur diuersis Missalibus, diuersis Bre-
uiarijs : hæreticè itaq; contendunt.
Eiusmodi nobis protulit ex Illyria
Flacus analitica : quibus nunc fi-
dem veritati struere docet Illyricus
homo Germanus. Admiscet etiam
historias, de Cusano, de Pio Se-
cundo,

cundo, & plerisq; alijs, & vt scelus
 ponat in scelere, fingit, quæ nus-
 quàm sunt, & quæ sunt, dissimulat
 fraudulenter: & admiscet ea peni-
 tus, quæ ad doctrinam articulosq;
 fidei nihil pertinent: quæ aut mo-
 rum zizania censeri debent, aut de
 abstrusis argutjs doctorum certa-
 mina: quæ etiam vel hominum in-
 ter ipsos, vti fert humana infirmi-
 tas, fuerunt priuatæ lites, vel ad-
 uersus suum magistratum rebelli-
 ones: quæ deniq; fuerunt discepta-
 tiones ad tribunal positiui iuris re-
 uolutæ atq; determinatæ tandem.
 Nihil equidem hoc in loco ab Il-
 lyrico desiderandum iudico, nisi vt
 probet

probet eas istas inter Catholicos al-
tercationes esse hæreses, esse corru-
ptelas Christianæ doctrinæ, vel e-
iuscemodi schismata, quæ authori-
tate summi magistratus non sint
vindicata, vel discordias tales, quæ
vinculum publicæ pacis, sicut Lu-
theranæ discordiæ faciūt, soluerint.
Postea verò, quàm satis petulanter
superiorum temporum scholasticos
doctores, qui iampridem pia in pa-
ce quiescunt, exagitaui Illyricus,
ad recentiores os impurum conuer-
tit. Ne autem nænias istas enume-
rem vniuersas, præcipua, sicut hæ-
cenus feci, capita discutiam. Ait li-
brum cum, quem vulgò vocarunt
Interim,

Interim, dissentire secum: quia doceat gratis iustificari hominem absque meritis operum: & mox contendat tamen bona opera esse necessaria ad salutem. Si is insanus homo, aliqua sana mente, vel hæc duo saltem conferre posset, alterum Christi, cum iubet, ut, qui vitam æternam velit ingredi, seruet mandata: alterum Diui Pauli, qui affirmat vitam æternam esse gratiam: si hæc duo, inquam, rectè didicisset ad scripturæ sanalogiam exigere, væsanam ille suam stoliditatem non ita effutiret passim. Legat, si vult, hac de re D. Augustinū de spiritu & litera, itemque de fide & bonis operibus: ac tum culpet

culpet deniq; librum Cæsareū. Pari
fatuitate nugatur de sacrificio Mis-
sæ, & alijs Ecclesiæ rebus, quarum
nec doctrinam vllam habuit vn-
quàm, verum aliquem vsum multo
minus. De Soti & Catharini di-
sputatione supra dictum est. De
monachis verò mendicantibus hor-
renda bella refert, & magna vul-
nera, vt ex his probet, quàm exi-
tiales hæreses foueat Rom. Pont.
Ac ne quis ipsum vanitatis posset
arguere, allegat Catalogum testiū
feritatis suæ. Pergitq; inde ad ea,
quæ Latinis Ecclesijs fuerunt olim
contra Græcos dissidia. Fatendum
quidem est, fuisse inter vtrasq; in-
gens

287
gens certamen varijs de rebus, de
quibus tamen in Florentino Con-
cilio, maxima ex parte concordia
inita est. Vtræ autem Ecclesiæ illi-
us Schismatis authores fuerint, nec
ipsi Græci dissimularunt: nec ira
Dei, vindex iustissima reticuit, vtri
parti adiudicarit causam, cum Ro-
manam Ecclesiam hætenus inco-
lumem conseruarit, dissiparit Græ-
cam: quæ (perinde, atq; nos Ger-
mani nunc) dum Petri Apostoli se-
dem iudicem non ferebat, iam ferre
cogitur Turcicam seruitutem, vin-
dicæ rebellantis contumaciæ. Quod
item Illyricus ait, Catholicorum a-
liquos liberè fateri, varios esse in

T

Eccle-

Ecclesia abusus, mores Cleri turpes,
opusq; esse magna quadam refor-
matione, rectè hoc Illyricus : quis
vnquam sanus non idem confessus
est? Sunt, inquit, qui negent. Fal-
sum istud est Illyrice, & abs te con-
fictum : ego Catholicū, qui id ma-
lum, non solum non agnosceret in
Ecclesia, sed non deploraret etiam,
audiui neminem. Tuū erat proferre
illos nominatim, qui nam illi sint,
ac cū eos ita sentire edocuisses, istud
Medæ obijcere, Video meliora pro-
boq;, deteriora sequor. Sed anti-
quum obtines, manesq; constans in
proposito, vt crimineris omnia, ni-
hil dicas ingenuè : nec mirum id est,
quia

quia nihil facis à seſſore tuo alie-
 num. E cuius pharetra etiam iſthæc
 deprompſiſti ſpicula: Papiſtæ aiunt,
 inquis, Chriſtum quidem paſſum
 pro nobis, & cruci affixum, mor-
 tuumq; eſſe: at nos nihilo minus
 volunt, per bona opera cōſequi ſa-
 lutem: cum D. Paulus planè teſte-
 tur contrarium, quando, ſi ex lege
 iuſtitia eſt, Chriſtus fruſtra ſit mor-
 tuus. O ſubtile acumen, & dignum
 Illyrico. Nullū hic theologus vult
 eſſe diſcrimen inter hoc dictum D.
 Pauli, Arbitramur fide hominem
 iuſtificari ſine operibus legis: & il-
 lud eiſdem, Cum timore & tre-
 more ſalutem veſtram operamini.

T

2

Non

Non videt acutus philosophus plu-
rimum interesse inter terminum à
quo, & ad quem. Tametsi nihil cer-
tius, quàm gratis iustificari homi-
nem absq; vllis bonorum operum
præcedentibus meritis: ideo tamen
nec illud falsum est, iustificatum o-
portere per eam, quam accepit ex
merito Redemptoris gratiam, ope-
rando salutem consequi. Nugetur
Illyricus atq; deliret, quantum vo-
let: nunquam ille isthæc tam aperta
scripturarum ac firma fundamenta
suis peruertet glossematis: quæ iam
olim, ut alios taceam, vel vnus Au-
gustinus ita obtriuit, inuitis Pela-
gianis, vt nefas existimem aduersus
Carem

291
Carem hominem eadem reuocare
in certamen. Simile est, quod con-
tinuò subtextit, nugamentum. Pa-
pistæ docent, inquit, culpam peccati
per absolutionem tolli quidem, sed
non tamen poenam peccati. Quin
& hæc, inquit, cōtradictio est. Au-
dio Illyrice. Audi tu vicissim. Quin
& hæc calumnia tua est. Nemo
Catholicorum eo modo vnquàm,
quo tu, isthæc effari solet: sed om-
nium est eadem hac de re sententia:
per absolutionem, & culpam pec-
cati & æternam poenam tolli, tem-
poralem non æque semper: quem-
admodum Davidis clades possint
nobis esse argumento. Sed hæc

T ; crassiora

trassiora fuerunt : iam argutiora
tentat Illyricus. Varia, inquit, ieiunia
habent Papistæ : sunt igitur
hæreticè discordes. Et mox ex eodē
topico. Vouēt monachi castitatem,
paupertatem, & obedientiam, cum
sint luxuriosi, cum sint diuites, cum
sint rebelles : sunt ergo hæreticè in-
ter sese discordes. Si quis hīc de bac-
culo, aut de angulo mentionem fa-
ceret, credo id non decere, cum Il-
lyricus Vvittenbergæ in hypo-
causto suo professus sit analytica A-
ristotelis. Quo magistro & hæc
bellè habet analysis. Lutherus di-
xit, Papistas orare sine intellectu,
sine affectu, cum contradictione :
sunt

sunt ergo inter Papistas hæreticæ
 dissensiones. Historiam refert Illy-
 ricus, cuius authorẽ fecit S. Vlricũ
 episcopum Augustanum, de reper-
 tis, nescio vbinam, ad monialium
 cœnobia infantium multis capiti-
 bus. Similem Historiam à Luthe-
 ro narratam audiui: in monumen-
 tis autem S. Vlrici scio non reperi-
 ri: cum in cœnobio eo, in quo cor-
 pus eiusdem S. Antistitis superest
 Augustæ, istius historiæ nulla syl-
 laba extet vsquã, haud dubiè, si ali-
 cubi, certè hoc in loco, vbi & vixit,
 & excessit vita, cæteraq; illius om-
 nia reperiuntur, & hoc reperiendum
 quoq; Nec causa probabilis vlla est.

cur nobis fragmentū cuiusdam Vl-
rici obtrudatur pro S. Vlrici Epi-
scopi Augustani opere : sed aut esse
huius, legitimē probet Illyricus, aut
commenticium hominis ignoti atq;
incerti figmentū, fateatur esse : quā-
do vnde prodierit illa fabula, pro-
certo sit compertum antea nemini,
nisi hoc tempore, res ista audita : abs-
te Illyrice, tuiq; similibus inuentum
quoddam esse, potius homines cor-
dati crediderint, quemadmodum
enucleatē istius historiæ aniles nu-
gas refutauit D. Faber Augustanus :
dum ex collatione temporis
ostendit, nec D. Vlricum vixisse vl-
lius ætate Nicolai Pontificis, sicut
tu

tu asseuerasti, nec vllum tale coeno-
bium, quod tu fingis, esse in rerum
natura: sed vel abs te confictam fa-
bulam esse, vel ab alio nebulone
quopiam. Verum licet Illyrico in
vsum Ecclesiastici operis sui id ge-
nus historias comminisci: cum ve-
ritas desit, vt veri similitudinē men-
tiatur conficta species veri: qua sibi
persuadeat, Lutherum esse tertium,
se quartum Heliam, nobisq; liceat
illud vicissim Ennii occinere,

Quam similis simia est, turpissima bestia uobis.

Sed redeamus ad contradictiones
tuas Illyrice. Papistæ orantes di-
cunt, Pater noster, & tamen dubi-
tare iubent de gratia Patris. O os

T s im-

impurum & mendax: quis Catho-
licorum vnquam de Dei gratia ius-
sit dubitare: Imò confidere iubet
Christus, imò non diffidere docet
Ecclesia. De inani autem hæretico-
rum fiducia, quam citra omnē cha-
ritatis poenitentiaēq; necessitudinem
sectarij iactitant, non Patres s. tan-
tum: sed & ipse D. Paulus disertē
nos monet nostræ infirmitatis, ex-
hortans, vt, cum timore & tremore
operemur salutem nostrā: ne, cum
stemus, labamur: ne stultē nobis te-
mereq; persuadeamus de constantia,
quādo incertum est, perseueraturus
ne sis ad finem, an casurus. Eam Il-
lyricus quæstionem solius mortuæ
fidei

fidei imaginatione ratam esse statuit
 atq; firmissimam, nulla habita ra-
 tione spei, nulla charitatis, nulla poe-
 nitentiæ, nulla bonorum operum.
 Et hæc omnia, cum homo sediti-
 osa arrogantia nobilior, quàm do-
 ctrina, non intelligat, somniat im-
 plicari, nescio quam, contradi-
 ctionem, & huius vocabuli, & illius,
 de qua potissimum agitur, rei ig-
 narus. Vanum quoque ac falsum
 omnino, nec vnquam à viris asser-
 tum Catholicis, hominem, si faciat
 quæ in se sunt, Dei mereri gratiam.
 Pelagianum id esse, non Christia-
 num, hætenus asseruerunt Maiores
 nostri. Quanquam hac in re aliquis
 fortè

fortè lapsus Scoti potest esse, cum
disputat de merito congrui: at pro-
fectò nequaquam tale meritum il-
lud voluit esse, quod de condigno
queat gratiam eam, qua homo fit
Deo amicus, mereri: sed aliud quod-
dā credidit esse genus meriti, quod
tamen in hæreseos crimen arbitror
trahi non posse, quandoquidem a-
pertè nihil de eo definiuit Ecclesia.
Plerunq; hic arator bis repetit, aut
sæpius etiam, idem negotium. Sa-
tis est supra à me ad eandem rem re-
sponsum: non enim æquè, vt illū,
me delectat tautologia. Eiusdem
generis est, Catholicos affirmare,
posse hominem omnia diuinæ le-
gis

gis præcepta ex proprijs naturæ
 viribus perfectè implere quoad sub-
 stantiam præcepti, non præcipien-
 tis. Sciant autem omnes p̄j & Chri-
 stiani homines, non Catholicorum
 eam esse sententiam, sed dementiam
 Illyrici, hominis temerarij, ea, quæ
 nunquam aut legit, aut didicit, as-
 serentis. Negant theologi simpli-
 citer ex corruptæ naturæ viribus
 hominem posse, etiam quoad sub-
 stantiam præceptorū, præstare om-
 nia diuinæ legis mandata, sed illum
 impingere sæpe, nec observare om-
 nia. Alia deinceps quæstio est, quā-
 tum homo valeat regeneratus di-
 uina adiutus gratia. Verum hæc
 apud

apud Illyricū velle edifferere, perin-
de est, ac si ad harmoniam cantes a-
sino. De pœnis verò illis, quas, si
hîc expiatae nō sint, aiunt theologi,
restare temporales post obitū vitæ,
ac posse ieiunijs, eleemosynis, preci-
busq; nostris, in primisq; iugi missarū
sacrificio mitigari, est hoc dogma
ita & sacris confirmatum literis, &
Patrum S. testimonijs defensum, vt
indignus Illyricus meritò iudican-
dus, quo cum vllum verbum de eo
cōmutem⁹. Nec hercule video, quid
hæc ista coaceruatio faciat ad præ-
sens institutum. Probaturum se re-
cepit Illyricus esse in Papatu dissidia
hæretica, esse de præcipuis Catholis-
cæ fidei

et fidei articulis contentiones. Ab
hoc ille scopulo cursum deflectens,
dogmata recēset ea, de quibus nulla
est theologis inter ipsos decertatio.
Tandem verò argumentationibus
coronidem impositurus, ita Syl-
logizat. Sua cuiusq; deuotio pia
mēte suscepta, est verus Dei cultus.
At quoniam cum suas quisq; priua-
tas habeat deuotiones, & eas planē
contrarias: necesse est cōtrarios esse
sibiq; contradicentes cultus diuinos,
& tot sensus passim, quot capita
hominū. Quis ineptias has, pueri-
lesq; in homine sene nēnias non ri-
deat meritò? Quid obstat, quo mi-
nus possint multi eodē deuotionis
moda

modo Deum colere? Quid vetat
etiam, cur non liceat diuerso, si ta-
men omnes æquè eandem obser-
uent analogiam Catholicæ fidei?
Alijs Basilio, alijs Augustino, alijs
Hieronimo, alijs Bernhardo pla-
cuit vitæ institutis deuotionem ex-
ercere suam. Quid? An ista illa
diuersitas, contradictiones implicat
in articulis fidei? Ego verò mo-
dū deuotionis meæ, ex aliqua par-
te, hoc studio metior, vt queam an-
tilogias vestras colligere, fraudes
vestras retegere, & quas hæreses si-
ue nouas condidistis, siue refodistis
veteres, pro virili mea impugnare,
obterere, ac si possim, extirpare
etiam.

etiam. Num hæc in singulis diuer-
sa ratio, eadem tamen colendi Dei
religio, quicquam potest vnitati fi-
dei nostræ præiudicare? Nihil pro-
fectò. Alia autem est ratio in hæ-
reticis. Nam, sicut Aristoteles do-
cet, qualis quisque est, talia & dicit &
operatur. Cum porro, vos Luthe-
ranos tales oporteat esse, qualis do-
ctrina est vestra: cumque hæc è con-
trarijs pestiferisque sit conflata hære-
sibus: quid mirum, si de contra-
rijs semper certetis opinionibus, in
nulla cōcordes: si omnia agatis ho-
stiliter, nihil pacatè: si nec sacrum
vobis quicquam sit, nec amicū, sed
cuncta in mutuam directā perni-
V ciem?

ciem & Qualis Illyricus sit homo,
doctrina, mentis character ostendit:
quid patret, quid machinetur,
cuncta deplorat Germania, dolet
vniuersus orbis Christianorum.
Illyricus tandem, vbi effingendis
Catholicorum dissidijs omnes co-
lores consumpsit, penicillos fregit,
inaneq; studium animaduertit su-
um: ibi, quemadmodum magni
solent artifices, vt aliquando ma-
num de tabula, epilogum adornat
atq; fatetur esse quidem in Papatu
maiores, quam apud suos, con-
cordiam, sed ficticiam illam esse,
non veram, cuiusmodi inter Dæ-
monas sit: horum enim nullus al-
teri

teri infestus, cum idem malum mo-
 liantur vniuersi. Eiusq; simulatae
 concordiae adducit tantus orator
 causas quinque. Quarum prima est,
 quod etiam si in Papatu quodli-
 bet regnum, & quaelibet ciuitas
 habeat peculiarem idololatriam,
 Sathanas tamen non concitet in
 his filiam aduersus matrem, sicut
 in vera Ecclesia (Lutheranam
 intelligit) sit necesse fieri. Qua-
 si Christus eam velit verae Eccle-
 siae notam esse, si filia de fide liti-
 get aduersus matrem, filius aduer-
 sus Patrem; & non potius, vbi om-
 nes idē sentiant & loquantur in Do-
 mino; vbi duo aut tres congregati

consentiant de omni re, de omni-
bus Catholicæ fidei articulis idem
doccant, idem profiteantur. Atq;
talis consensus ubi est, ibi idolola-
triam ait esse Illyricus, perinde ac
soleat Catholicæ fidei consensus I-
dolorum cultum parere. Verè hoc
quidē ille, quòd sit de doctrina Ca-
tholicæ fidei concordia in Papatu;
sed falsò addit, esse fictitiam. Ete-
nim esse inter Catholicos veram sta-
bilemq; de ipsis Christianæ doctri-
næ articulis consensionem, testatur
vniuersi Christiani orbis vnanime
iudiciū de approbata quatuor Ec-
clesiæ doctorum, Ambrosij, Au-
gustini, Hieronymi, Gregorij do-
ctrina;

Et rina : & huius compendio Petri
 Lōgobardi. Quæ doctrina (pau-
 cis tamen , quas Catholicus cōsen-
 sus reiecit, sententijs exceptis) adeo
 recepta est & approbata vnanimi
 Catholici orbis iudicio, vt libri illi,
 quibus summam eius complexus est
 Sanctus Thomas Aquinas , in
 Græcam conuersi linguam, & ori-
 entis consensionem meruerint. De
 Cæremonijs quod doctrinæ genus
 postules magis consentiens , quàm
 est ius Canonicum : Lutherus id
 combussit quidem , ratus idem fa-
 cturos reliquos : sed totius Catho-
 licæ Ecclesiæ autoritate, & receptū
 est, & viguit hætenus : eiusdemq;

V

;

defen-

defensione stabit incolume, etiā in
uitis cūctis Sectariorum gregibus.
Secundam affert causam Illyricus,
cur concordia de doctrina sit in Pa-
patu, quoniam episcopi non curent
doceri populū, solis contenti cære-
monijs. Frituolū id est, si vniuersos
spectes, verum sanē, si quosdā ⁊ alij
enim, quod dolēdum quidē, minus
ea in parte sunt, quā debebāt, di-
ligentes episcopi. Sed quid istud ad
causam? Negligunt doctrinā non-
nulli ⁊ sunt igitur omnes in doctrina
fictē concordēs. Ita loqui didice-
rūt, quibus κακόχολοι υἱς ἰσθες, δ' υἱοὶ σοφοί.
Tertia causa est, inquit, quod om-
nes id credunt esse verum, quod
Rom.

Rom. Pontifex verū esse definiuit
 planeq; sicut de Carbonario dici
 consuevit, qui à Sathana rogatus,
 quidnam crederet, respōdit, Quod
 credit Ecclesia. Ac iterāti Sathanæ,
 Quid credit Ecclesia, tum Carbo-
 narius, Idem quod ego. Sic, inquit
 Illyricus, cum homines in Papatu
 fidem testentur suam, non possunt
 oriri dissidia. Eam tuendæ in Ca-
 tholica Ecclesia consensionis simpli-
 citatem vituperat homo Illyricus,
 quam nos Germani hætenus tan-
 quàm certissimam constantis fidei
 regulā celebrauimus, moreq; Ma-
 iorum imitati sumus. Quartā cau-
 sam ait esse, quòd Pont. Rom. eos,

qui quoquo modo velint desciscere,
præmijs retinere in officio studeat,
ne spargant semina discordiarum.
Studeat ne hoc Pont., aut non, mi-
hi non constat: sed si facit, laudan-
dum arbitror, vituperandum nullo
modo. Quid enim magis Christi-
ani hominis est (Romani Pont.,
taceo) quàm illis, qui malefacere
possint, cum deficient, benefacere,
vt mancant constantes? Quod au-
tem me sycophanta nefarius trahit
in exemplum, nihil respōdebo ho-
mini impuro, & ad contumeliam
humani generis à Dæmonibus pro-
creato, nisi quòd fruor bona lætaq;
cōscientia, quòd nitor veritate Ca-
tholicæ

311
tholicæ fidei, quod doctrinam se-
quor ab Apostolis traditam, à Ma-
ioribus propagatam, quod hanc
ardenti pectore amplector, quod
vestras detestor hæreses, quod te
Illyrice eum esse iudico, de quo il-
lud Idyllium rectè cani possit,

οἷα βλέπεις, ὅπως λαλέεις, ὡς ἄγρικα παίσ-
εις (δεις;

ὡς εὐφροδὺν λαλέεις, ὡς κοτίλα ῥήματα φράσσ-

Sed te Vvittenbergensis schola ita
depinxit, opus vt nullo sit, qui hac
in re operam nauet suam, Apelle
aut Zeuside. Archiepiscopum ve-
rò Salisburgensem (quo quintam
causam concludit Illyricus) princi-
pem imperij haud postremū, quod
tyrannidis publicè incusat homo

V 5 priua-

privatus, infimæq; fecis Ardelio, nō
verbo, sed ferro, nec votis, sed rotis
vindicanđum erat. Princeps hic est,
& Præsul doctrina non minus,
quàm pietate, vitæq; sanctimonia
præstantissimus: qui nō solum sin-
gulari prudentia, verum etiam illu-
stri omnis generis virtutum exem-
plo feliciter Ecclesiæ suæ præest.
Castè ille temperanterq; vivit: divi-
no cultui ita deditus est, ita vacat
semper, ita precum suarum pensum
absolvit, vt, cum dies non sat ocij
suppeditet propter alia negotia, no-
ctem adiiciat. Pios omnes amore
paterno prosequitur: iuventutem
magnis sumptibus curat rectè in-
stitui;

313
stitui, multos in diuersis academij
alit, plurimos ornat dignitate, Ec-
clesijsq; passim præficit: fideles li-
beraliter remuneratur, lapsos mo-
net paternè, peruicaces punit qui-
dem, sed ita, vt lenitatis exempla
multa videas, tyrannidis nulla.
Hunc tu Illyricè, Archiepiscopum
fædæ immanitatis insimulas, hunc
tu accersis iniustæ cædis, hûc tu cru-
delium suppliciorum audes autho-
rem palam traducere? Quis te har-
mosten misit in Germaniam? Vnde
adeptus eam facultatē es, tibi vt li-
ceat de principum gubernatione a-
gere censorē? leges imperio alieno
præscribere, Sclauus ex gurgustio
seruorum

seruorum nuper profugus in Sax-
oniam? Si hoc non est seditiones
moliri, dico equidem, quid sit esse
seditiosum, me ignorare. Innocen-
tes, inquit, interficiuntur, perpetuis
inclusi carceribus, misero foetore pe-
reunt. Puniuntur, verum est, sed
quinam? facinorosi, rebelles, seditio-
si, sectarii pertinaces, Anabaptistæ,
Ariani, Eutychiani, & vestrum si-
miles. Puniuntur, inquam, sed ad-
hibito prius omni studio, in viam
an possint reduci: atque si hoc in-
fructuosum est, nihil supra, multum
autem infra seueritatem scriptæ le-
gis, poenas moderari semper iubet,
ne etiam in iustitia, sua clementia
desse

315
deesse videatur. Quis autem nostrum vestris magistratibus legem præfigit, qua huius debeant alteriusve sectæ flagitia vlcisci? An comitiorum recessus te voluerunt visitatorem esse aut Melanthonem in Bauaria, me in Thuringia? Te quis misit? Nemo: ipse autem currebas sponte tua: me, quia nemo misit, nemo facultatem potuit dare, abstinui, nec Ecclesiasticis negotiis me vnquam admiscui, Synagogas autem vestras execratus sum, regere illas nec volui, nec volam, quoad vixero. Quid igitur te compulit huc, vt id summorum Magistratum tibi munus sumeres, quod dedit

dit nemo: vt te efferres supra Ar-
chiepiscopi dignitatem, qui lupum
te, non ouem agnoscit, multo mi-
nus pastorem suum. Quis enim tu
es? quis es, inquam? Christianus?
obedi Præpositis tuis, vt te iubet
D. Paulus. Ethnicus? Ad Turcas
te, & Tartaros recipe: nihil Ger-
manis est tecum cōmune. Prophetar?
Dic à Turcis ne potius debeat ve-
strum euangelium defendi, an iu-
stius hæreses supprimi à Cæsare? Si
à Cæsare? quæro abs te Illyrice, re-
tē ne habeat proscriptio ea, qua
Cæsarem V Vittenbergenses coeli-
tus bannitum declarauerunt, sicut tu
refers? sin à Turcar? piē ne & euan-
geli-

317
gelicè sollicitatus est Solemanus pro
defensione euangelij vestri, contra
veterem Christiani orbis consen-
sum. Num in postremo isto tumultu,
quo Cæsar Oeniponte oppu-
gnabatur, Turca euangelicè euo-
catus est, vt, dum hi Cæsarem in
Germania, Budensis Bassa Ferdi-
nandum in Pannonijs inuaderet.
Nolim à me testes historiarum de-
poscas: Sleidanus notauit: literæ
illius machinationis repertæ sunt:
fraus negari non potest. Pudeat te
Illyrice tam impudentis arrogan-
tiæ, poeniteat tot tantorumq; faci-
norû. Si Andreæ Aurifabro, quem
cynosophum caninumq; medicum
appel-

appellas, non vis Ecclesiam cōmit-
ti, cur tibi grammatices professori,
idem ius vsurpas? Qua in re supe-
ras tu illum? Est doctrina superior
te, artificio par, dignitate officij ne-
quaquam inferior, nec desunt ei ar-
tes cæteræ eam ad rem necessariae.
Urgeo te, voloq; audire, quid re-
spondeas. Si ille tibi non est eccle-
siastes, quo iure fueris tu ei theolo-
gus? Hipocratem ille professus est.
Tu verò quid? Grammaticā Mun-
steri. Ecquod non robustum argu-
menti vinculum, cur Illyrico liceat
sibi vniuersæ Ecclesiæ censuram su-
mere, And. Aurifabro non liceat?
Sed frustra ego hæc; ad Maioris
Menijq;

Menſq̃ aculeos auritum illud & Il- 319
lyricum iumētum remittamus: ego
rugitum eius pecoris non exigo ad
spolium leonis. Plutarchus refert,
legibus cautū eſſe, Illyricum homi-
nem non ſcribi ciuem in republica
Græcorum. Idem ius adhuc paſſim
obſeruatur in Saxonia de Sclauis:
credo, non quia vllam putarint na-
tionem non ſua dignam laude, cum
Croatas viderim homines genero-
ſos atq̃ honeſtos: ſed quia indignū
arbitrabantur, planeq̃ nō ex Rep-
fore, homines & moribus, & riti-
bus diuerſos, recipi facile oportere.
Turcicam ſuperſtitionem ab Aria-

X

ſapient

sapientes. Iam autem cum Mathias
Flacius Illyricus Arianam hæresin,
teste Vvittenbergensi schola, in Ger-
mania disseminet: cum item istius
theologi cognatio & gens Turcis
vicina sit: & Illyricus ipse iam cœ-
perit cū Turcis & dicere & facere:
quæso per Deum Immortalē, quid
eo in homine absconditum latere ex-
istimamus? An insidias eius nō per-
timeſcimus? cur non propius excu-
timus tremulū illud & suspiriosum
pectus Illyrici, hominis aduernæ?
Socij illum sui, confessionistæ, palā
accusant furti, proditiōis accersunt,
multarum hæresium authorē pro-
clamant, & prope cōuincunt etiam.
Huic

Huic ne peruerso nebuloni vniuer-
 sus Christianus orbis potestatem per-
 mittet, vt Catholicā de Orthodo-
 xæ fidei articulis consensionem, esse
 ethnicam idololatriam, esse Tarta-
 ricam conpirationē, esse Turcicam
 Tyrannidem appellet atq; renun-
 tiet. Fuimus, fuimus quondam vi-
 ri, nos Germani, fuimus Catholi-
 cæ fidei assertores, hæresiū extirpato-
 res, fuimus vnitatis præ multis alijs
 gentibus, concordiaq; cultores tam
 studiosi, vt aliqui putarint hinc no-
 bis, cū Theutones simus, vt Germa-
 ni vocaremur, nomē obtigisse. Cre-
 ditote mihi, nullæ sunt in doctrina
 Catholicæ fidei nostræ dissensiones.

X 2 nullæ

nullæ articulorum fidei luxationes,
nullæ neq; hæreses occultæ, neq;
schismata aperta. Fingit hæc Illy-
ricus in fraudem humanæ salutis, in
suū ipsius exitium, in præsens cun-
ctæ Germaniæ discrimen. Si virum
se honestum putari volet is homo,
perhiberi non dico, colligat anti-
logias nostras, siue ex doctrina fi-
dei, siue ex iure Canonico: exigatq;
si quas reperierit in doctrina fidei,
ad ius diuinum, & ad articulos fidei
Catholicæ: si quas in Cæremonijs,
alijsq; rerum personarumq; circum-
stantijs, ad canones positiui iuris:
atq; ita demum, cum hîc schismata
deprehenderit, illic hæreses, quæ vel
non

non sint iam legitime damnatae,
 vel certe non primo quoque Conci-
 lio damnandae, tum esse in Papatu
 haereticas dissensiones vociferetur:
 sin autem se id dubitat perficere pos-
 se, taceat Illyrica mulier in Ecclesia,
 Rombum sibi vsurpet, Biblia relin-
 quat alijs, redeatque vnde prorepsit,
 in latebras illas, & ad pastoritiam
 gentis suae sodalitatem, haeresiumque
 suarum diribitores: principibus pro-
 uincias permittat gubernare, Cae-
 sari Germaniam, Ecclesiam episco-
 pis. Atqui ne in eo muneris vestri
 officio, O principes, homo Illyri-
 cus, advena ignotus, in aliena Rep-
 clamosus, in sua mutus, vos impe-
 diat,

diat, vos perturbet, populum sedi-
tiosè cōmoueat, maturè prouidete :
ne, cū is patriæ suæ desertor, nostræ
inuasor, magnaq; moliri existime-
tur, citius excitet incendium, quàm
vos tempestiuè restinguere possitis.

BREVIS RESPONSIO
AD IACOBI ANDREAE
Smidolini cauillationes.

ADuersus Mathiam Flaciū Il-
lyricum hac subitaria quidem
lucubratione respōdendum putauī,
sed, vt spero satis euidenter, vt, quæ
hominē phrenesis verſet, queat in-
telligi, & quo spiritu agitetur. Re-
stat barbarorum Philosophorū pe-
nultimus,

nultimus, Iacobus Smidelinus, præ
 co Gœppingēsis, Thraso insignis.
 Quanquam verò si vnū ex isto gre-
 ge noris, omnes noueris: tamen du-
 bium profectò est, ex his duobus
 vter alteri præferendus, cum vterq;
 & mentiendi vanitate nobilis sit, &
 turbandi studio celeber: homines
 nimirū malitia pares, ingenio dis-
 similes. Illyricus fatetur quidem es-
 se in Lutheranismò de ipso doctri-
 næ fundamento hæretica schisma-
 ta, & talia prorsus, quæ absq; exiti-
 ali Christianæ religionis detrimēto
 tolerari nō possint. Atque hoc ta-
 men ita fatetur, vt & Catholicos ei-
 dem crimini obnoxios velit esse,

& minus grande suorum dissidiorū
scelus nobis appareat. Smidelinus
contra, negat esse vllum de funda-
mento doctrinæ dissidium inter E-
uangelicos, ac ne minimū quidem:
& quas ego ipsorum pugnantes se-
ctas protulerim, cōmenta esse mea,
non documenta Lutheranorū. V-
ter quæso istorum improbior est?
Smidelinus ne, qui, cum inter Ca-
tholicos non reperiatur hæreticas dis-
sensiones, negat etiam inter Luthe-
ranos reperiri? An vero Illyricus,
qui, cum inter Lutheranos hæreses
esse, nō possit inficiari, asserit quoq;
esse inter Catholicos? Quàm vanus
vterq; sit, res ostendit: quàm neuter
dicat

327
dicat verum, declarat reteſi men-
dacij turpitudine: quanto impuden-
tior aut Smidelinus, nemo non vi-
det. Quapropter malo equidē ho-
mines, cur Staphylus non respon-
deat Smidelino, quā cur respon-
derit, quærere: ne videar negotium
ſuſcepiffe cū eo homine, cui vix vlla
gutta mētis eſt, linguæ Stygia pa-
lus integra: & cum tali perſona cō-
certaſſe, à qua vinci honeſtius eſt,
quā vincere. Eā ſanè ob cauſam,
ſi ita meæ debuiffem, quā aliorum
volūtatī ſatisfacere, Lutheranorum
reſponდიſſem nemini, maximeq;
Smidelino. At, quia ſecus viſum
fuit amicis, indulſerim hoc ſanè, ne

X

s

cauſa

causam, quam illi dicendo, nos ta-
cendo fecimus deteriorē, planē de-
seruisse existimemur. Itaq; obiter
duntaxat de libro Smidolini lecto-
rem admoniturus, aio, hunc theo-
logum duo iecisse suæ aduersus me
scriptionis fundamenta: quorum
neutrum verum est, sed vtrumq; eui-
dens mendacium: nam, sicuti hoc
falsum est, me non bona fide colle-
gisse sectas Lutheranorum & an-
tilogias: ita & illud non verū, quod
ait, nulla esse de doctrinæ fundamē-
to apud suos dissidia. Quid autem
impudētius dici potest, quā id in-
ficiari proteruē, quod cuncti oculis
suis corā cernunt? An nullæ sunt
dissen-

329
dissensiones in Lutheranismō? quid
si cruenta certamina etiam? Quod
obsecro, membrum est, quis articu-
lus in tota Confessione Augusta-
na, qui non variè sit acerbèq; in mu-
tua lite positus? Si eos articulos, de
quorum corruptelis Vinariense scri-
ptum, nouem Euangelicas sectas
cōdemnat, sustuleris ex Augustana
Cōfessione, quot erunt residui? Ne
vnus quidē. Quid Illyricus in suo
libro contra Melanthonem? Pro-
fecto tot ille profert ex Philippi a-
liorūq; Adiaphoristarum libris er-
rores atq; hæreses, vt articuli Con-
fessionis Augustanæ non tam ab
ipso authore oppugnati, quā om-
nes

nes penè deleti videantur. Si nullæ
sunt de fundamento discordiæ, quid
scribit Gallus contra Maiorem?
Quid Amldorffius contra Melan-
thonem? Quid vicissim Menius,
Maior, Pfeffinger, Eberus, cunctaq;
Vvittenbergensis schola cōtra eos-
dem? Qua de re Calviniani dimi-
cant cū Saxonis Ecclesijs? Suenc-
feldiani quid? nū lineas illi in Au-
gustana Confessione commouent,
an integras paginas? Articulus de
iustificatione, est haud dubiè nō mi-
nima pars Augustanæ Confessi-
onis; an non de eodē hoc inter Cō-
fessionistas varia discordiarum col-
luctatione decertatur? De hoc, O-
siandrini

331
siandrini contra vniuersos, & hi vi-
cissim, & contra illos, & contra ip-
sosmet sese. A quatuordecim Lu-
theranicis Ecclesijs petiuerat Dux
Prussiae iudicium de Osiandrina hu-
ius articuli doctrina. Singulae Ec-
clesiae rescripserunt principio priua-
tim, postea publicè editis libris: sed
ita responderunt, vt plus ipsis inter
se esset, quàm cum Osiandro mu-
tuæ dissensionis, dum quælibet Ec-
clesia suam obtruderet priuatam In-
stitutiæ definitionem, nulla Catholi-
cam, omnes contrariam. Verè ne
hoc an falsò asseram, è libris hac de
re euulgatis velim cognosci. De eo-
dem hoc articulo quot errorum ta-
xat

xat Illyricus Melanthonem in libro
illo suo, quem Bericht inscriptum,
nuper emisit: De poenitētia, septem
recenset grauiſſima errata, & hæc
quidem lingulorum authorum ſin-
gula. Adeo manifestè iſta colluctā-
tur hæreſium inter iplas certamina,
non ſolum, vt paſſim in vniuerſo
orbe horribiles digladiantium vo-
ces audiantur, verumetiam, vt iam
exteræ nationes inclament, nutare
Germaniam, ruerè imperiū, in ſania
noſtra Chriſtianū orbem in ſummū
diſcrimen adduci. Sed de hiſce, eiuf-
demq; generis alijs Auguſtanæ Cō-
feſſionis emblematicis inſigniores
floſculos in cōpendium colligi cu-
rabimus,

rabimus, ne populus, si forte istos
 nimæ hortulos collustrare velit, de-
 sit compendiaris semita. Illud autē,
 quod ait Smidelinus, ego nego,
 perperam à me cumulas esse anti-
 logias Lutheranorum, nec ipsorum
 esse, quas citem, hæreses, nulla alia
 potest ratione nec melius cognosci,
 nec euidentius, quàm si lector loca
 librorum, quæ ego allegavi, inquirat:
 atq; si nõ perinde, vt quodq; al-
 legatū est, reperiat, me deniq; falsæ
 allegatiōis meritò inculauerit. Ab-
 surdus autem, vanusq; est Smideli-
 nus: in sua etenim refutatione nihil
 penè dicit, nisi, quas cōgesserim, an-
 tilogias, esse mendacia mea, neq;

Lu

Lutherum, neq; Philippum, neque
alios ita sensisse, ita docuisse, ita scri-
psisse vnquam: vt videlicet istorum
errorum, quorū nunc ipsos pudet,
fiat obliuio: & aliorum, qui nuper
cœperunt placere, sit noua occasio.
Nonne decuisset Smidelinum loca
corum librorum, quæ nominatim
à me expressa sunt, accurratè inspi-
cere, ac si quid protulissem siue de-
prauatum sensu, siue dictione muti-
latum, siue prorsus (quia nusquam
ita scripserint) falsò allegatum, id in
lucem proferre, et vbi vitium latitet,
ostendere palam? Decuisset, credo.
si apertè voluisset, non in tenebris
micare digitis: si ciuilis potius, quā
fabrilis

335
fabrilis videri studuisset, homo leu-
rilis, non quia ipse cuderit, verū sit,
sed quia exempla falsæ allegationis
produxerit, sed quia rectè dicta, pra-
uè detorta edocuerit, ideo sibi credi
debere, mihi diffidi. Quid autem &
quo modo Smidelinus? commenta
Staphyli sunt: calumniæ Staphyli
sunt: fraudes Staphyli sunt. Hoc
principium Smidelinæ probationis
est, hoc medium concludendi dia-
gramma, hic finis omnis argumen-
ti. Næ ego hunc theologū in specu
Platonis alligandū censeam, vt pro
ipsis rebus, rerū vmbraſ admiretur.
Si nugæ meæ sunt, vt dicis Smide-
line & cōmenta, quid est igitur, de
quo Lutherani recentes Euangelici

Y

tan

tantopere digladiantur? Num ego
tragoedias istas vestras, quibus or-
bem concutitis, cōmentus sum? Ve-
stra ego placita recitavi, vestras hæ-
reses, quas disseminastis, redegi in
cōpendium, discordias ego vestras
patefeci, & turbas ostendi populo.
Iam vestrum est Smideline, palàm
euincere, vbi falsò citauerim scripta
vestra, vbi mutilauerim integrè di-
cta, vbi distraxerim coniuncta, cō-
fuderim diuisa, vbi deniq; crimē fal-
sarij cōmiserim. Tuum erit vel in-
primis probare, quod asseruisti, vt,
si me tanti sceleris legitimè conuice-
ris, luā poenas: sin non, vt lege Ta-
lionis, illud, quod ego, si essem cō-
uictus subire debebam, subeas sup-
plicium.

337
plicium. Vltcrius tecum non pro-
grediar: hinc claram audiam vocem
tuam Smideline: tu, quia me fal-
sarij criminis publicè reum cæpisti
agere, noli tergiuersari: arx con-
trouersia eius, quæ tibi mecum est,
in hoc posita consistit, fugam aliò
non arripias: scilicet me falsæ alle-
gationis vt conuincas: ac nisi tu id
feceris, non dubitare debes, quid
me decuerit facere. Omnipotens
Deus, Pater misericordiarum, mi-
sereatur Ecclesiæ suæ, faciatq; nos
tandem idem sentire & lo-
qui in Domino. Amen.

Augustæ Idus Maij,

Anno 1559.

Y MO.

MODESTA RESPON-
SIO AD FERALE CAR-
MEN LEV COREI BVBONIS
iam saepius decantatum atq;
nuper recusum.

νυκτοκόραξ ἄδει θανάτη φοροῖ, ἀλλ' ὅταν ἄσκη
δημόφιλος, ἀνῆσκη καὶ αὐτὸς ὁ νυκτοκόραξ.

Plebs moritur, cantat feralia carmina Bubo,
Sed moritur Bubo, plebs ubi læta canit.
Vos canitis læti, dum uestra uenena bibit plebs,
Dumq; perit uestris credula turba dolis.
At populus Christi tandem rediuiuus ouabit,
Vos ubi iusta premet pœna secuta reos.
Quin Staphylis Staphis est, Siculū si carpere florem,
Trinacrij uatis praua libido queat.
Hæresis at nunquam fuerit doctrina salubris,
Sic nec erit Staphyle dulcis, amara Staphis.
Pergis, cum nequeas superos, Acharonta mouere,
Et magico uersu corda ferire pia.
Proditor est Christi, sanctum qui prodit ouile,
Quiq; rapax statuit castra lupina sequi.
Num prodit, qui recta ferit, distorta reuellit?
Iulius an Iudas iste sit, ipse uide.
Ecce mihi Deus est testis, mens conscia testis,
Quæ loquor, hæc credo, uera quoq; esse reor.

Scilicet

Scilicet esse reor uestri noua dogmata uatis
 Falsa, sed antiquam laudo proboque fidem.
 Quæris ut à uero falsum discernere uatem
 Possim? Sic breuiter nostra Thalia monet:
 Si, quod ueridico prædixerat ore prophetes,
 Euēnit, uerax uatis habendus erit.
 Sic Moses. Memini (ferme tria lustra feruntur)
 Cum nobis quidam tale nomisma daret.
 Nam geminas à fronte bases hic nummus habebat,
 Hæc tiaram Regis, Cæsaris illa tulit.
 Has inter (mirum) duo ferrea uincla fuerunt,
 Et carcer, gemino pœna parata duci.
 Inde biceps uolucris gladijs armata duobus
 Stabat, & ulta tuum est perfida Virgo nefas.
 Tu quia perfidiæ nomen crimenque gerebas,
 Perfidiæque feras uulnera facta tuæ.
 Hæc adeo penitus cura uidisse sagaci,
 Ex Dauide iuuat, sic ubi uatis ait.
 Alliget ut reges fatali compede uinctos,
 Vindicet & gentes ultio iusta malas.
 Ista quidem ueri, sed falsi hæc signa prophetae,
 Si res prædictum nulla secuta probet.
 Omnia salua, Lutherus ait, clademque futuram
 Extenuat uerbis, præcipitatque duces.
 Verius at noster. Vos ferrea uincla tenebunt,
 Dixit: quin tenuit carcer utrumque ducem.
 Hæc an uera loquar, seu falsa, redargue: præsto
 Iudicium fuerit, uera licere loqui.

Aut hæc esse nega male sani scripta Lutheri,
Aut, hæc cum doceat, recta docere proba.
Hoc si forte uoles, te mox euenta refellent,
Sim illud, uestris edita scripta typis.
Discite germani, Vatem cognoscite uestrum,
Vnius exemplo cætera cuncta patent.
Non mox sunt ueri, quos creditis esse prophetas,
Sæpe truccem texit pellis ouina lupum.
Interea mores non laudo malos, nec abusus,
Tempora quos specie religionis alunt.
Sed nos zizanium Deus hoc tolerare uolebat,
Non bona cum lolijs perdere grana malis.
Heresin ille iubet nos deuitare, uel instar
Pestis, quæ totum perdit ouile simul.
Restat utrum malis lolia, an contagia pestis,
Cum Deus ista uetet, ferre sed illa uelit.

F I N I S.

Errata sic emendabis.

F 1. pag. facie prima, linea 5. pro conuenirent, lege
conuenerint.

F 6 pag. facie 1. linea 3. pro
infanent, lege infanem

F 7. pag. facie 2. lin.
10. pro qui, lege quia.

I 4. pag. facie 1. linea 12. pro putatam, lege pu-
tatur.

M 7. pag. facie prima, linea 6. pro rationabar,
lege ratiocinabar.

S 6. pag. facie prima, linea 4. pro Catholicos, lege
Catholicis, Eadem pagina, facie 2. linea 16. pro
Germanus, lege Germanos.

